ORDINUL ARHITECȚILOR DIN ROMÂNIA

GHID DE ARHITECTURĂ

pentru încadrarea în specificul local din mediul rural

JUDEȚUL CARAȘ-SEVERIN

COLECTIVUL DE ELABORARE

Coordonator:
as. univ. Dan Idiceanu

Echipa de autori:
arh. Alexandra-Maria Rigler
arh. Loredana Gaiță
arh. Roxana Cârjan
arh. Vladimir Obradovici

Cu sprijinul:
Grupului Rural al OAR

Editare și machetare:
arh. Alexandra-Maria Rigler

Corectură de text:
Ana Pascu

Ghidurile au apărut cu sprijinul Ordinului Arhitecților din România, finanțat din Fondul „Timbrul Arhitecturii”

DECLARAȚIE DE PRINCIPIU (PREAMBUL)

Rostul acestui material este de a furniza un instrument de lucru locuitorilor din mediul rural, autorităților locale, investitorilor, proiectanților și consultanților implicați în procesul de construire sau elaborare a unor regulamente de construire în mediul rural.

Ghidul își propune să fie un set de reguli ușor de aplicat, cu exemple clare (inclusiv de tipul AȘA DA sau AȘA NU), care să faciliteze activitatea echipei de proiectare/consultanță în alegerea configurațiilor, a materialelor și a tehnologiilor necesare construirii în mediul rural, fie că vorbim despre proiecte finanțate prin PNDR, despre elaborarea documentațiilor de urbanism sau despre simple intervenții cu finanțare exclusiv privată.

Obiectivul esențial al acestui ghid este păstrarea nealterată a spiritului așezărilor în care sunt propuse proiectele și conservarea calității vieții în mediul rural și a peisajului cultural existent – acestea fiind, de fapt, chiar resurse pentru dezvoltarea durabilă în mediul rural. În acest sens, există deschidere pentru abordări specifice secolului XXI, care țin cont de resursele locale, de energiile regenerabile, precum și de cunoașterea acumulată local (meșteșugurile și tehnica populară).

Acest ghid este rodul unei experiențe acumulate pe teren de către autori, dar și al activității energice desfășurate de către Grupul Rural al Ordinului Arhitecților din România. Ghidul nu își propune să soluționeze toate cazurile de intervenții posibile; de aceea, conținutul său trebuie în permanență îmbunătățit și actualizat de către cei preocupați de o proiectare responsabilă în mediul rural. Respectarea cu strictețe a recomandărilor ar putea să nu fie utilă în toate cazurile; pentru o arhitectură de bună calitate, se recomandă respectarea spiritului în care a fost conceput acest ghid.

1

Comandamente

- folosirea de materiale naturale regenerabile, cu eficiență garantată;
- evitarea folosirii materialelor care au efect negativ asupra mediului înconjurător și asupra sănătății populației;
- folosirea echipamentelor ce utilizează energii regenerabile (SCHEMA SE VA ADUCE LA DOSARUL DE AVIZARE ÎN FAZA DE STUDIU DE FEZABILITATE);
- refolosirea apei drenate;
- păstrarea nealterată a spiritului așezărilor și a peisajului cultural (vezi *Anexa 1*);
- luarea în calcul a climatului local pentru optimizarea proiectării (însorire, umiditate, vânturi dominante, oscilații de temperatură);
- pentru clădiri cu rol preponderent tehnologic, consultarea tehnologului specialist va avea loc înainte de a demara activitatea de proiectare, pentru a nu perturba eficiența fluxului tehnologic al clădirii ce urmează să fie construită;
- documentarea „in situ" (exemplificată) cu privire la oportunitățile (materiale de construcții locale și/sau meșteri locali) descoperite de arhitect în zona unde se va realiza investiția;
- folosirea materialelor, a tehnicilor și a meșteșugurilor locale, oriunde acestea sunt eficiente, în alcătuirea clădirilor.

Principii generale privind cadrul democratic al practicării arhitecturii

Relevanța

Pe cât posibil, este de dorit ca intervenția să antreneze cât mai mulți membri ai comunității, sub diferite forme. Autoritatea publică locală are datoria de a prioritiza funcțiunile cele mai importante pentru comunitate prin consultarea acesteia și va lua măsuri ca, odată construite, clădirile să devină operante. În acest scop, programele de construire vor fi completate cu programe de pregătire și de specializare a personalului.

Justiția spațială și incluziunea socială

Justiția spațială este un instrument democratic care reglementează repartizarea echitabilă a serviciilor, a facilităților de producție, a utilităților în teritoriu, astfel încât să nu existe disparități la nivelul indivizilor și al grupurilor de indivizi care populează teritoriul respectiv. Astfel, se va favoriza accesul tuturor la noile funcțiuni, în aceleași condiții. O atenție mărită se va acorda relației dintre comunitățile periferice și zonele de locuire defavorizată și noile funcțiuni.

Participarea cetățenească

Deciziile privitoare la funcțiunile cu caracter social trebuie să fie rodul unui proces participativ, implicând comunitatea. Totodată, recomandăm ca proiectarea să se facă în sistem participativ, antrenând toți factorii responsabili din comunitate: autoritatea publică locală, mediul ONG, liderii informali ai comunității, reprezentanții acesteia, mediul de afaceri etc., în vederea definirii interesului public al comunității.

Complementaritatea

Se va propune, în urma analizei, completarea matricei funcționale a localității cu funcțiuni implementate în zona studiată în conformitate cu următoarele două principii de bază:

- *principiul diferențierii:* funcțiunile introduse vor fi diferite de cele existente deja în teritoriul administrativ al localității, capabile să deservească zona de intervenție. Funcțiunile vor dubla funcțiunile prezente în teritoriu doar atunci când, în urma analizei, cele din urmă se dovedesc a fi insuficiente sau localizate deficitar în raport cu zona.
- *principiul relaționării:* funcțiunile nou introduse trebuie să fie necesare nu numai comunității din imediata vecinătate, ci și localității în ansamblu, astfel încât să se creeze premisele unor schimburi productive între comunitate și localitate. Funcțiunile noi trebuie să fie atractive și competitive pentru localitate în ansamblul ei.

Noile funcțiuni ce vor fi implementate vor fi deservite preponderent de membri ai comunității, acest lucru antrenând deopotrivă un proces continuu de formare și de calificare (care va începe odată cu derularea programelor investiționale) și un proces de autofinanțare.

Dezvoltare comunitară prin calificare și încurajarea economiei locale

În anumite comunități, deși există resurse de materii prime valoroase, acestea sunt neglijate de localnici, iar meșteșugul prelucrării lor s-a pierdut. În această situație, este necesară calificarea localnicilor astfel încât să poată avea acces la resurse, în vederea susținerii unor activități de economie socială capabile să aducă un venit constant în comunitate.

Acest principiu este extrem de important atât datorită rezultatului direct de ieftinire a investiției prin utilizarea forței de muncă locale, cât și datorită efectului pe termen lung pe care îl asigură: în teritoriu rămân nu numai funcțiunile capabile să deservească locuirea, ci și personalul calificat capabil să le utilizeze.

Acest deziderat se poate atinge doar printr-o politică investițională coerentă, care trebuie să urmeze niste pași necesari, cum sunt:

- cooptarea localnicilor adulți și lipsiți de ocupație ca mână de lucru, pentru început, necalificată;
- aducerea în teritoriu a inginerilor, a maiștrilor, a tehnicienilor și a muncitorilor capabili să instruiască și să asigure calificarea lucrătorilor necalificați;
- organizarea de traininguri și cursuri de fomare și calificare pentru localnici;
- crearea unor structuri din sfera economiei sociale de producție de materiale de construcție (carieră de pietriș, nisip, argilă), cuptoare de cărămizi, ateliere de dulgherie etc., al căror personal va fi asigurat de localnicii implicați în program, în curs de calificare;
- pe măsura derulării programului, gradul de calificare a personalului crește; consecutiv, crește remunerația și ulterior capacitatea de a întreține locuințele nou create;
- la terminarea programului, aceste funcțiuni productive vor rămâne în teritoriu, urmând să deservească întreaga așezare în ansamblul ei; în plus, la terminarea programului, zona va fi locuită de un segment de populație productiv. Oamenii vor fi capabili să presteze munci calificate în cadrul așezării, dar și în zonele limitrofe; astfel, se vor crea premisele creșterii capacității utilizatorilor de a-și întreține noile construcții.

1

2

3

4

5

CUPRINS

DECLARAȚIE DE PRINCIPIU (PREAMBUL) 1
Comandamente 2
Principii generale privind cadul democratic al practicării arhitecturii 2
1. ZONA 4
1.1. Delimitarea geografică a zonei după unități administrativ-teritoriale 4
1.2. Precizarea caracteristicilor zonei 5

2. SPECIFICUL LOCAL 7
2.1. Peisajul cultural rural 7
2.2. Tipologii de sate.....8
2.2.1. Evoluția în timp a ocupării terenului 9
2.3. Amplasarea pe lot și sistemul constructiv 10
2.3.1. Tipologii de gospodării 11
2.3.2. Casa de locuit din Banat, structură și sistem constructiv 13
2.4. Tipologiile de acoperișuri, pante, materiale de învelitori, culori, goluri de iluminare și ventilare (forme permise) în județul Caraș-Severin 14
2.5. Gabaritele/proporțiile conforme specificului local 15
2.6. Traveele de fațadă conforme specificului local 15
2.7. Raportul plin/gol, forma, dimensiunea și proporția golurilor, conform specificului local 16

3. AMPLASAREA CONSTRUCȚIILOR 17
3.1. Prevederile generale privind intervențiile noi 17
3.2. Amplasarea în cadrul așezării 17
3.2.1. Specificul așezărilor 17
3.2.2. Recomandări 17
3.3. POT, CUT, regim de înălțime 19
3.4. Amplasarea construcțiilor și a amenajărilor noi în afara vetrei satului – probleme de încadrare în peisaj 20
3.5. Amplasarea construcțiilor și a amenajărilor noi în vatra satului – probleme de încadrare pe lot 21

4. AMENAJAREA CLĂDIRILOR EXISTENTE 25

5. ELEMENTELE DE CONSTRUCȚIE 28
5.1. Acoperișul 29
5.1.1. Specificul local 29
5.1.2. Recomandări 30
A. Construcții noi cu gabarit mic (<120 mp), construcții noi cu gabarit mediu (120 – 250 mp) și construcții noi cu gabarit mare (peste 250 mp), dispuse în sistem pavilionar 30
Forma și volumetria 30
Șarpanta 31
Învelitoarea (materiale folosite și compatibilități) 32
Elementele de iluminare, ventilare, instalațiile 32
B. Construcții noi cu gabarit mare (250 – 395 mp), de tip monovolum 33
Forma și volumetria 33
Șarpanta 34
Învelitoarea (materiale folosite și compatibilități) 34
Elementele de iluminare, ventilare, instalațiile 34
C. Intervenții pe construcțiile existente (gabarit mic, mediu sau mare, dispuse pavilionar sau monovolum) 35
Forma și volumetria 35
Șarpanta 35
Învelitoarea (materiale folosite și compatibilități) 35
Elementele de iluminare, ventilare, instalațiile 35

5.2. Pereții și fundațiile 36
5.2.1. Specificul local 36
5.2.2 Recomandări 38
A. Construcții noi cu gabarit mic (<120 mp), construcții noi cu gabarit mediu (120 – 250 mp) și construcții noi cu gabarit mare (250 – 395 mp), dispuse în sistem pavilionar 38
B. Construcții noi cu gabarit mare (250 – 395 mp), de tip monovolum 38
C. Intervenții pe construcțiile existente (gabarit mic, mediu sau mare, dispuse pavilionar sau monovolum) 39

5.3. Tâmplăria și golurile 42
5.3.1. Specificul local 42
5.3.2. Recomandări 44
A. Construcții noi cu gabarit mic (<120 mp), construcții noi cu gabarit mediu (120 – 250 mp) și construcții noi cu gabarit mare (250 – 395 mp), dispuse în sistem pavilionar 44
B. Construcții noi cu gabarit mare (250 – 395 mp), de tip monovolum 44
C. Intervenții pe construcțiile existente (de gabarit mic, mediu sau mare, dispuse pavilionar sau monovolum) 45

5.4. Elementele de fațadă 46
5.4.1. Specificul local 46
5.4.2. Recomandări 49
A. Construcții noi cu gabarit mic (<120 mp), construcții noi cu gabarit mediu (120 – 250 mp) și construcții noi cu gabarit mare (250 – 395 mp), dispuse în sistem pavilionar 49
B. Construcții noi cu gabarit mare (250 – 395 mp), de tip monovolum 49
1. Marcarea registrelor orizontale 49
2. Marcarea registrelor verticale 49
3. Timpanele și decorațiile de fațadă 49
4. Streșinile și burlanele 49
5. Materialele pentru finisaje 49
6. Culorile.....49
7. Tehnologiile.....49
8. Ierarhizarea fațadelor pentru construcțiile de tip A 50
C. Intervențiile pe construcțiile existente (de gabarit mic, mediu sau mare, dispuse pavilionar sau monovolum) ..50
1. Marcarea registrelor orizontale 50
2. Marcarea registrelor verticale 50
3. Timpanele și decorațiile de fațadă 50
4. Streșinile și burlanele 50
5. Materialele pentru finisaje 50
6. Culorile 50
7. Tehnologiile 50
8. Instalațiile și instalațiile tehnologice (după caz) 50

5.5. Amenajările exterioare 51
5.5.1. Specificul local 51
Construcțiile anexe 51
Pavimente și amenajări exterioare 51
Scările exterioare 51
Vegetația 51
Împrejmuirile 51
5.5.2. Recomandări 54
A. Construcții noi cu gabarit mic (<120 mp), construcții noi cu gabarit mediu (120 – 250 mp) și construcții noi cu gabarit mare (250 – 395 mp), dispuse în sistem pavilionar 54
Construcțiile anexe 54
Scările exterioare 54
Pavimentele exterioare 54
Vegetația 54
Împrejmuirile 54
Elementele de mobilier rural exterior/alte construcții: bancă, fântână, cruce, adăpătoare, coșere etc. 55
Echiparea edilitară 55
B. Construcții noi cu gabarit mare (250 – 395 mp), de tip monovolum 56
Construcțiile anexe 56
Scările exterioare 56
Pavimentele exterioare 56
Vegetația 56
Împrejmuirile 56
Elementele de mobilier rural exterior: bancă, fântână, cruce, adăpătoare etc. 56
Iluminatul exterior 56
Echiparea edilitară 56

6. SPAȚIUL PUBLIC 5
6.1. Specificul local 57
6.2. Recomandări 57
Drumuri și alte căi de acces public 57
Elementele de mobilier rural exterior: bancă, fântână, cruce, adăpătoare etc. 58
Iluminatul exterior 59

7. PERFORMANȚA ENERGETICĂ 60
7.1. Recomandări 60
7.1.1. Sistemele de încălzire (cerințele de securitate la foc) 60
7.1.2. Eficiența termică (sisteme și materiale de izolare) 61

8. ANEXE 64
Anexa 1: Studiu de amplasare și încadrare în imaginea așezării (imagine generală din punct de belvedere, silueta așezării, desfășurate stradale) 64
Anexa 2: Glosar de termeni utili 64

CREDITE IMAGINI 66
BIBLIOGRAFIE 66

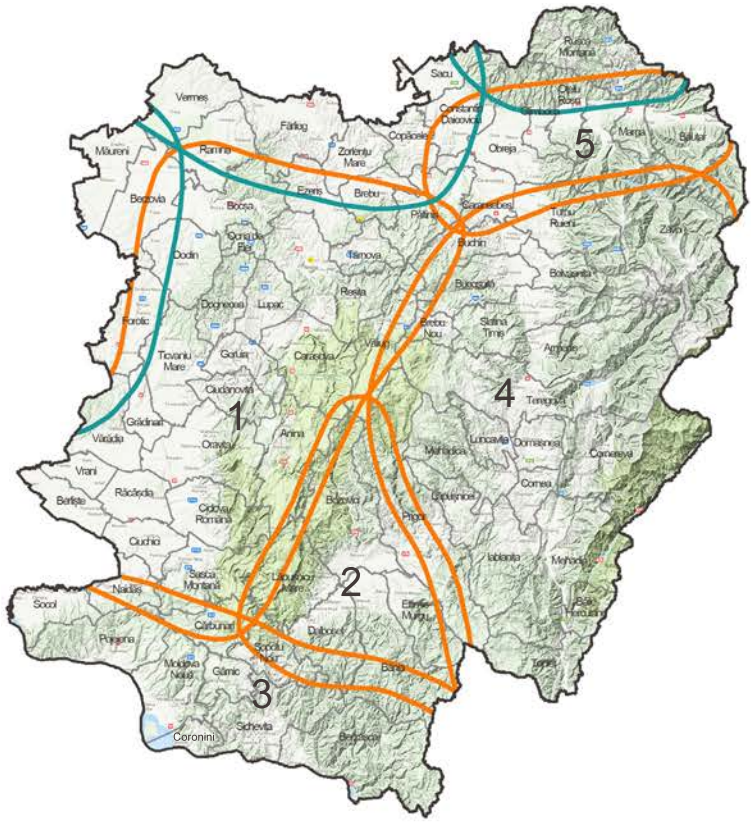

LEGENDĂ

1. Oravița-Reșița
2. Valea Almăjului
3. Clisura Dunării
4. Culoarul Timiș-Cerna
5. Valea Bistrei

- subzonele județului Caraș-Severin
- subzonele județului Timiș

1. ZONA

1.1. Delimitarea geografică a zonei după unități administrativ-teritoriale

Județul Caraș-Severin (și întreaga regiune a Banatului) prezintă un caracter relativ unitar al arhitecturii populare, prin utilizarea acelorași materiale, tehnici și procedee constructive și a acelorași tipologii arhitectonice. Cu toate acestea, Nicolae Săcară[1] a observat „diferențieri de ordin zonal, dictate de anumite particularități geografice, istorice și social-economice, care și-au pus amprenta și asupra fizionomiei construcțiilor populare" și propune următoarea zonificare:

1. Oravița-Reșița
2. Valea Almăjului
3. Clisura Dunării
4. Culoarul Timiș-Cerna
5. Valea Bistrei

1. Oravița-Reșița este o zonă colinar-montană complexă, în care sunt grupate trei lanțuri muntoase (munții Semenic, Munții Aninei și Munții Dognecei), Dealurile Oraviței, mai multe depresiuni și formațiuni de tip chei (Cheile Carașului, Cheile Gârliștei, Cheile Nerei și Cheile Minișului), precum și numeroase văi spectaculoase, peșteri și avene[2].

În zona Oravița-Reșița, ghidul se aplică în toate satele de pe teritoriul administrativ al următoarelor localități:

1. Anina (sat: Steierdorf)
2. Berliște (satele: Berliște, Iam, Milcoveni, Rusova Nouă, Rusova Veche)
3. Berzovia (satele: Berzovia, Fizeș, Ghertenis)
4. Brebu (satele: Brebu, Apadia, Valeadeni)
5. Brebu Nou (satele: Brebu Nou, Gărâna)
6. Buchin (satele: Buchin, Lindenfeld, Poiana, Prisian, Valea Timișului)
7. Carașova (satele: Carașova, Iabalcea, Nermed)
8. Cărbunari (satele: Cărbunari, Știnăpari)
9. Ciclova Română (satele: Ciclova Română, Ilidia, Socolari)
10. Ciuchici (satele: Ciuchici, Macoviște, Nicolinț, Petrilova)
11. Ciudanovița (satele: Ciudanovița, Jitin)
12. Doclin (satele: Doclin, Biniș, Tirol)
13. Dognecea (satele: Dognecea, Calina)
14. Ezeriș (satele: Ezeriș, Soceni)
15. Forotic (satele: Forotic, Brezon, Comorâște, Surducu Mare)
16. Goruia (satele: Goruia, Gârliște, Giurgiova)
17. Grădinari (satele: Grădinari, Greoni)
18. Lupac (satele: Lupac, Clocotici, Rafnic, Vodnic)
19. Naidăș (satele: Naidăș, Lescovița)
20. Ocna de Fier (sat: Ocna de Fier)
21. Oravița (satele: Ciclova Montană, Agadici, Brădișoru de Jos, Broșteni, Răchitova)
22. Păltiniș (satele: Păltiniș, Cornuțel, Delinești, Ohăbița, Rugi)
23. Răcășdia (satele: Răcășdia, Vrăniuț)
24. Reșița (satele: Câlnic, Cuptoare, Doman, Secu, Țerova, Moniom)
25. Sasca Montană (satele : Sasca Montană, Bogodinț, Potoc, Sasca Română, Slatina-Nera)
26. Târnova (satele: Târnova, Bratova)
27. Ticvaniu Mare (satele: Ticvaniu Mare, Cârnecea, Secășeni, Ticvaniu Mic)
28. Văliug (sat: Văliug)
29. Vărădia (satele: Vărădia, Mercina)
30. Vrani (satele: Vrani, Ciortea, Iertof)

2. Valea Almăjului este o zonă compactă și bine definită, fiind înconjurată de Munții Aninei (la vest), Munții Locvei (la sud-vest), Munții Almăjului (la sud-est) și Semenic (la nord).

În zona Valea Almăjului, ghidul se aplică în toate satele de pe teritoriul administrativ al următoarelor localități:

1. Bănia (satele: Bănia, Gârbovăț)
2. Bozovici (satele: Bozovici, Poneasca, Prilipeț, Valea Minișului)
3. Dalboșeț (satele: Dalboșeț, Bârz, Boina, Boinița, Prislop, Reșița Mică, Șopotu Vechi)
4. Eftimie Murgu (sat: Eftimie Murgu)
5. Lăpușnicu Mare (satele: Lăpușnicu Mare, Moceriș)
6. Prigor (satele: Prigor, Borlovenii Noi, Borlovenii Vechi, Pătaș, Putna)
7. Șopotu Nou (satele: Șopotu Nou, Cârșa Roșie, Drișție, Poienile Boinei, Ravensca, Răchita, Stăncilova, Urcu, Valea Răchitei, Valea Roșie)

3. Clisura Dunării se defășoară de la Baziaș până la Porțile de Fier. Această zonă cuprinde Munții Locvei și Munții Almăjului, care sunt tăiați de numeroase văi perpendiculare pe Dunăre.

În Clisura Dunării, ghidul se aplică în toate satele de pe teritoriul administrativ al următoarelor localități:

1. Berzasca (satele: Berzasca, Bigăr, Cozla, Drencova, Liubcova)
2. Coronini (satele: Coronini, Sfânta Elena)
3. Gârnic (satele: Gârnic, Padina Matei)
4. Moldova Nouă (satele: Măcești, Moldova Veche, Moldovița)
5. Pojejena (satele: Pojejena, Belobrești, Divici, Radimna, Șușca)
6. Sichevița (satele: Sichevița, Brestelnic, Cămenița, Cârșie, Cracu Almăj, Crușovița, Curmătura, Frăsiniș, Gornea, Liborajdea, Lucacevăț, Martinovăț, Ogașu Podului, Streneac, Valea Orevița, Valea Ravensca, Valea Sicheviței, Zănou, Zăsloane)
7. Socol (satele: Socol, Baziaș, Câmpia, Pârneaura, Zlatița)

4. Culoarul Timiș-Cerna desparte grupul sudic al Carpaților Occidentali (Munții Banatului) de grupul vestic al Carpaților Meridionali (Muntele Mic, munții Țarcu, Munții Cernei și munții Mehedinți). Zona are o pronunțată desfășurare lineară, fiind formată din depresiunea Caransebeș și din depresiunea Mehadica.

În zona Culoarul Timiș-Cerna, ghidul se aplică în toate satele de pe teritoriul administrativ al următoarelor localități:

1. Armeniș (satele: Armeniș, Feneș, Plopu, Sat Bătrân și Sub Margine)

[1] Nicolae Săcară, *Valori ale arhitecturii populare românești*, Editura *Facla*, Timișoara, 1987, pag. 149-156

[2] Teodor-Octavian Gheorghiu, *Locuirea tradițională rurală din zona Banat-Crișana (Elemente de istorie și morfologie; protecție și integrare)*, Editura *Eurobit*, Timișoara, 2008, pag. 163

2. Băile Herculane (sat: Pecinișca)
3. Bolvașnița (satele: Bolvașnița, Vârciorova)
4. Bucoșnița (satele: Bucoșnița, Goleț, Petroșnița, Vălișoara)
5. Cornea (satele: Cornea, Crușovăț, Cuptoare, Macoviște)
6. Cornereva (satele: Cornereva, Arsuri, Bogâltin, Bojia, Borugi, Camena, Cireșel, Costiș, Cozia, Cracu Mare, Cracu Teiului, Dobraia, Dolina, Gruni, Hora Mare, Hora Mică, Ineleț, Izvor, Lunca Florii, Lunca Zaicii, Mesteacăn, Negiudin, Obița, Pogara, Pogara de Sus, Poiana Lungă, Prisăcina, Prislop, Rușin, Scărișoara, Strugasca, Studena, Sub Crâng, Sub Plai, Topla, Țațu, Zănogi, Zbegu, Zmogotin, Zoina)
7. Domașnea (satele: Domașnea, Cănicea)
8. Iablanița (satele: Iablanița, Globu Craiovei, Petnic)
9. Lăpușnicel (satele: Lăpușnicel, Pârvova, Șumița)
10. Luncavița (satele: Luncavița, Verendin)
11. Mehadia (satele: Mehadia, Globurău, Plugova, Valea Bolvașnița)
12. Mehadica (sat: Mehadica)
13. Slatina-Timiș (satele: Slatina-Timiș, Ilova, Sadova Nouă, Sadova Veche)
14. Teregova (satele: Teregova, Rusca)
15. Topleț (satele: Topleț, Bârza)
16. Turnu Ruieni (satele: Turnu Ruieni, Borlova, Cicleni, Dalci, Zervești, Zlagna)
17. Zăvoi (satele: Zăvoi, 23 August, Măgura, Măru, Poiana Mărului, Valea Bistrei, Voislova)

5. Valea Bistrei este definită de munții Poiana Ruscă în nord și de Muntele Mic și munții Țarcu în sud. Zona corespunde culoarului Bistrei, care se continuă spre est cu Depresiunea Hațegului.

Pentru zona Valea Bistrei, ghidul se aplică în toate satele de pe teritoriul administrativ al următoarelor localități:

1. Băuțar (satele: Băuțar, Bucova, Cornișoru, Preveciori)
2. Caransebeș (sat: Jupa)
3. Glimboca (sat: Glimboca)
4. Marga (satele: Marga, Vama Marga)
5. Obreja (satele: Obreja, Ciuta, Iaz, Var)
6. Oțelu Roșu (satele: Cireșa, Mal)

Pentru teritoriile administrative aparținând localității **Măureni** (satele: Măureni, Șosdea), se vor urmări recomandările și prevederile pentru zona Oravița-Reșița sau cele pentru zona Câmpia Înaltă a Banatului, care sunt dezvoltate în *Ghidul de arhitectură pentru încadrarea în specificul local din mediul rural. Județul Timiș.*

Pentru teritoriile administrative aparținând localităților **Copăcele** (satele: Copăcele, Ohaba-Mâtnic, Ruginosu, Zorile), **Fârliug** (satele: Fârliug, Dezești, Duleu, Remetea-Pogănici, Scăiuș, Valea Mare), **Ramna** (satele: Ramna, Bărbosu, Valeapai), **Sacu** (satele: Sacu, Sălbăgelu Nou, Tincova), **Vermeș** (satele: Vermeș, Ersig, Izgar)și **Zorlențu Mare** (satele: Zorlențu Mare, Zorlencior), se vor urmări recomandările și prevederile pentru subzona etnografică Lugoj, care sunt dezvoltate în *Ghidul de arhitectură pentru încadrarea în specificul local din mediul rural. Județul Timiș.*

Pentru teritoriile administrative aparținând localităților **Constantin Daicoviciu** (satele: Constantin Daicoviciu, Maciova, Mâtnicu Mare, Peștere, Prisaca, Zăgujeni) se vor urmări recomandările și prevederile pentru zona Valea Bistrei sau cele pentru zona Lugoj, care sunt dezvoltate în *Ghidul de arhitectură pentru încadrarea în specificul local din mediul rural. Județul Timiș.*

Pentru teritoriile administrative aparținând localității **Rusca Montană** (satele: Rusca Montană, Ruschița), se vor urmări recomandările și prevederile pentru zona Valea Bistrei, cuprinsă în prezentul ghid sau cele pentru zona Lugoj, care sunt dezvoltate în *Ghidul de arhitectură pentru încadrarea în specificul local din mediul rural. Județul Timiș.*

1.2. Precizarea caracteristicilor zonei

1.2.1. Caracteristici geografice și climatice

Situat în partea de sud-vest a României, județul Caraș-Severin se învecinează la nord și nord-vest cu județul Timiș, la est cu județele Hunedoara și Gorj, la est și sud-est cu județul Mehedinți, iar la sud și sud-vest cu Serbia, formând parțial granița pe Dunăre (de la Baziaș până la Cozia, unde începe județul Mehedinți). Punctul de frontieră dintre România și Serbia aflat în județul Caraș-Severin este situat în Munții Locvei, la Naidăș.

Suprafața totală este de 8 520 kmp, ceea ce reprezintă 3,6 % din teritoriul național, situând județul pe locul trei în ierarhia județelor țării.[1]

Din punct de vedere geografic, Caraș-Severin este un județ montan (65,4 % din suprafață), dar are și largi zone depresionare (15,5 %), dealuri (10,8 %) și câmpii (7,3 %).[2]

Ponderea treptelor de relief în teritoriul județului este sensibil diferită de media națională, în care munții ocupă 31 %, dealurile 36 %, iar câmpia ocupă 33 %.[3]

Relieful muntos crește în altitudine de la vest spre est, culminând în munții Godeanu, care, prin înălțimile lor de 1 600 – 2 200 m, se ridică cu mult deasupra părții sudice a munților Poiana Ruscă și a munților Semenic, a Munților Almăjului, Locvei, Aninei și Dognecei, ale căror înălțimi sunt cuprinse între 600 și 1 400 m. Acești munți sunt separați de culoarele depresionare Bistra și Timiș-Cerna. Spre vest, se întind Dealurile Oraviței, Dealurile Doclinului și Sacoș-Zagujeni, precum și o porțiune restrânsă a Câmpiei Timișului. Cea mai mică altitudine a județului se găsește în zona localității Drencova, fiind de cca 76 m, iar maximul se înregistrează în vârful Gugu din munții Godeanu, la 2 291 m.[4]

Județul Caraș-Severin dispune de o bogată rețea hidrografică, fiind fragmentat de văile apelor curgătoare ce se varsă în râurile Cerna, Timiș, Bârzava, Caraș și Nera, care formează principalele artere hidrografice.

Timișul este cel mai important dintre râuri; în lungime de 87 km, colectează apa pâraielor din cele mai reprezentative unități de relief ale Banatului.

Bârzava își are izvorul pe versanții nord-vestici ai munților Semenic, pe cursul său superior fiind amenajate lacurile artificiale: Văliug, Breazova și Secu.

Carașul izvorăște din Munții Aninei – prin izbucul Carașului – și străbate trei zone distincte ca relief și altitudini.

Nera își adună apele din masivul Semenic (de sub vârful Piatra Nerei), străbate Depresiunea Almăjului, pentru a pătrunde apoi în pitoreștile sale chei, cele mai lungi din țară.

Cerna își are obârșia pe versanții sud-vestici ai munților Godeanu; aproape tot cursul său, de 84 km, are caracter de vale montană.

Dunărea formează limita sudică a județului, pe o lungime de 64 km.

Lacurile naturale sunt în număr mic și de dimensiuni reduse. Lacul Dracului din Cheile Nerei, având o suprafață de 700 m^2, este cel mai mare lac carstic din județ. Există, de asemenea, lacuri glaciare: lacul crionival Baia Vulturilor din munții Semenic, Iezerul, Țarcu și Pietrele Albe din munții Țarcu.

Există numeroase lacuri artificiale (de baraj), realizate în scopul alimentării cu apă sau pentru producerea energiei electrice: Văliug, Gozna, Secu și Breazova (pe Bârzava), Trei Ape (pe Timiș), Buhui și Mărghitaș (pe Buhui), Lacul Mare și Lacul Mic (pe Caraș), lacul Poiana Mărului (pe Bistra), lacul Prisaca din Herculane (pe Cerna), Porțile de Fier (pe Dunăre) etc.[5]

Clima județului este continental-moderată, cu nuanțe submediteraneene, subtipul climatic bănățean, caracterizându-se prin circulația maselor de aer atlantic și prin invazia maselor de aer mediteraneean, ceea ce conferă un caracter moderat regimului termic, cu frecvente perioade de încălzire în timpul iernii, cu primăveri timpurii și cantități medii de precipitații relativ ridicate.

Temperatura medie a iernii are valori ceva mai ridicate decât în alte zone din țară situate la aceeași altitudine. În lunile de vară, temperaturile medii sunt în continuă creștere, dar mai moderate de la o lună la alta, comparativ cu lunile de primăvară.

Analizând temperatura medie pe anotimpuri, se constată că iernile sunt relativ aspre în regiunile muntoase (la Cuntu: – 3,4° C, pe munții Semenic: – 4,8 °C, iar pe Țarcu: – 8,3 °C), în timp ce la Caransebeș și la Oravița se înregistrează valori pozitive.

Anotimpul de vară este, în general, moderat comparativ cu cel de iarnă în regiunea muntoasă, temperatura crescând treptat în depresiuni: Bozovici (18,8 °C), Oravița (20,1 °C), Caransebeș (20,1 °C).

Clima, în Defileul Dunării, este submediteraneeană, caracterizată printr-o temperatură medie anuală mai ridicată decât în restul țării: 10 – 11 °C.

Temperatura medie a lunii ianuarie variază între 0 și – 1 °C, iar cea a lunii iunie, între 21 și 23 °C.[6]

În ceea ce privește **resursele naturale**, subsolul județului Caraș-Severin este bogat în minereuri și minerale utile. Exceptând petrolul, există cantități însemnate de rezerve, reprezentând 130 de zăcăminte omologate, dintre care 64 de zăcăminte de cărbuni și minereuri, 50 de zăcăminte de substanțe nemetalifere și roci utile și 6 zăcăminte de ape industriale, termominerale și plate.

De remarcat sunt rezervele de marmură de la Ruschița, care se aseamănă cu apreciata marmură de Carrara.

Zăcămintele de cărbuni se găsesc în zonele Reșița, Moldova Nouă și în bazinele Rusca Montană, Caransebeș și Almăj, cele metalifere la Bocșa, Oravița, Sasca Montană și Reșița.

Există minereuri de mangan la Delinești, minereuri de cupru la Ocna de Fier, Sasca Montană, Ciclova Română, Moldova Nouă, Dognecea, Oravița, zăcăminte de plumb și zinc

[1] Direcția Județeană de Statistică Caraș-Severin, http://www.carasseverin.insse.ro/main.php?id=404.
[2] Serviciile Publice Caraș-Severin, Portalul Administrației Publice Caraș-Severin, http://www.servicii-publice-cs.ro/content/jude%C5%A3ul-cara%C5%9F-severin.
[3] Direcția Județeană de Statistică Caraș-Severin, http://www.carasseverin.insse.ro/main.php?id=404.
[4] *Județul Caraș-Severin*, Wikipedia, https://ro.wikipedia.org/wiki/Jude%C8%9Bul_Cara%C8%99-Severin.
[5] *Monografia județului Caraș-Severin*, http://bnr.ro/files/d/Pubs_ro/Monografii/Monografie_Caras_Severin.pdf.
[6] *Prezentare: județul Caraș-Severin*, http://www.infoberzovia.ro/wp-content/uploads/2015/06/1240_prezentare-judetul-Caras-Severin.pdf.

localizate în zona Ruşchiţa, minereuri de aur şi argint în zonele Bocşa, Dognecea, Oraviţa.

Zăcămintele nemetalifere, deşi larg răspândite pe teritoriul judeţului, au fost puţin exploatate, principalele zăcăminte fiind: azbest (Munţii şi Depresiunea Almăjului, Brădişorul de Jos, Voislova, Borlova), mică albă (Tîrnova şi Secu), talc (Marga, Voislova), feldspat (Teregova, Armeniş şi Globu Craiovei), cuarţite (Ocna de Fier, Caraşova, Moniom, Clocotici), cuarţ (Delineşti), caolin (Sichevita şi Nermed), argile refractare (Anina), pământuri colorate (Gârnic, Coronini, Tirol, Fârliug, Ezeriş, Tîrnova), nisipuri metalurgice (Doclin şi Surducu Mare), calcar (Reşiţa, Gârliste, Constantin Daicoviciu), marmură (Bocşa şi Ruşchiţa), granit şi granodiorit (Surducu Mare şi Brădişorul de Jos).

O altă resursă naturală, şi poate cea mai importantă, este lemnul: pădurile şi alte tipuri de vegetaţie forestieră ocupă o suprafaţă de 411 276 ha, ceea ce reprezintă 48 % din suprafaţa judeţului, situând judeţul pe locul al doilea la nivelul ţării, fiecărui locuitor al judeţului revenindu-i un hectar de pădure.[1]

Din cele 131 de arii protejate întâlnite în Regiunea de Vest (Caraş-Severin, Timiş, Hunedoara şi Arad), 53 (cele mai multe) sunt situate în judeţul Caraş-Severin, dintre care trei parcuri naţionale (Cheile Nerei-Beuşniţa, Semenic-Cheile Caraşului, Domogled-Valea Cernei), un parc natural (Porţile de Fier), 12 monumente ale naturii şi 37 de rezervaţii naturale. E de remarcat faptul că, la nivel naţional, după Delta Dunării, judeţul Caraş-Severin se situează pe locul al doilea ca număr de arii protejate.

Parcurile naţionale şi naturale din Banatul de Munte ocupă o suprafaţă de 130 000 de hectare, caracterizate prin biodiversitate, pe un areal ce se întinde de la intrarea Dunării în ţară până la cotele cele mai înalte ale Munţilor Banatului.

1.2.2. Caracteristici demografice şi etnografice

Conform recensământului populaţiei şi locuinţelor din 2011, judeţul Caraş-Severin are o **populaţie stabilă de 295 579 de locuitori** (la data de 20 octombrie 2011), dintre care 54,32 % (160 548 de locuitori) trăiesc în mediul urban (în cele 2 municipii şi 6 oraşe) şi **45,68 % (135 031 locuitori), în mediul rural** (în cele 287 de localităţi: 69 de reşedinţe de comune şi 218 sate).

Faţă de situaţia existentă la recensământul anterior (2002), populaţia stabilă a scăzut cu 37 600 de persoane.

În ceea ce priveşte etnia, din totalul populaţiei stabile din mediul rural (şi anume 135 031 de locuitori), 83,62 % sunt români (112 916 de persoane), principalele etnii conlocuitoare fiind: croaţii (4 777 persoane), romii (4 176) şi sârbii (3 149), umaţi de ucraineni (1 836) şi cehi (1 230) şi, în cele din urmă, de germani (523) şi maghiari (413).

Din punct de vedere etnic, întâlnim comune cu o mare diversitate etnică, cum este Berzasca, unde din totalul de 2 848 de locuitori, 1 674 sunt români, 593 sunt sârbi, 349 sunt cehi şi 134 romi (restul populaţiei fiind de altă etnie).

De asemenea, există comune în care etnicii români sunt depăşiţi numeric: Caraşova (din cei 3 110 de locuitori, 2 380 sunt croaţi şi doar 246 români), Copăcele (din 1 111 de locuitori, 660 sunt ucraineni şi 410 români), Lupac (din 2 677 de locuitori, 2 318 sunt croaţi şi doar 195 români), Socol (din 1 933 de locuitori, 974 sunt sârbi şi 694 români). Comunităţi sârbeşti bine reprezentate întâlnim şi în Pojejena (din 2 884 de locuitori, numai 1 456 sunt români şi 1 320 sârbi) sau în Socol (din 1 933 locuitori, 974 sunt sârbi). Comunităţile de cehi, croaţi, sârbi, ucraineni şi romi sunt mai bine reprezentate în mediul rural (având ca extreme etnicii croaţi – 93,77 % în mediul rural – şi etnicii romi: 57,42 % în mediul rural), pe când cele de germani (81,94 %) şi maghiari (85,94 %) sunt mai numeroase în mediul urban.[2]

1.2.3. Ramuri economice şi meşteşugăreşti

Structura economică a judeţului a fost, până nu demult, bazată pe minerit şi industrie grea, ramuri economice care au cunoscut o puternică recesiune. În ultimii ani, s-au extins industria uşoară, industria alimentară şi serviciile, înfiinţându-se o serie de întreprinderi mici şi mijlocii. Cu toate acestea, persoanele disponibilizate masiv din industria grea nu au fost absorbite decât în mică măsură în alte activităţi.

Din cauza crizei economice, în anul 2009 şi-au suspendat activitatea multe firme din categoria întreprinderilor mici şi mijlocii.

La sfârşitul anului 2011, în judeţul Caraş-Severin activau: 25 de unităţi în industria extractivă, 587 de unităţi în industria prelucrătoare, 23 de unităţi în producţia şi furnizarea de energie electrică şi termică, gaze, apă caldă şi aer condiţionat, 46 de unităţi în distribuţia apei, salubritate, gestionarea deşeurilor, activităţi de decontaminare.

Judeţul Caraş-Severin dispune de un potenţial turistic însemnat, din păcate insuficient exploatat, deşi turismul poate deveni o importantă ramură economică a judeţului. Astfel, în judeţ se conturează cinci zone turistice, după cum urmează: zona munţilor Semenic, zona Valea Cernei, zona Munţilor Aninei, zona Porţilor de Fier şi zona turistică Muntele Mic.[3]

Suprafaţa agricolă reprezintă 47 % din suprafaţa totală a judeţului, adică 397 276 hectare, din care sunt 127 226 de hectare de teren arabil, 184 036 hectare de păşuni naturale, 73 557 hectare de fânete naturale, 768 de hectare de vii, 2 329 de hectare de livezi. Cu toate acestea, judeţul Caraş-Severin ocupă doar locul 13 în ţară în privinţa suprafeţei agricole, din pricina reliefului preponderent muntos; din totalul suprafeţei agricole, sectorul privat deţinea (până în 2011) 340 347 de hectare, respectiv 85 %.

Producţia agricolă din judeţul Caraş-Severin a înregistrat o evoluţie ascendentă în perioada 2008 – 2009, după care nivelul s-a redus, în anii 2010 şi 2011, din cauza scăderii producţiei agricole animale, precum şi a serviciilor agricole.[4]

Pe lângă **principalele ocupaţii** ale localnicilor, care reies din cele prezentate mai sus (silvicultura şi exploatările forestiere, mineritul, agricultura şi creşterea animalelor), se remarcă şi apicultura (practicată din ce în mai des, profitând de bogăţia florei melifere din zonă), dar şi pomicultura şi viticultura (practicată îndeosebi în jurul localităţii Tirol). Alte ocupaţii secundare sunt prelucrarea produselor agricole animale sau vegetale, obţinându-se produse lactate, produse din carne, ţuică etc.

În ceea ce priveşte **meşteşugurile tradiţionale locale**, acestea sunt practicate de un număr tot mai redus de persoane, rareori fiind folosite ca modalitate de existenţă.

Între meşteşugurile practicate în judeţul Caraş-Severin, se numără:

- ţesutul (s-a păstrat îndeosebi folosirea lânei ca materie primă);
- sculptura în lemn (46,5 % din suprafaţa judeţului este acoperită de păduri, fiind al doilea judeţ din ţară, după Suceava, ca suprafaţă împădurită);
- prelucrarea pietrei (resursă naturală care se găseşte în zonă din abundenţă: marmură, granit, calcare, tuf calcaros);
- împletiturile vegetale (din paie, alun, pănuşă, papură).

[1] Portalul Administraţiei Publice Caraş-Severin, http://www.servicii-publice-cs.ro/content/jude%C5%A3ul-cara%C5%9F-severin.

[2] Direcţia Judeţeană de Statistică Caraş-Severin, http://www.carasseverin.insse.ro/main.php.

[3] Serviciile Publice Caraş-Severin, Portalul Administraţiei Publice Caraş-Severin, http://www.servicii-publice-cs.ro/content/jude%C5%A3ul-cara%C5%9F-severin.

[4] *Monografia Judeţului Caraş-Severin*, http://bnr.ro/files/d/Pubs_ro/Monografii/Monografie_Caras_Severin.pdf.

2. SPECIFICUL LOCAL

2.1. Peisajul cultural rural

Mediul natural este variat și complex (după cum am precizat în capitolul anterior, zona cuprinde toate cele trei mari componente ale reliefului: munți, dealuri și câmpii, predominând relieful montan), drept pentru care există o multitudine de tipologii de organizare a așezărilor.

Munții constituie ariile cele mai diverse din punct de vedere morfologic și cele mai interesante din perspectiva umanizării lor. Între ei există numeroase depresiuni mai ample, precum Almăj, Caransebeș și Mehadica, dar și depresiuni mai mici, precum Ezeriș și Lupac. Tot în interiorul munților se găsesc și câteva culoare tăiate de principalele râuri din zonă, având o importanță deosebită în geneza și dinamica habitatului zonal. Cel mai amplu culoar este Timiș-Cerna, care structurează, pe direcția nord-sud, Banatul Montan. Importante sunt și culoarul Bistrei – spațiu care a dat naștere unor așezări particulare (în legătură cu Țara Hațegului) –, și culoarul Dunării – spațiul unei interesante locuiri de graniță.[1]

Peisajul cultural rural al județului Caraș-Severin este generat de relația dintre mediul natural și cel antropic, relația așezărilor umane cu mediul natural fiind una de simbioză.

1 Teodor-Octavian Gheorghiu, *Locuirea tradițională rurală din zona Banat-Crișana (Elemente de istorie și morfologie; protecție și integrare)*, Editura *Eurobit*, Timișoara, 2008, p. 16-17

Peisaj natural din Valea Almăjului

Satul Bucova, Valea Bistrei: zona intravilană conține spații agricole întinse, ca prelungiri ale loturilor construite

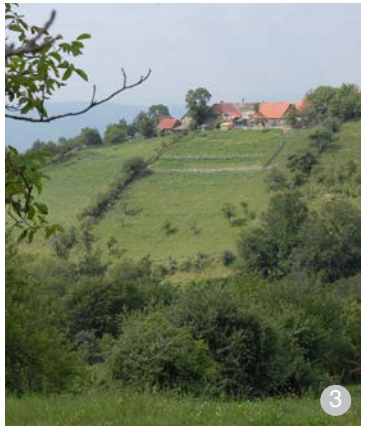

Vedere spre satul Ravensca, Valea Almăjului

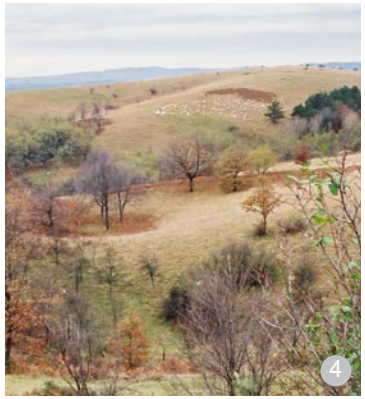

Peisaj natural din zona Oravița-Reșița, din apropierea satului Carașova

Cătun din apropierea satului Bogâltin, Culoarul Timiș-Cerna

Vedere spre satul Macoviște, zona Oravița-Reșița

Intrare în Cheile Nerei dinspre Șopotu Nou, Valea Almăjului

Satul Mehadica văzut de sus, Culoarul Timiș-Cerna

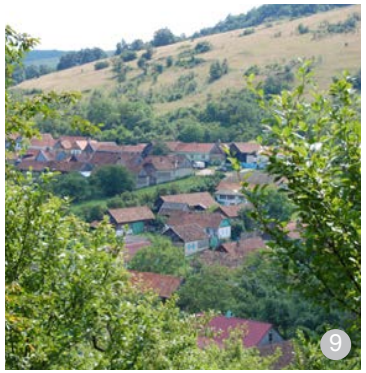

Vedere peste satul Gârnic, zona Clisura Dunării

2.2. Tipologii de sate

Structura și mărimea satelor, precum și dispunerea lor în teritoriu, sunt determinate de forma de relief și de tipul de ocupații.

Întâlnim următoarele tipologii de așezări rurale: compacte, discontinue sau dispersate, liniare (simple sau duble), tentaculare (urmând forma văii sau a drumului), dar și articulate (rezultate prin articularea unor rețele tipologice diferite).

Tipologiile enunțate anterior pot fi, la rândul lor, regulate, neregulate sau mixte.

În cartea sa, *Locuirea tradițională rurală din zona Banat-Crișana*, Teodor-Octavian Gheorghiu descrie următoarele caracteristici ale celor cinci zone:

1. Oravița-Reșița

Ca urmare a dinamicii istorice, economice și etnice (prin comparație cu celelalte zone, aici întâlnim cea mai mare diversitate etnică), în această zonă există o varietate de tipologii de așezări. În afara așezărilor discontinue sau dispersate, întâlnim toate celelalte tipologii menționate anterior. Dintre acestea, majoritatea sunt atent conformate la relief – de exemplu, localitatea Potoc (**imaginea 1**) –, dar există și câteva așezări concepute într-o manieră indiferentă față de sit – de exemplu, Brebu Nou (**imaginea 2**), din zona munților Semenic.

2. Valea Almăjului

Este o zonă unitară etnic (cu excepția comunității de cehi – „boemi" sau „pemi" – din Ravensca, celelalte sate sunt românești).

Aici predomină structurile liniare, de-a lungul drumului sau al văii, simple sau duble: Prilipeț, Bănia, Borlovenii Noi, Lăpușnicul Mare, Eftimie Murgu (numit anterior Rudăria) (**imaginea 3**). În restul satelor, întâlnim structuri geometrice care conțin deformări de rețele, structuri tentaculare, precum și structuri neregulate cu tendințe de regularizare.

În această zonă, întâlnim numeroase instalații tehnice (mori de vânt incluse în unele gospodării din Ravensca, mori de apă la Eftimie Murgu), precum și numeroase clădiri/ansambluri izolate pe terenuri agricole sau pășuni, ocupate periodic sau permanent (colibe, sălașe, ocoluri, colne, târle etc.).

3. Clisura Dunării

Din punct de vedere etnic, în această zonă, comunitatea sârbească este foarte bine reprezentată (Berzasca, Pojejena, Socol).

„Dacă la sfârșitul Evului Mediu, zona era mobilată printr-o rețea rarefiată de nuclee de locuit de tip «cătun», tipologia planimetrică a satelor de astăzi este datorată sistematizărilor austriece, mai cu seamă din momentul înființării zonei grănicerești."[1]

Astfel, au rezultat următoarele tipologii planimetrice: așezări liniare regulate, urmând forma văii sau a drumului (Pojejena, Gornea, Liubcova) și neregulate, cu tendințe de regularizare (Radimna, Moldova Veche, Sfânta Elena, Drencova etc.).

În zona Sichevița, în jurul satului-reședință, întâlnim 17 cătune de tip discontinuu **(imaginea 4)**.

4. Culoarul Timiș-Cerna

Este o zonă vastă, de aproape 90 de km lungime, caracterizată printr-o compactitate a ariilor construite și a morfologiilor: de exemplu, Mehadica (**imaginea 5**).

Aici sunt prezente toate tipologiile de așezări menționate anterior, predominând însă structurile mixte.

„Există, în același timp, în zona Cornereva, o întinsă arie în care, în jurul celor două centre mai importante, organizate compact-neregulat (Cornereva și Bogâltin), gravitează peste 40 de nuclee locuite, de tip dispersat. În afara lor, sunt sute de sălașe, pe văi sau versanți, până la mari înălțimi, toate aceste elemente formând una dintre cele mai complicate și mai complexe alcătuiri locaționale."[2]

5. Valea Bistrei

În zonă domină tipologiile liniare (cu tendințe de discontinuitate) și cele geometrice, compacte (uneori deformate la contact cu relieful denivelat), însă întâlnim și conformări tentaculare.

Spre est, la limita județului Hunedoara, întâlnim sate cu structuri extrem de complexe, care combină ocupări ale terenului continue și discontinue: Băuțar (**imaginea 6**) și Bucova (**imaginea 7**).

[1] Ibidem, p. 193

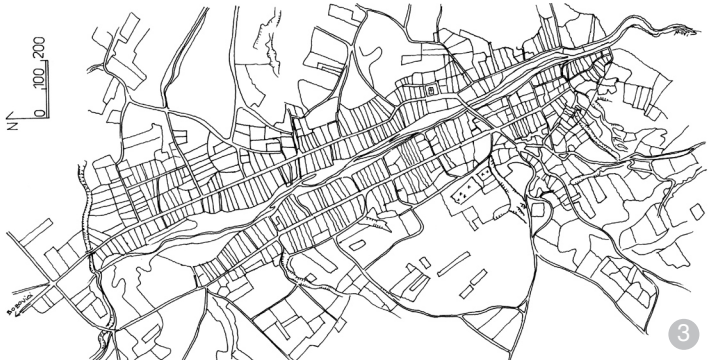

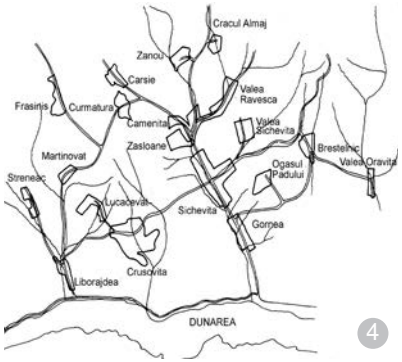

2.2.1. Evoluția în timp a ocupării terenului

Înaintea cuceririi Banatului de către administrația habsburgică, așezările populațiilor autohtone (români și sârbi) arătau cu totul diferit, din cauza structurii distincte a societății (din punct de vedere cultural, social și material), care a influențat puternic modul de utilizare și ocupare a terenului.

Principiile după care a fost remodelat teritoriul Banatului, și implicit cele cinci zone ale județului Caraș-Severin, au fost cele ale mercantilismului și absolutismului administrației habsburgice, reflectate în modul de utilizare a terenului, în mofologiile așezărilor, în lotizări și arhitectură etc.

Astfel, așezările vechi au fost relocate, sistematizate sau reîntemeiate după reguli foarte clare. Au scăpat parțial de acest proces o serie de așezări din Culoarul Timiș-Cerna, risipite în jurul comunei Cornereva (**imaginea 5**): Bogâltin (**imaginea 4**), Topla, Zoina și Sub Crâng (**imaginea 3**). În aceste cazuri, loturile sunt neregulate, adaptate terenului și rezultate din raporturile sociale și nevoile familiale.

Punctul 13 din *Impopulations-Haupt-Instruktion* (regulamentul de colonizare a Banatului din 1768) precizează că planificarea localităților noi se face de către ingineri. Dreptunghiul împărțit într-o grilă este forma geometrică cea mai adecvată pentru o așezare, iar dacă terenul nu este plat sau are alte elemente naturale, grila se va adapta terenului – de exemplu, Billed (prima așezare predefinită din Banat, folosită ca model: **imaginea 1**). Prin geometria regulată a așezării, s-a dorit influențarea locuitorilor astfel încât să ducă o viață ordonată.

Numai acolo unde terenurile denivelate nu permiteau o formă geometrică a planului, așezările își adaptau forma după structura suprafeței topografice. Astfel, gospodăriile erau alipite străzii principale, ca și în cazul „satelor de tip stradă" (sate rar dezvoltate prin străduțe mici, transversale și înclinate după panta terenului, de exemplu, Ravensca – **imaginea 2**).

S-a reglementat suprafața terenului necesar unei familii pentru a se putea dezvolta (teren arabil, fâneață, livadă), iar loturile pe care urma să se construiască gospodăriile aveau între 23 și 29 m front stradal și între 140 și 190 m adâncime. Inițial, aceste loturi nu se puteau divide, fiind moștenite de fiul cel mare, dar, în unele cazuri, această regulă a fost abandonată, rezultând dimensiuni diferite de loturi. Acest mod de lotizare reglementat inițial s-a transformat în timp, odată cu societatea, dar niciodată radical, așa cum s-a transformat întregul peisaj cultural al Banatului în timpul colonizării habsburgice[1].

Odată cu creșterea populației din secolul al XIX-lea, au apărut noi așezări rezultate prin roire, iar așezările vechi fie s-au extins, fie s-au densificat, păstrând însă specificul spațial și constructiv al satelor precedente. Se observă doar o tendință generală spre diminuarea loturilor din cauza scăderii disponibilității terenului, dar și exemple de unificare a unor loturi în cazul unor familii înstărite.

O situație aparte se petrece la sfârșitul secolului XX, când structura socială a Banatului de Câmpie (și, în cateva situații, a Banatului de Munte) se schimbă radical prin plecarea germanilor și aducerea unor populații românești în locul lor. Din pricina situației materiale precare, noii locuitori nu au adus modificări radicale gospodăriilor șvăbești, dar nici nu le-au întreținut corespunzător, ceea ce a dus la degradarea lor prin folosirea de materiale nespecifice.

În ultima perioadă, are loc un fenomen radical, cel al depopulării satelor, care va transforma accelerat peisajul cultural al Banatului, fapt vizibil deja prin prezența a foarte multe gospodării abandonate. Pe de altă parte, transformarea satelor din jurul orașelor în „cartiere-dormitor" reprezintă o altă denaturare a lor, datorată lipsei de reglementări urbanistice care să țină cont de specificul local și să se opună speculei imobiliare.

[1] Erik Roth, *Die planmabig angelegten Siedlungen im Deutsch-Banater Militargrenzbezirk 1765 – 1821*, R. Oldenbourg Verlag, München, 1988.

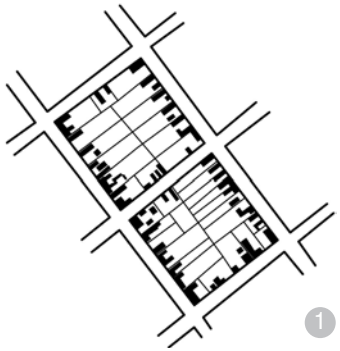
1

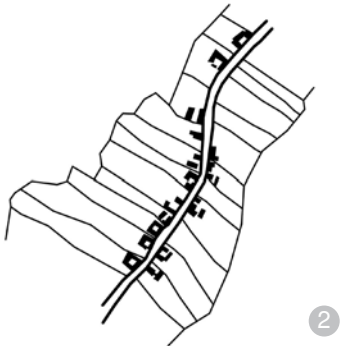
2

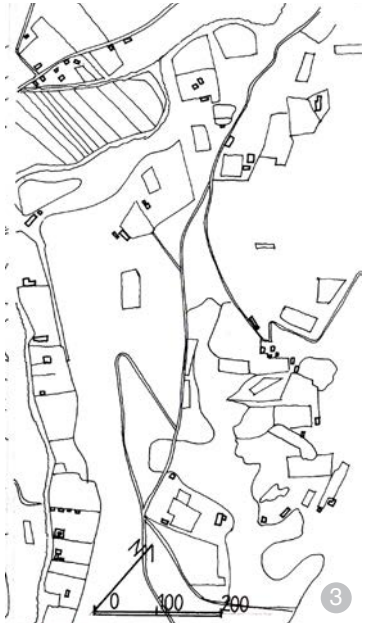

3

4

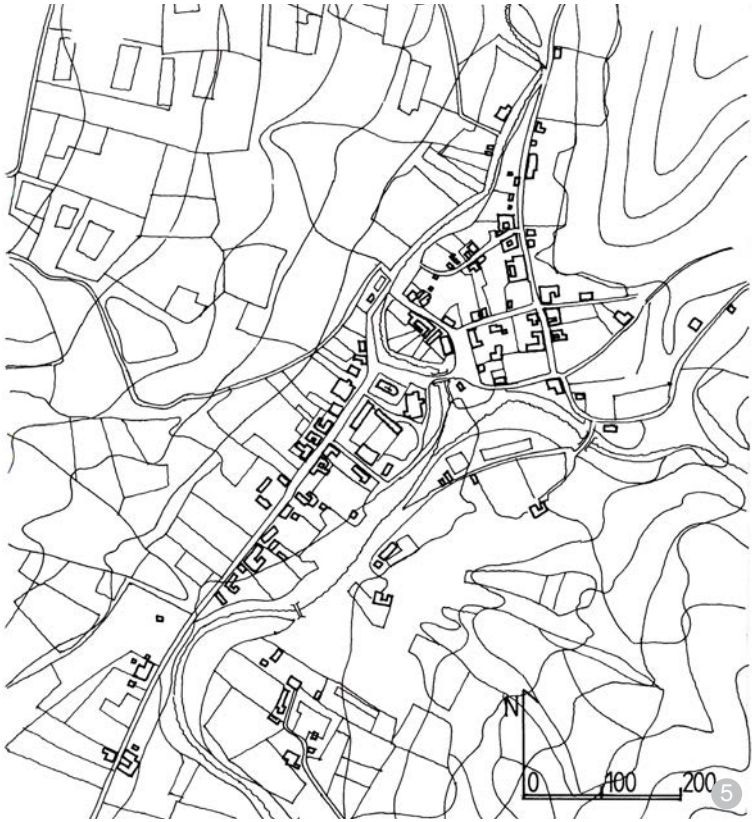

5

2.3. Amplasarea pe lot a gospodăriilor și sistemul constructiv

În zona Banatului, și implicit a județului Caraș-Severin, caracterul definitoriu al satului este dat de sistemul de lotizare. Lotizarea (asemenea structurii satelor) poate fi regulată (ortogonală, deformată, circulară) sau neregulată (unde loturile se adaptează reliefului).

Împărțirea lotului

În întreaga zonă lotul este împărțit în două: zona dinspre stradă, formând gospodăria propriu-zisă, și grădina, în spate, în continuarea curții. Înșiruirea lor este longitudinală (perpendiculară pe stradă), gospodăria fiind definită îndeobște de un contur relativ pătrat sau, în orice caz, compact. Acest sistem este întâlnit în toate cazurile, cu excepția fragmentelor de sate dispersate, unde loturile sunt extrem de neregulate și tind spre circular."[1]

Aceeași diversitate întâlnită în tipologiile așezărilor (vezi în subcapitolul anterior, *2.2. Tipologii de sate*), se întâlnește și în lotizare, datorându-se, în mare măsură, reliefului. În aceste condiții, în unele așezări adaptate terenului, există diferențe față de organizarea obișnuită a lotului (împărțirea acestuia în două). În satele conformate dispersat, zona intravilană conține spații agricole întinse, ca prelungiri ale loturilor construite.

Cu toate acestea, de cele mai multe ori, clădirile sunt poziționate pe limita dinspre stradă a parcelei, rareori casa sau anexa retrăgându-se de la limita de proprietate.

Organizarea gospodăriei

Gospodăria (curtea dinspre stradă) este un ansamblu format din casa de locuit și o serie de construcții anexe și dependințe, ridicate în funcție de necesitățile agricole și economice ale familiei. La acestea se adaugă împrejmuirea, poarta și uneori fântâna. Împrejmuirea gospodăriei este amplasată, în general, pe limitele parcelei, în prelungirea casei, și ea amplasată pe limită (întâlnim, în unele cazuri, situația în care împrejmuirea este dublată de o altă împrejmuire, spre stradă, mai joasă, care închide o grădină de flori). Casa și anexele gospodărești sunt amplasate în așa fel, încât formează o semiincintă, având curtea în centru.

Chiar dacă gospodăriile au evoluat în timp, evoluția lor nu are un caracter uniform, astăzi coexistând mai multe tipuri de organizare:

A. o clădire de locuit perpendiculară pe stradă și anexe în prelungirea casei și/sau anexă paralelă cu casa (**imaginea 1**);

B. două clădiri de locuit paralele între ele și perpendiculare pe stradă, cu anexe în prelungirea caselor și/sau paralele cu strada, închizând curtea față de grădină;

C. clădiri de locuit (în *L* sau *U*) care închid frontul stradal și care, împreună cu anexele, formează un careu parțial sau total închis (**imaginea 2**).

Deși aceste tipologii diferite pot fi întâlnite în aceeași localitate, ele nu se regăsesc în aceleași proporții. Astfel, **se recomandă analizarea fronturilor stradale ale localității în care se intervine, pentru determinarea tipologiei dominante**.

[1] Teodor-Octavian Gheorghiu, op. cit., p. 189.

Gospodărie pe teren în pantă din satul Fârliug – zona Oravița-Reșița

Gospodării alipite, care formează un front stradal continuu, din satul Bozovici – Valea Almăjului

Curte interioară, casă de locuit cu prispă (târnat) din satul Gornea (Clisura Dunării)

Curte interioară pietruită; vedere spre anexele gospodărești (satul Cornereva, Culoarul Timiș-Cerna)

Curte interioară cu vedere spre anexele gospodărești din satul Bucova, conformat dispersat (Valea Bistrei)

Gospodărie cu teren agricol alipit lotului construit din satul Cornișoru (conformat) – Valea Bistrei

2.3.1. Tipologii de gospodării

Deoarece, așa cum am precizat anterior, evoluția gospodăriilor nu are un caracter uniform, coexistând mai multe tipuri de organizare a gospodăriilor (chiar și în interiorul aceleiași localități), înainte de a interveni în zona rurală, se recomandă studierea localității și definirea tipologiei dominante.

După colonizarea regiunii, „clădirile se puteau construi toate pe o singură parte a terenului, cu fațada scurtă la stradă, astfel încât între clădirile a doi vecini să rămână un spațiu intermediar liber de minimum 9 stânjeni (adică aproximativ 17 m). Grajdurile, șurile și șoproanele nu trebuia să le fie permis țăranilor să fie construite altfel decât în spatele caselor, în linie dreaptă spre grădină, dar în niciun caz transversal în curte, pentru ca flăcările incendiilor să nu se poată răspândi prin astfel de clădiri transversale și mediane de la o casă la alta."[1] (**figura și imaginea 1**)

Gospodăriile coloniștilor erau inițial egale (uneori existau alte tipologii, în funcție de dimensiunea familiei sau în funcție de administratorul colonizării), dar, odată cu dezvoltarea materială, socială și culturală a familiilor, gospodăriile s-au transformat și ele, pentru a răspunde acestor nevoi.

În prima etapă, gospodăriile au crescut doar în lungime, prin anexarea a noi spații gospodărești (șuri, grajduri, ateliere etc.), în paralel cu transformarea vechilor anexe în spații de locuit.

Este important de menționat faptul că arhitectura și modul de ocupare a terenului de către coloniști a influențat puternic arhitectura populațiilor autohtone (lotizarea, poziționarea pe lot, arhitectura și sistemele constructive), însă a existat și o influență inversă, asupra arhitecturii coloniștilor.

Prispa este un element considerat a fi preluat de către coloniști din arhitectura autohtonă (de la români și sârbi). Inițial, locuințele nu aveau prispă, ci doar o cornișă evazată pe latura lungă a accesului. În timp, clădirile au împrumutat acest element constructiv (**figura și imaginea 2**). De asemenea, apariția bucătăriei de vară sau a locuinței vârstnicilor ca un corp de clădire construit vizavi este considerat de unii specialiști ca fiind o influență a arhitecturii sârbești.[2]

O evoluție a acestei tipologii este gospodăria mai târzie, în formă de *L* sau *U*, deschisă spre stradă, tipologie regăsită în întreg Banatul (**figura 3**).

Mult mai târziu apar casele construite parțial de-a lungul străzii (pe jumătate din lățimea lotului), apoi casele cu închiderea totală a fontului stradal.Casele cu fronturi paralele cu strada erau considerate un semn al prosperității. Șurile abia târziu s-au putut construi perpendicular pe lot (după jumătatea secolului al XIX-lea), iar atunci când există și casă la stradă de-a lungul frontului, trecerile prin casă și șură erau realizate în prelungire. În zonele unde avem această tipologie, avem fronturi stradale continue.[3]

[1] Erik Roth, *Die planmabig angelegten Siedlungen im Deutsch-Banater Militargrenzbezirk 1765 – 1821*, R. Oldenbourg Verlag, München, 1988.

[2] *Idem.*

[3] *Idem.*

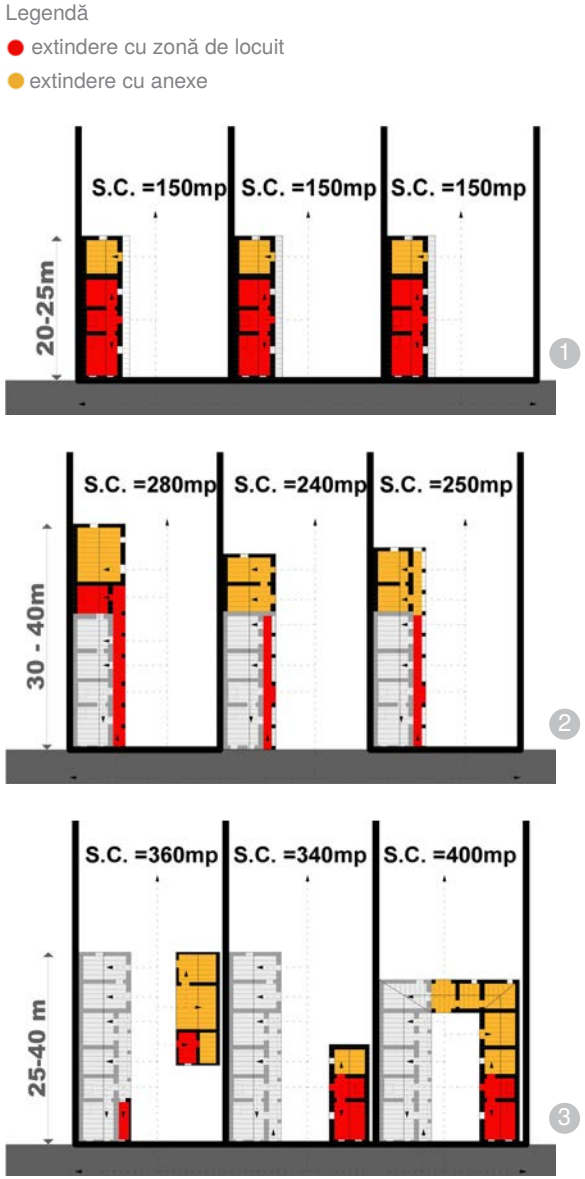

Din această etapă, amintim tipologia caselor care inițial au fost dispuse longitudinal pe lot, dar în timp au fost extinse cu un corp transversal așezat parțial sau de-a lungul întregului front stradal. Această tipologie poate fi întâlnită, de asemenea, în tot Banatul, fiind vizibilă în zona centrală a vechilor așezări de coloniști, unde familiile erau mai înstărite (**figura și imaginea 1**).

Altă subcategorie este cea a caselor construite de la început transversal pe lot, având de obicei anexele poziționate vizavi, transversal sau dispuse longitudinal, lipite sau nu de casă. Acestea sunt gospodării mai noi (din secolul al XIX-lea), pe care le găsim astăzi în toate zonele Banatului (**figura și imaginea 2**).

O dezvoltare a acestei subcategorii este cea a gospodăriilor închise pe trei sau patru laturi (închise față de stradă). Această subcategorie este foarte răspândită în toate zonele înalte din județul Caraș-Severin: Oravița-Reșița, Valea Almăjului, Clisura Dunării, Culoarul Timiș-Cerna, Valea Bistrei (**figura și imaginea 3**).

După jumătatea secolului al XX-lea, apar locuințele compacte, construite pe aliniamentul stradal, având anexele construite fie transversal, fie longitudinal, în partea posterioară. Această tipologie nu este una dominantă în nicio zonă, fiind întâlnită în tot Banatul în cazuri singulare, neputând fi considerată o tipologie specifică vreunei zone (**figura și imaginea 4**).

În ultima perioadă (începând cu anii '90), apar case cu un caracter așa-zis urban, construite după Regulamentul General de Urbanism (nespecific zonei). Aceste case, care depășesc gabaritul vecinătăților, sunt adesea amplasate retras față de aliniament, ieșind în evidență ca prezențe individuale în context și având un regim de înălțime mai înalt decât parterul. Aceste construcții, amplasate în vetrele vechi ale satelor, nu numai că sunt nespecifice zonei, ci și denaturează întregul peisaj cultural rural (**figura 5 și imaginile 6, 7**).

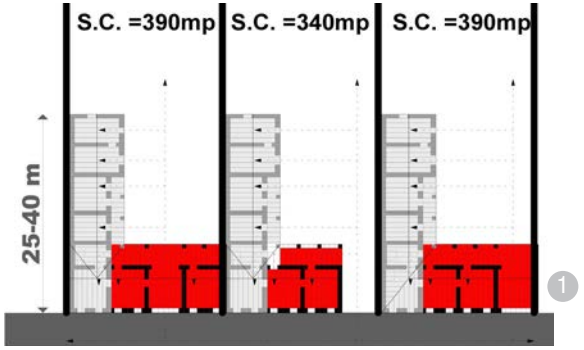

1

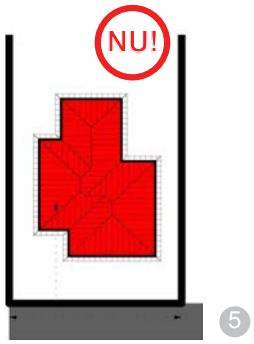

5

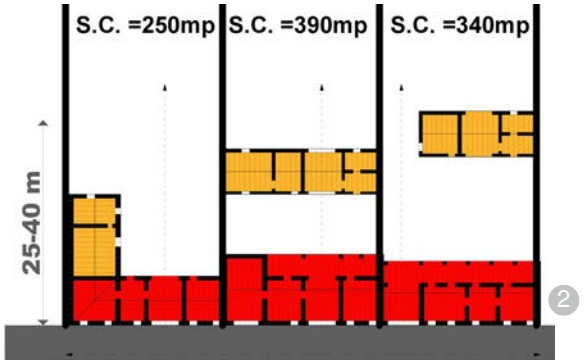

2

6

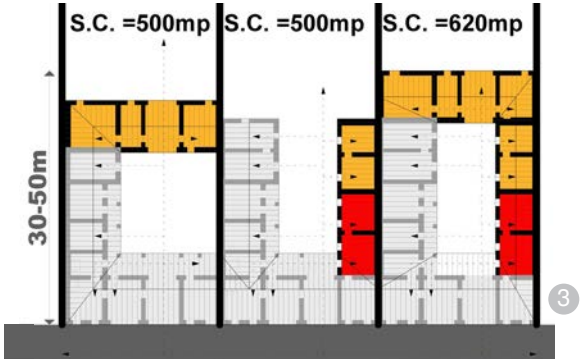

3

7

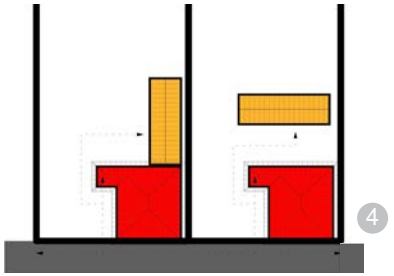
4

***AȘA NU**: Case care depășesc gabaritul vecinătăților, uneori amplasate retras față de aliniament, având un regim de înălțime mai înalt decât parterul. Aceste construcții, amplasate în vetrele vechi ale satelor, nu sunt doar nespecifice zonei, ci și denaturează întregul peisaj cultural rural.*

2.3.2. Casa de locuit din Banat, structură și sistem constructiv

Din pricina sistematizărilor intense întreprinse de către Imperiul Habsburgic, structura gospodăriei din etapa anterioară colonizării austriece (dinaintea secolului al XVIII-lea) a fost modificată substanțial, păstrându-se, în prima etapă, tehnologia de construcție autohtonă. Astfel, în continuare, vom face referire la evoluția gospodăriilor și a caselor tradiționale începând cu secolul al XVIII-lea, când acestea erau construite de către administrația habsburgică urmărindu-se un sistem regulator:

- Casa consta dintr-o bucătărie și una sau două camere.
- Fundația, elevația și câteodată și colțurile caselor erau realizate din cărămidă arsă.
- Pereții erau realizați din pământ bătut sau văiugă, iar în zonele unde era disponibil mai mult lemn, era folosit și sistemul Fachwerk, care era considerat superior din punct de vedere constructiv.
- Acoperișurile aveau o pantă de 1:1 (45°).

Perioada ulterioară primului val de colonizări aduce modificări graduale lumii construite a satelor:

- În centrele sau pe axele principale ale localităților apar gospodării mult mai bogate și mai ample ca dimensiune.
- Frontoanele caselor primesc două goluri de geam, iar la partea superioară apar, de asemenea, două mici goluri la nivelul timpanului acoperișului.
- Casele erau compuse tot din cele trei spații: tindă + bucătărie, camera bună și cameră, iar în prelungire apare cămara de alimente, apoi grajdul și șura, cu depozitarea de utilaje.
- Cursiva (prispa/târnațul) se menționează abia după mijlocul secolului al XIX-lea și era folosită ca spațiu de lucru exterior, ajuta la protecția la însorire și lega, printr-o circulație protejată, spațiile casei. Inițial, cursivele erau modeste, apoi apar parapetele decorate și arcele dintre stâlpi (**figurile 1 – 4**).

Extinderea ulterioară a gospodăriilor ca urmare a creșterii populației și a prosperității financiare a urmat o serie de pași:

- prelungirea în lung a clădirii; grajdul și șura se transformă în camere de locuit, iar anexele se construiesc în continuarea acestora;
- paralel cu locuința propriu-zisă, apare apoi o construcție modestă ca dimensiuni: casa vârstnicilor;
- casele așezate parțial de-a lungul străzii (pe jumătate din lățimea lotului) apar mult mai târziu; apoi apar casele cu închidere totală a frontului stradal și casele ce închid transversal lotul în partea din spate sau cu închidere în *U* atât în față, cât și în spate.

Prispa rămâne un element indispensabil, conturând partea interioară a clădirilor (**figura 5**).

Evoluția prispei (târnațului)

1. prelungirea acoperișului și sprijinirea pe grinzi și stâlpi (**figura 1**);
2. realizarea unei ruperi de pantă a acoperișului, ceea ce implică asimetria fațadei principale (**figura 2**);
3. așezarea simetrică a șarpantei atât peste casă, cât și peste cursivă și apariția accesului direct la cursivă prin fațada principală (**figura 3**);
4. închiderea parțială (bucătărie de iarnă sau cameră a vârstnicilor) sau totală a cursivei, golul de ușă transformându-se în a treia fereastră a fațadei (**figura 4**);
5. odată cu evoluția gospodăriei și închiderea frontului stradal, prispa urmărește noua configurație (în *L*, *U* sau de tip incintă), fiind perimetrală curții interioare (**figura 5**).

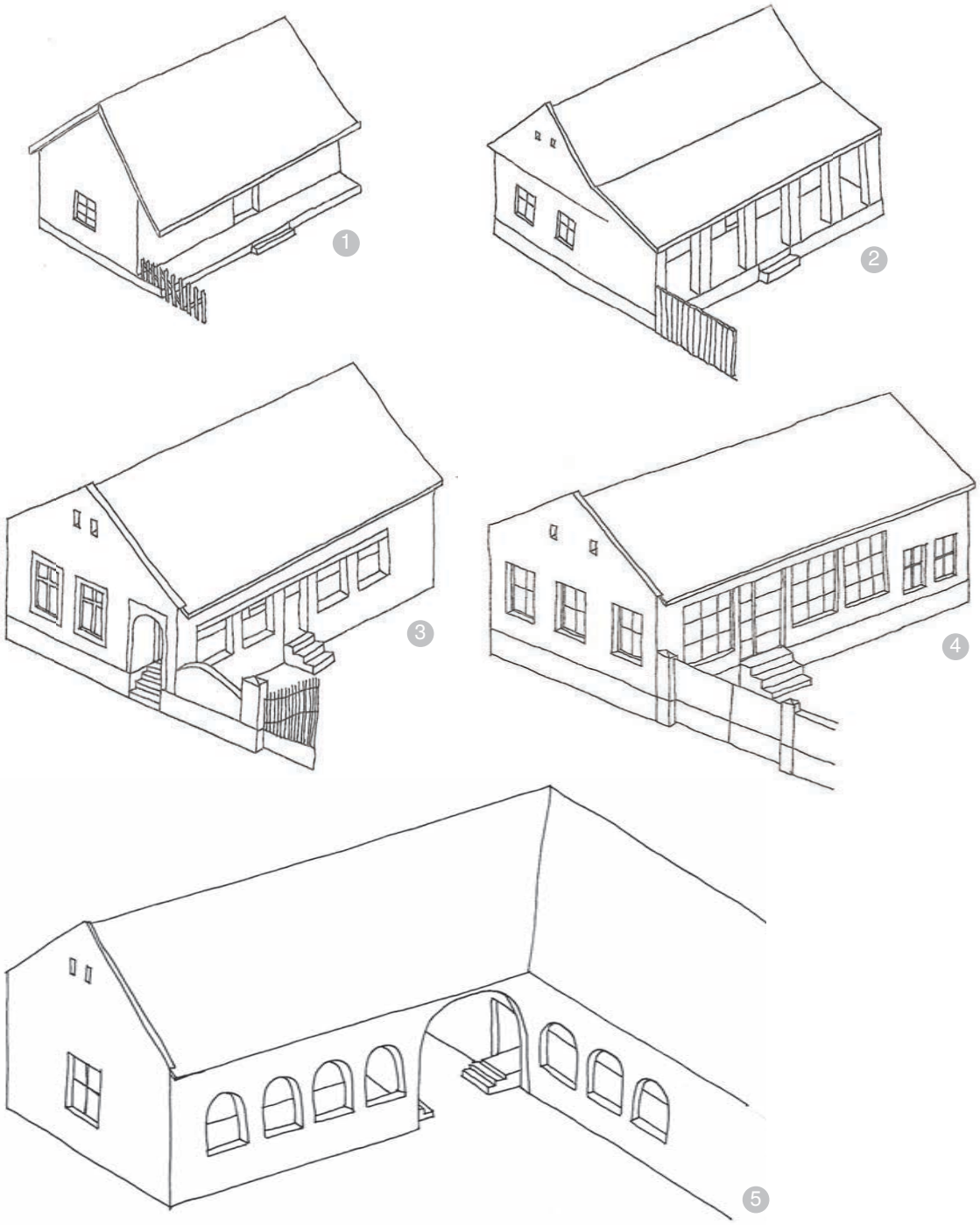

2.4. Tipologiile de acoperișuri, pante, materiale de învelitori, culori, goluri de iluminare și ventilare (forme permise) în județul Caraș-Severin

În prima jumătate a secolului al XX-lea, odată cu înlocuirea învelitorii de paie cu cea de țiglă ceramică, acoperișurile în patru ape sunt înlocuite cu cele în două ape, cu fronton triunghiular sau teșit, iar panta acoperișului este de aproximativ 45°. Șarpanta este realizată din lemn, cu îmbinări, crestături și cuie din lemn, la construcțiile mai vechi, și din metal, la cele mai recente.

În ultimele două decenii, acoperișul noilor construcții a suferit modificări, nemaiținând cont de specificul local, de însorire, de orientarea vânturilor dominante etc. decât în foarte mică măsură, fapt care, în unele situații, a influențat și durabilitatea acestora în timp. În ce privește volumetria construcțiilor noi, se observă o preferință pentru folosirea a mai mult de patru ape, renunțându-se la volumetria simplă în două sau patru ape. De asemenea, țigla ceramică a început să fie înlocuită cu tablă, cu țiglă din beton sau cu alte materiale inferioare calitativ, ieftine, care nu și-au dovedit durabilitatea în timp și care nu sunt compatibile cu factorii de mediu în care sunt puse în operă.

În general, acoperișul tradițional nefiind folosit ca spațiu locuibil, nu beneficiază de lucarne sau alte goluri funcționale, cu excepția celor pentru trecerea coșului de fum. Construcțiile noi au, în planul acoperișului, lucarne cu forme diverse, nespecifice, disproporționate (**imaginile 10, 11, 12, 13**), adesea greșit orientate față de punctele cardinale, cu numeroase vicii constructive în zonele de tangență cu panta acoperișului.

Culorile acoperișurilor vechi sunt naturale: nuanțe natur de brun-cărămiziu, creând o anumită unitate și încadrare în peisajul agrar din jur. Pentru învelitorile din materiale noi, culorile sunt adesea stridente și discrepante în ansamblul așezării.

În toate subzonele județului Caraș-Severin, panta acoperișului este de aproximativ 45°. Acoperișurile în două ape sunt ventilate prin goluri amplasate pe fronton (mai frecvent, două goluri dispuse simetric pe fronton, și mai puțin frecvent, un gol centrat). În cazul acoperișurilor în patru ape, ventilarea podului se produce prin goluri dispuse deasupra golurilor fațadei (în special, deasupra ferestrelor, dar și deasupra porților); atunci când golurile de ventilare nu au fost prevăzute pe fațadă, deasupra ferestrelor și a porții, se întâlnesc și goluri de ventilare la nivelul învelitorii (metalice, de formă semicilindrică sau tronconică, utilizate foarte rar).

2.4.1. Forme de acoperișuri

1. în două ape, cu fronton triunghiular la stradă (cu diverse proporții ale timpanului, ilustrând diferite etape evolutive – **imaginile 1, 3**;
2. în două ape, cu fronton triunghiular la stradă, cu rupere de pantă pentru adăpostirea cursivei – **imaginea 2**;
3. în două ape, cu fronton trapezoidal (teșit) la stradă – **imaginea 4**;
4. în două ape, cu latura lungă la stradă, construcțiile fiind alipite la calcan – **imaginile 5, 6**;
4. în două sau trei ape, cu latura lungă la stradă – **imaginea 7**;
6. în patru ape, cu plan compact; acoperișul poate fi prelungit deasupra accesului – **imaginile 8, 9)**.

În cazul acoperișurilor în două ape cu fronton la stradă, timpanul poate fi din lemn, piatră, cărămidă arsă sau cărămidă nearsă (văiugă). Timpanul de lemn și, mai rar, cel de cărămidă se află în combinație cu celelalte materiale, pe când piatra se folosește ca unic material în cadrul frontonului. Timpanul de lemn (tencuit sau netencuit) este cel mai întâlnit (în toate cele cinci subzone ale județului Caraș-Severin). Timpanul de piatră se întâlnește mai des în zona Oravița-Reșița și în Culoarul Timiș-Cerna, iar cel de cărămidă – în subzonele Valea Almăjului, Clisura Dunării și Valea Bistrei.

1

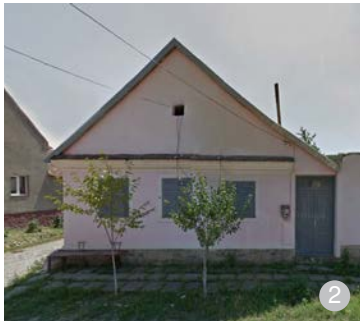
2

10

3

4

11

5

6

12

7

13

8

9

AȘA NU: *Acoperișuri nespecifice, cu lucarne disproporționate, care denaturează întregul peisaj cultural rural; acoperișuri care nu respectă alinierea la streașină.*

2.5. Gabaritele/ proporțiile conforme specificului local

Până în prima jumătate a secolului al XIX-lea, fațada casei cu fronton se înscria aproximativ într-un pătrat, iar înălțimea timpanului era egală cu înălțimea casei până la cornișă. După această perioadă, lățimea fațadei se mărește, iar în jurul anului 1900, apare casa transversală.

Atât casele longitudinale, cât și cele transversale sunt caracterizate de elemente decorative orizontale (marcarea cornișei, a soclului, realizarea benzilor ornamentale) care domină compoziția și contribuie la unitatea și identitatea întregului profil stradal. Proporția și gruparea golurilor (uși și ferestre) și elementele decorative verticale (ancadramente, coloane) au rolul de a ritma și echilibra compoziția fațadei.

2.6. Traveele de fațadă conforme specificului local

Ambianța specifică mediului rural este determinată în mare măsură de unitatea fronturilor stradale, unitate obținută prin alăturarea unor construcții care, deși nu sunt identice, respectă gabarite și proporții asemănătoare și același raport față de scara umană. Respectarea ritmului construcțiilor și chiar a golurilor fațadelor, precum și respectarea principalelor elemente regulatoare la nivelul fațadei (linia de coamă, linia de streașină, linia de soclu și prispa/ târnațul) reprezintă factori-cheie în păstrarea cadrului unitar al satului tradițional.

Fronturi stradale unitare, obținute prin alăturarea gospodăriilor din aceeași tipologie:

1. construcții longitudinale pe lot (perpendiculare pe stradă), cu fronton triunghiular (sau teșit) la stradă și cu acoperiș în două ape, amplasate la distanțe asemănătoare și având o dispunere regulată a golurilor la nivelul fațadelor (**imaginile 1, 3, 5**);

2. construcții transversale pe lot, cu acoperiș în două ape, alipite la calcan, care au aceeași înălțime la cornișă și proporții asemănătoare la nivelul golurilor fațadei și care formează un front stradal continuu. Tipologie întâlnită cel mai adesea de-a lungul străzii principale a unei localități – **imaginile 2, 4**;

3. construcții transversale pe lot, cu acoperiș în trei sau patru ape, care au aceeași înălțime la cornișă și proporții asemănătoare la nivelul golurilor fațadei; tipologie întâlnită cel mai adesea de-a lungul străzii principale a unei localități – **imaginea 7**;

4. construcții care închid parțial frontul stradal: transversale pe lot, compacte sau în *L*, cu acoperiș în două sau patru ape, amplasate la distanțe asemănătoare, creându-se astfel un ritm regulat al fațadelor: de exemplu, Cărbunari – **imaginea 6**.

Fronturi stradale unitare, obținute prin alăturarea diferitor tipologii de gospodării:

1. construcții transversale și longitudinale pe lot, adaptate pantei terenului, care formează un front stradal continuu prin coloristică: tencuială albă, nuanțe de verde, gri și albastru pentru soclu și tâmplării: de exemplu, satul Gărâna – **imaginea 9**;

2. construcții transversale pe lot, având gabarite asemănătoare, adaptate pantei terenului, și care formează un front stradal unitar prin materialitate: de exemplu, construcțiile din piatră din satul Ticvaniu Mic – **imaginea 10**.

Conformări de tip discontinuu:

Construcții amplasate rarefiat în peisaj, organizate în jurul unei curți interioare, întâlnite în cele 17 cătune din jurul satului-reședință Sichevița din Clisura Dunării, în cele peste 40 de nuclee de locuit din jurul satului Cornereva și al satului Bogâltin din Culoarul Timiș-Cerna, în satele din estul Văii Bistrei (spre Țara Hațegului), precum și în unele sate rarefiate, desfășurate liniar: de exemplu, Sat Bătrân, Culoarul Timiș-Cerna – **imaginea 8**.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

2.5. Raportul plin/gol, forma, dimensiunea și proporția golurilor, conform specificului local

La nivelul fațadei, întâlnim următoarele tipuri de goluri: goluri de ferestre, de porți și de aerisire, toate având un rol important în conturarea imaginii casei tradiționale, oferind specificitate și individualitate construcțiilor vechi.

Ferestrele sunt, de regulă, mult mai înalte decât late, având un raport de 2/3. Inițial, ferestrele au avut două canaturi, fără ochiuri de geam fixe la partea superioară, care au apărut ulterior. În prezent, întâlnim atât subtipuri ale tipologiei inițiale (două canaturi), cât și ferestre cu trei canaturi (**imaginile 1, 4, 5**).

În ceea ce privește porțile, într-o gospodărie există două intrări: una pentru oameni și una pentru animale și utilaje. În cazul gospodăriilor de tip dispersat, cele două intrări sunt situate pe laturi diferite; în schimb, în cazul gospodăriilor care au accesul pe o singură latură a parcelei, cea dinspre stradă, cele două intrări fie sunt dispuse separat, fie întâlnim o singură poartă cu deschideri inegale sau o poartă mare, în care este integrată portița de acces a persoanelor, în cazul curților mai înguste, ca în **imaginile 3, 4**.

În varianta în care cele două intrări sunt dispuse separat, portița pentru oameni are, de regulă, un raport de 1/3, iar poarta pentru animale – 2/3 sau se înscrie într-un pătrat (**imaginile 4, 5**).

În cazul intrărilor grupate, poarta are un raport de 2/3 sau 2/4, deschiderea pentru persoane fiind de 1/3 sau 1/4.

Porțile se termină fie drept, având la partea superioară un buiandrug de lemn care se sprijină pe zidărie, fie în arc de cerc, realizat din zidărie.

Golurile de aerisire sunt dispuse fie la nivelul timpanului (în cazul construcțiilor longitudinale pe lot, perpendiculare pe stradă), fie deasupra ferestrelor și a porții (în cazul construcțiilor transversale pe lot, care formează un front stradal continuu), fie la nivelul soclului, atunci când clădirea are pivniță (beci sau podrum), în special în Culoarul Timiș-Cerna (**imaginea 5**).

Golurile de aerisire de la nivelul timpanului sunt fie rectangulare, preluând proporția ferestrelor, fie circulare (**imaginea 4**).

Tâmplăria (ferestre, uși, porți, obloane) este realizată din lemn vopsit cu vopsele pe bază de ulei de in sau cu ulei pe bază de rășini.

În unele situații, dimensiunile tradiționale ale ferestrelor nu mai corespund necesităților utilizării actuale a spațiilor, fapt ce se răsfrânge în tendința de augmentare a dimensiunilor. Ca rezultat al importurilor nefericite, în ultimele decenii, au apărut goluri de dimensiuni și forme lipsite de specific local, incoerente unele cu altele, care nu se pot caracteriza printr-un raport tipic și o coerență locală.

Pentru construcțiile noi, se recomandă a se păstra raportul plin/gol al construcțiilor tradiționale, ceea ce nu înseamnă că vor trebui folosite dimensiunile tradiționale ale golurilor, ci că pot fi creați pereți vitrați de dimensiuni mari, care să corespundă unei necesități mari de iluminat zenital, în acord cu funcțiunea propusă. Se recomandă alternarea golurilor mici, obișnuite în arhitectura vernaculară, cu pereții vitrați. Nu se recomandă lucarnele cu forme rotunde, triunghiulare, trapezoidale.

1

2

AȘA NU: *Înlocuirea tâmplăriei de lemn cu cea de PVC și modificarea inadecvată a golurilor fațadei*

3

4

5

3. AMPLASAREA CONSTRUCȚIILOR

Amplasarea pe lot trebuie să respecte coerența de ansamblu în care se integrează și se va face conform specificului localității, în funcție de accesibilitate, panta terenului, orientare, însorire, curenți de aer, prezența unui curs de apă, alinieri, fronturi, retrageri de la stradă/uliță, număr de clădiri amplasate pe lot și distanțele dintre acestea (ierarhizare).

Modul de amplasare a construcțiilor pe lot va avea la bază reglementările din PUG, Codul Civil, normativele și legislația în vigoare la data întocmirii proiectului privitoare la distanța minimă dintre construcții, însorire, siguranță și stabilitate, siguranță la foc, la data întocmirii proiectului.

Nu se recomandă derogări de la regulamentele locale de urbanism prin documentații de urbanism PUD/PUZ. În situația în care se vor întocmi astfel de documentații, acestea vor cuprinde **OBLIGATORIU** documentația pentru **studiul de amplasament** și **încadrare în volumetria de ansamblu**, conform *Anexei 1*. Se va justifica amplasarea pe teren cu un plan de încadrare în zonă (*Anexa 1*), care să evidențieze așezarea tradițională a construcțiilor pe lot.

Se vor identifica ZONE DE RISC (de exemplu, harta de inundabilitate, alunecările de teren etc.)

În cazul zonelor construite compact, noile construcții se vor alinia cu existentul. Se face excepție doar în localitățile în care retragerea reprezintă un element specific local. În acest caz, retragerea se face pe baza unui studiu de aliniament.

A. Construcții noi cu gabarit mic (<120 mp), construcții noi cu gabarit mediu (120 – 250 mp) și construcții noi cu gabarit mare (250 – 395 mp), dispuse în <u>sistem pavilionar</u>

Amplasarea construcțiilor pe lot se va face cu păstrarea organizării și a ierarhizării specifice pe parcelă a construcțiilor, asigurându-se coerența ansamblului și integrarea volumelor în imaginea generală percepută la nivelul străzii. Pentru menținerea sau refacerea identității spațiului tipic rural, este importantă preluarea și evidențierea relației și a dialogului dintre zonele unei gospodării, accesurile, trasele, articulațiile, gabaritele, orientarea construcțiilor unele față de celelalte și față de drum, ca și limbajul arhitectural echilibrat și volumetria discretă. Pentru intervențiile pe construcții existente (reconversie și/sau extindere), conversia funcțională și volumetrică se va realiza cu păstrarea specificului local și integrarea construcției și a extinderilor în ansamblul organizării gospodăriei.

Intervențiile pe construcțiile existente și construcțiile noi nu trebuie să se evidențieze ca elemente dominante vizibile din drum sau din diverse puncte de perspectivă și belvedere cunoscute la nivel local. Se va justifica amplasarea pe teren cu un plan de încadrare în zonă (*Anexa 1*), care să evidențieze așezarea tradițională a construcțiilor pe lot.

B. Construcții noi cu gabarit mare (peste 250 mp), de tip <u>monovolum</u>

Construcțiile noi nu trebuie să se evidențieze ca elemente dominante vizibile din drum sau din diverse puncte de perspectivă și belvedere cunoscute la nivel local. Construcțiile noi de tip monovolum se amplasează în zonele extravilane, fără a afecta peisajul. Se va justifica amplasarea pe teren cu un plan de încadrare în zonă (*Anexa 1*), care să evidențieze încadrarea în țesutul rural a construcțiilor propuse și armonizarea cu scara și modul de distribuție pe lot.

3.1. Prevederile generale privind intervențiile noi

Există două soluții de amplasare:

a) în afara vetrei satului, pentru funcțiuni precum: centre de producție și de procesare de dimensiuni mari, mori de apă, grajduri, ferme agrozootehnice, săli de sport mari etc.

b) în vatra satului: toate celelalte funcțiuni.

Noile construcții se vor împărți în trei categorii:

A. Construcții noi cu gabarit mic (max. 120 mp) – adecvate pentru funcțiuni precum: locuințe individuale, cabinete medicale, puncte farmaceutice, ateliere meșteșugărești sau de producție de mici dimensiuni, centre comunitare cu rol social, agropensiuni.

B. Construcții noi cu gabarit mediu (120 – 250 mp) – adecvate pentru funcțiuni de tipul: locuințe individuale și anexele gospodărești ale acestora, funcțiuni educaționale (creșe, grădinițe, afterschool etc.), instituții publice, ateliere mecanice, hale de producție, ateliere meșteșugărești și de producție de dimensiuni medii.

C. Construcții noi cu gabarit mare (peste 250 mp):

– realizate sub formă de ansamblu pavilionar, adecvat implantării în țesutul rural a funcțiunilor de tip servicii, birouri, administrație, IT etc.;

– realizate sub formă de ansambluri de dimensiuni mari, adecvate pentru funcțiuni de tipul: educațional (școli, săli de sport), producție, activități meșteșugărești, depozitare, clădiri zootehnice, vinării etc.

Ghidul se adresează atât construcțiilor existente, cât și construcțiilor propuse. Atât pentru conversia construcțiilor existente, cât și pentru construcțiile propuse, se recomandă folosirea tehnicilor, a materialelor tradiționale și a meșterilor care încă mai există în zonă.

Pentru toate funcțiunile aflate în studiu, se recomandă **refolosirea fondului construit existent**: a caselor, a grajdurilor, a șoproanelor și a șurilor, care să valorifice un fond construit valoros (există, de exemplu, problema caselor tradiționale abandonate, nu neapărat listate ca monumente istorice), care păstrează, de cele mai multe ori, caracteristici sintetice ale arhitecturii tradiționale.

Modalitățile de extindere se pot realiza:

- în continuarea volumului, la înălțime asemănătoare cu acoperișul și cu aceeași formă de acoperiș, respectând ierarhia volumelor;
- prin reconversia și extinderea anexelor: șoproane, grajduri, șuri;
- în continuarea volumului, la aceeași înălțime sau la înălțime mai mică decât acoperișul existent, păstrând însă forma acestuia și respectând ierarhia volumelor;
- ca volum nou, similar ca formă și proporții, legat de volumul existent prin diverse spații de articulare;
- pe verticală, prin mansardarea podului existent, dar fără a ridica toată structura acestuia pe un parapet (vezi ilustrațiile de la capitolul *3.5. Amplasarea construcțiilor și a amenajărilor noi în vatra satului – probleme de încadrare pe lot).*

3.2. Amplasarea în cadrul așezării

Contrucțiile cu gabarit mic, cele cu gabarit mijlociu și cele cu gabarit mare care pot fi realizate sub formă de ansamblu pavilionar și se încadrează în țesutul local vor fi amplasate în vatra satului sau la marginea acestuia, ținând cont de amplasarea clădirilor din vecinătate, pentru a asigura însorirea, igiena și coerența arealului din care vor face parte. Construcțiile cu gabarit mare, monovolum, care depășesc scara locului, vor fi obligatoriu amplasate în afara satului, la marginea localității, într-o zonă rezervată prin PUG sau neocupată de țesutul specific local, fără să agreseze peisajul și perspectivele importante către sat. În general, se recomandă ca acestea să fie amplasate într-o zonă aflată în afara unghiurilor de vizibilitate importante, chiar la o depărtare mai mare de sat.

3.2.1. Specificul așezărilor

Așezarea clădirilor se caracterizează prin adecvarea la relief și o continuă adaptare la stilul de viață al vremii și la condițiile climatice.

Având parcelarul dispus cu latura scurtă spre stradă, casele sunt aliniate la frontul stradal (retragerile fiind rare și mici – cca un metru), iar în fața lor se găsesc ochiuri de teren ocupate de pomi fructiferi.

3.2.2. Recomandări

Regulile de amplasare a funcțiunilor vor avea la bază reglementările PATJ/PUG.

Nu sunt recomandabile derogările de la RLU prin documentații de urbanism PUD/PUZ.

Amplasarea trebuie să aibă la bază prevederile și reglementările prevăzute în regulamentul de urbanism specific fiecărei zone în care se amplasează construcția și Regulamentul General de Urbanism, cu modificările și completările ulterioare.

Autorizarea lucrărilor se face cu respectarea normelor stabilite de consiliile locale pentru ocuparea rațională a terenurilor și pentru realizarea următoarelor obiective:

- completarea zonelor centrale, potrivit condițiilor urbanistice specifice determinate de caracterul zonei, având prioritate instituțiile publice, precum și serviciile de interes general;
- valorificarea terenurilor din zonele echipate cu rețele tehnico-edilitare;

Construcțiile se vor amplasa corespunzător funcțiunilor pe care le adăpostesc: funcțiunile la scară mare, funcțiunile posibil generatoare de poluare (ferme de animale, procesare de biomasă, depozite etc.), necompatibile în mod direct cu funcțiunea de locuire, se vor amplasa la periferia satului, în zonele de dezvoltare, în zonele cu grad mare de răsfirare, după caz.

Amplasarea construcțiilor care, prin natura și destinația lor, pot genera riscuri tehnologice (determinate de procesele industriale sau agricole care prezintă pericol de incendii, explozii, radiații, surpări de teren sau de poluare a aerului, a apei sau solului) se face numai pe baza unui studiu de impact elaborat și aprobat conform prevederilor legale.

Se va evita comasarea sau divizarea parcelelor, ținându-se cont de caracteristicile parcelarului istoric păstrat. Modificarea acestuia este permisă dacă nu se schimbă/alterează imaginea spațiului public. Amplasarea intervențiilor în vatra satului și/sau în zonele periferice va fi justificată printr-un studiu de amplasament (*Anexa 1*).

Autorizarea executării construcțiilor și a amenajărilor pe terenurile agricole din extravilan este permisă pentru funcțiunile și în condițiile stabilite de lege. Se va urmări gruparea suprafețelor de teren afectate construcțiilor, spre a evita prejudicierea activităților agricole și de creștere a animalelor.

A. Construcții noi cu gabarit mic (< 120 mp), construcții noi cu gabarit mediu (120 – 250 mp) și construcții noi cu gabarit mare (peste 250 mp), dispuse în sistem pavilionar

Se vor amplasa, preferabil, în vatra satului, ținând cont de țesutul rural existent și de specificul local, iar dacă este cazul modificării planului parcelar existent (divizare sau comasare), acest lucru se va realiza fără modificarea aspectului spațiului public. Amplasarea în vatra satului se va justifica printr-un studiu de amplasare doar pentru clădirile cu gabarit mare.

AȘA DA: *Exemplul se referă la dispunerea pavilionară a construcțiilor, care se pretează la funcțiuni precum: locuințe, școli, grădinițe, afterschooluri, centre de producție etc.*

AȘA DA: *Alinierea clădirilor noi la cele existente este importantă pentru coerența urbanistică a așezării, chiar și atunci când ne referim la partea din spate a lotului.*

B. Construcții noi cu gabarit mare (peste 250 mp), de tip monovolum

Se vor amplasa în exteriorul vetrei satului, într-o zonă acceptată prin PUG/PUZ sau neocupată de țesutul specific local, pentru a nu agresa caracterul rural al zonei. Se vor găsi soluții compensatorii de ameliorare a impactului vizual major asupra teritoriului: împrejmuirea cu vegetație, acoperirea cu iarbă, îngroparea parțială în pământ etc. Amplasarea se va justifica printr-un studiu de amplasare.

AȘA DA: *Construcțiile de mari dimensiuni se vor amplasa în afara vetrei satului, iar prin conformația lor se va urmări integrarea în peisaj.*

AȘA DA: *Construcțiile de mari dimensiuni se vor amplasa în afara vetrei satului, iar prin conformația lor se va urmări integrarea în peisaj.*

AȘA NU: *Este interzisă amplasarea în vatra satului a unor construcții supradimensionate, cu o volumetrie ce nu amintește de specificul local.*

3.3. POT, CUT, regim de înălțime

Regulile de amplasare a clădirilor vor avea la bază cutumele locale, reglementările PUG, Codul Civil, normativele și legislația în vigoare la data întocmirii proiectului privitoare la distanța minimă dintre construcții, însorire, siguranță și stabilitate, siguranță la foc.

Nu sunt recomandabile derogările de la RLU prin documentații de urbanism PUD/PUZ. În situația în care se vor întocmi astfel de documentații, acestea vor cuprinde OBLIGATORIU documentația pentru studiul de amplasament și încadrare în volumetria de ansamblu, pentru justificarea oportunității intervenției.

A. Construcții noi cu gabarit mic (<120 mp), construcții noi cu gabarit mediu (120 – 250 mp) și construcții noi cu gabarit mare (peste 250 mp), dispuse în sistem pavilionar

Pentru parcelele cu suprafața mai mică de 1 000 mp, se recomandă:

- POT maxim = 30 %, pentru parcelele sub 500 mp, și scade cu câte 3 % pentru fiecare 100 mp în plus.
- Regimul maxim de înălțime: P + M (parter + mansardă) sau S/D + P + M (subsol sau demisol + parter + mansardă[1]), în funcție de specificul local (în unele localități, construcțiile nu au subsol sau demisol).
- Înălțimea maximă măsurată la streașină nu va depăși 4 m în niciun punct de pe conturul construcției (excepție făcând construcțiile D/S + P + M, unde înălțimea maximă măsurată la streașină nu va depăși 5,5 m).
- Înălțimea maximă la coamă va fi cuprinsă între 7 și 9 m (în funcție de regimul de înălțime), având în vedere faptul că panta acoperișului, în zonele județului Caraș-Severin, este de 45°.

Pentru parcelele cu suprafața mai mare sau egală cu 1 000 mp, se recomandă:

- POT maxim = 20 %.
- Regimul maxim de înălțime: P + M (parter + mansardă) sau S/D + P + M (subsol sau demisol + parter + mansardă), în funcție de specificul local (în unele localități, construcțiile nu au subsol sau demisol).
- Înălțimea maximă măsurată la streașină nu va depăși 4 m în niciun punct de pe conturul construcției (excepție făcând construcțiile D/S + P + M, unde înălțimea maximă măsurată la streașină nu va depăși 5,5 m).
- Înălțimea maximă la coamă va fi cuprinsă între 7 și 9 m (în funcție de regimul de înălțime), având în vedere că panta acoperișului, în zonele județului Caraș-Severin, este de 45°.

B. Construcții noi cu gabarit mare (peste 250 mp), de tip monovolum

- Coeficienții urbanistici POT și CUT maximi vor fi conformi Planului Urbanistic General al unității administrativ-teritoriale;
- Regimul maxim de înălțime: P + M (parter + mansardă) sau S/D + P + M (subsol sau demisol + parter + mansardă), în funcție de specificul local (în unele localități, construcțiile nu au subsol sau demisol).
- Înălțimea maximă măsurată la streașină nu va depăși 4 m în niciun punct de pe conturul construcției (excepție făcând construcțiile S + P + M, unde înălțimea maximă măsurată la streașină nu va depăși 5,5 m).

Se recomandă a se amplasa în exteriorul vetrei satului și a se integra în peisaj.

Loturile cu suprafața mai mică de 400 mp nu sunt eligibile pentru construire.

[1] Vezi *Anexa 2. Glosar de termeni utili.*

DA

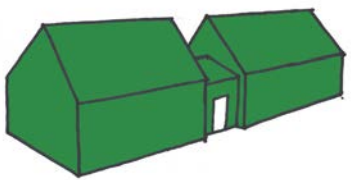

1

AȘA DA: *În cazul construcțiilor noi cu gabarit mare de tip monovolum, se va evita supradimensionarea unor laturi. Prin fragmentarea volumului, dar fără a pierde din suprafața construită, se îmbunătățește vizibil impactul asupra mediului, dând întregii construcții o scară umană.*

NU!

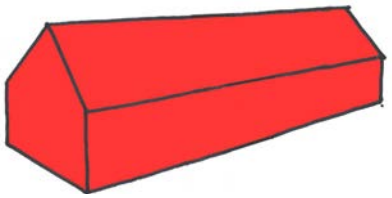

2

AȘA NU: *Supradimensionarea unor laturi ale construcției poate scoate construcția din scara locului, având un impact negativ asupra peisajului înconjurător.*

DA

3

AȘA DA: *Amenajarea unei mansarde în volumul existent al podului se poate realiza cu costuri reduse și fără a altera imaginea construcției și a vecinătăților.*

NU!

4

AȘA NU: *Construcție supradimensionată, care nu se înscrie în specificul rural, prin nerespectarea indicilor de înălțime, a regulilor privind ocuparea terenului și conformarea volumetrică.*

DA

5

AȘA DA: *Respectarea alinierii la streașină și la coamă (detalii în capitolul 2.6.); front stradal din satul Sichevița*

NU!

6

AȘA NU: *Nerespectarea alinierii la streașină și la coamă și a regimului de înălțime (imagine din satul Ticvaniu Mare)*

3.4. Amplasarea construcțiilor și a amenajărilor noi în afara vetrei satului – probleme de încadrare în peisaj

Principii de proiectare a clădirilor noi în extravilan:

1. Realizarea unui **studiu de amplasament pentru proiectele ce se vor insera în extravilan**, care va conține:

- un studiu de vizibilitate (inserții pe poze din puncte relevante);
- un studiu de circulații și accesibilitate;
- respectarea specificului local (pe baza unui studiu): materialități, vegetație, dominante vizuale etc.

2. Se vor folosi **materiale, tehnici și meșteșuguri tradiționale locale,** acolo unde acestea și-au dovedit durabilitatea și eficiența energetică.

3. Se urmărește **conformarea și performanța energetică** ca parte integrantă a proiectării de arhitectură:

- proiectele vor fi adaptate la climatul local (însorire, umiditate, vânturi dominante, oscilații de temperatură);
- se vor folosi sisteme sustenabile pentru refolosirea apei drenate și echipamente ce utilizează energii regenerabile (incluse încă din faza de studiu de fezabilitate);
- se vor evita materialele ce au efect negativ asupra mediului înconjurător și asupra sănătății populației.

AȘA DA: *Amplasarea unor clădiri industriale sau de locuit în afara vetrei satului este posibilă doar dacă se contopesc cu peisajul și folosesc materiale naturale biodegradabile, păstrând specificul local.*

AȘA NU: *Se interzice amplasarea unor clădiri noi de gabarit mare în vizorul primei imagini asupra satului, indiferent dacă se merge pe un drum de țară, printre dealuri sau pe o șosea de mare trafic.*

AȘA DA: *Amplasarea unor clădiri industriale sau de locuit în afara vetrei satului este posibilă doar dacă se contopesc cu peisajul și folosesc materiale naturale biodegradabile, păstrând specificul local.*

AȘA NU: *Amplasarea unei construcții (ansamblu) industriale noi de mari dimensiuni la intrarea în sat afectează percepția asupra întregii așezări.*

3.5. Amplasarea construcțiilor și a amenajărilor noi în vatra satului – probleme de încadrare pe lot

Principii de proiectare a clădirilor noi în intravilan:

1. Realizarea unui **studiu de amplasament pentru proiectele ce se vor insera în intravilan**, care:
   - va conține un plan de situație și un desfășurător al fațadelor stradale care să cuprindă cel puțin trei loturi vecine pe fiecare parte;
   - va urmări respectarea specificului local: respectarea frontului stradal și a scării umane, urmărirea tipologiilor caselor autohtone, amplasarea pe lot, gabaritele în plan și vedere, materialitatea, împrejmuirea, culorile, vegetația etc.

2. Se va respecta un regim maxim de înălțime de P + M sau S/D + P + M (în funcție de specificul local), care respectă nivelul cornișelor și al coamei specific zonei, cu acoperiș cu pantă de aproximativ 45°.

3. Curtea trebuie menținută și valorificată prin amenajări peisajere, căci ea reprezintă nucleul întregului ansamblu și are caracter semipublic.

4. Clădirile nu se vor retrage de la stradă. Se face excepție doar în localitățile în care retragerea reprezintă un element specific local (se va face pe baza unui studiu de aliniament).

5. Se va realiza un spațiu intermediar între curte și interiorul caselor (de tipul prispei). Accesul în casă nu se face din stradă, ci din curte.

6. Se vor folosi materiale, tehnici și meșteșuguri tradiționale locale, acolo unde acestea și-au dovedit durabilitatea și eficiența energetică.

7. Se urmărește conformarea și performanța energetică ca parte integrantă a proiectării de arhitectură:
   - proiectele vor fi adaptate la climatul local (însorire, umiditate, vânturi dominante, oscilații de temperatură);
   - se vor folosi sisteme sustenabile pentru refolosirea apei drenate și echipamente ce utilizează energii regenerabile (incluse încă din faza de studiu de fezabilitate);
   - se vor evita materialele ce au efect negativ asupra mediului înconjurător și asupra sănătății populației.

În cazul loturilor goale sau al construcțiilor deteriorate iremediabil, se vor proiecta construcții noi.

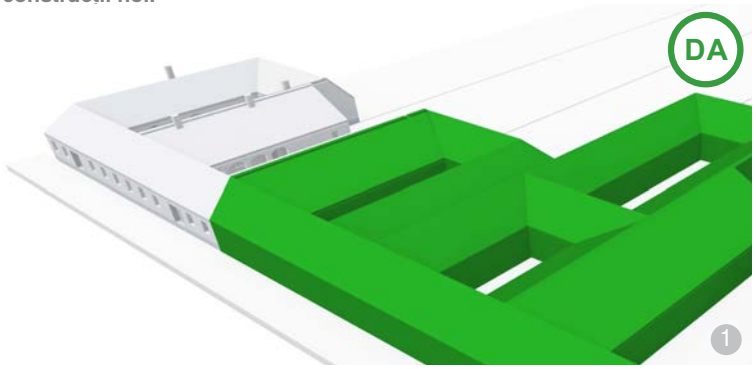

AȘA DA: *În funcție de vecinătăți, intervențiile noi trebuie să respecte coerența frontului stradal tradițional: aliniament, înălțime, raportul plin/gol etc.*

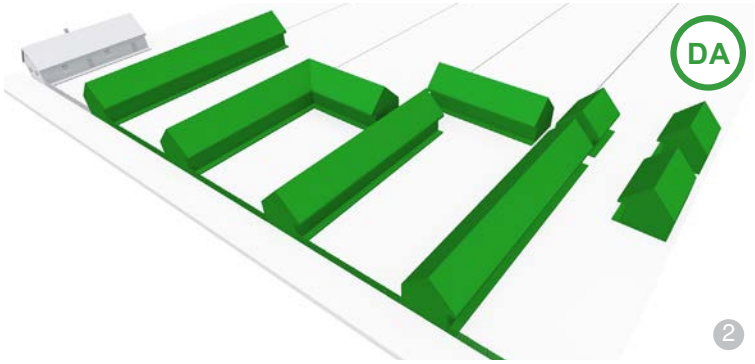

AȘA DA: *Volumul în care se vor încadra clădirile noi trebuie să respecte specificul local; în cazul acesta, cel dat de vecinătăți. Inclusiv construcțiile din interiorul lotului trebuie să respecte înălțimea anexelor din vecinătate.*

AȘA DA: *Alternanța caselor dispuse transversal pe lot cu cele dispuse longitudinal sunt cazuri destul de frecvente, care apar în satele înstărite. Această caracteristică trebuie păstrată și în cazul intervențiilor noi.*

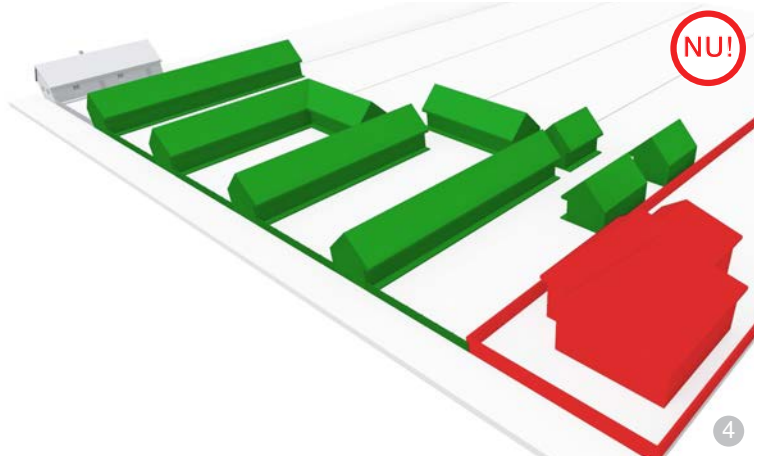

AȘA NU: *Se interzice amplasarea unor clădiri noi supradimensionate, care nu respectă volumetria, modul uzual de ocupare a terenului, aliniamentul stradal, înălțimea la streașină și la coamă.*

În funcție de specificul local, de vecinătăți și de tipologia de intervenție (A sau B), se poate interveni astfel:

Se urmărește:

- protejarea peisajului cultural al așezărilor rurale;
- valorificarea oportunităților zonei: sursele de materiale de construcții locale și/sau meșteri locali, identificate și documentate „in situ”;
- protejarea vegetației existente;
- respectarea scării umane a construcțiilor și a caracterului specific rural (dimensiuni modeste, ritmicitatea frontului stradal, suprafețe decorate cu atenție care îți atrag privirea, limite transparente, care permit comunicarea vizuală);
- adaptarea construcțiilor la climatul local, pentru eficientizarea consumului, prin folosirea materialelor naturale ale căror durabilitate și eficiență energetică au fost testate, prin proporționarea golurilor și protecția față de razele solare prin modalități tradiționale dovedite eficiente: goluri limitate, protejate de obloane, protejarea de soare și de vânt a prispei etc.

A. Extinderi ale construcțiilor existente

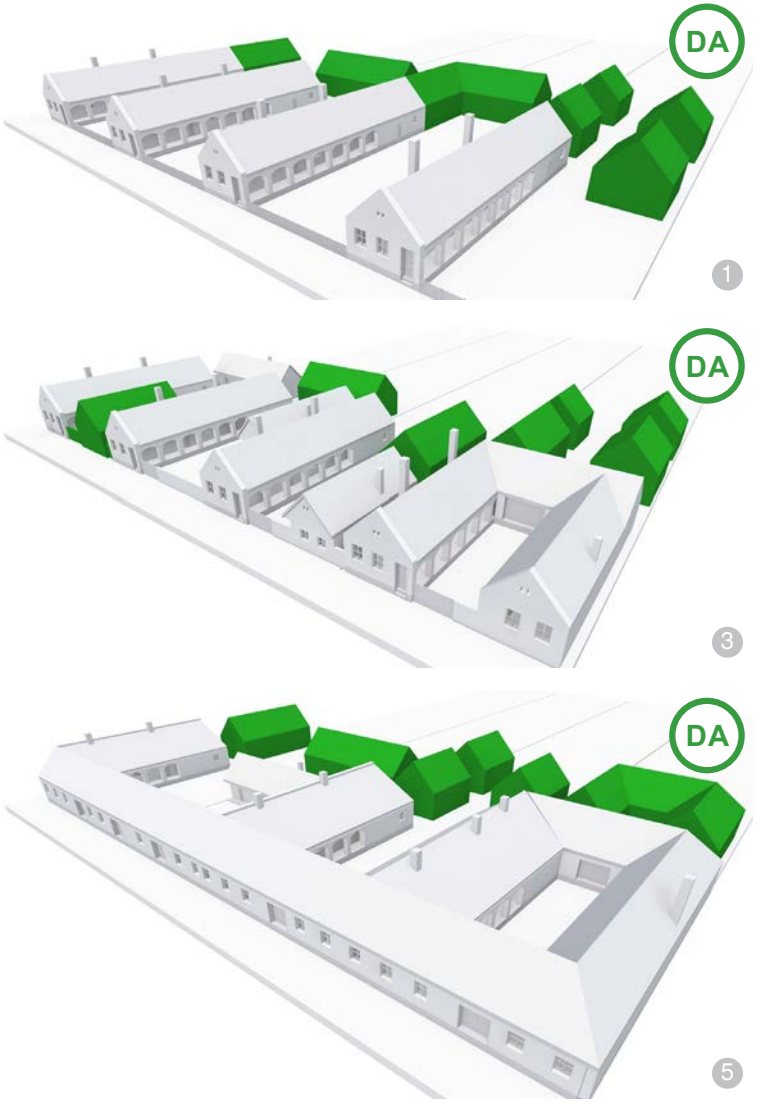

AȘA DA: *După analiza specificului local și a vecinătăților, extinderile vor fi amplasate pe lot asemenea anexelor: în continuarea construcției existente; în continuarea construcției existente, dar paralele cu strada, sau la frontul stradal – paralele cu casa –, fără a depăși înălțimea acesteia (unde se întâlnește acest tip de gospodărie tradițională).*

B. Construcții noi

AȘA DA: *După analiza specificului local și a vecinătăților, construcțiile noi vor contribui la omogenizarea fronturilor stradale respectând scara locului, proporțiile, materialele și coloristica. Noile construcții vor urma tipologiile de gospodării tradiționale: o casă perpendiculară pe stradă și anexe în continuarea ei, două case perpendiculare pe stradă și anexe care închid curtea sau case paralele cu strada (care închid total sau parțial lotul) și anexe în formă de careu.*

Extinderi care nu respectă specificul local

AȘA NU: *Este interzisă realizarea unor construcții care să nu țină cont de aliniamentul general la streașină și la coamă al vecinătăților.*

AȘA NU: *Este interzisă realizarea unor construcții care să nu țină cont de aliniamentul general la streașină și la coamă al vecinătăților.*

AȘA NU: *Construcțiile noi NU se vor amplasa în mijlocul parcelei, retrăgându-se astfel de la aliniamentul stradal. De asemenea, prin conformarea volumetrică, prin raportul plin/gol al fațadei precum și prin alte aspecte ce țin de materialitate, construcția de față nu se încadrează în specificul local și denaturează întregul peisaj cultural rural.*

AȘA NU: *Nu se recomandă acest tip de extindere, deoarece afectează proporțiile armonioase ale fațadei inițiale. Dacă acest tip de extindere este dorit, se va încerca o rupere a pantei cu modificarea înălțimii la streașină (să fie mai mică decât înălțimea inițială, care se păstrează în partea în care nu au intervenit modificări).*

Recomandări pentru o utilizare calitativă a spațiilor:

Cultură și educație:
În cazul construcțiilor pentru învățământ, se recomandă împărțirea amplasamentului în mai multe zone funcționale: zona ocupată de construcție, zona curții pentru recreație, zona terenurilor și a instalațiilor sportive și zona verde. Pentru învățământul preșcolar (grădinițe), se va asigura o suprafață minimă de teren de 22 mp/copil, iar pentru școlile primare, gimnaziale, licee, școli postliceale și școli profesionale, o suprafață minimă de 20 mp/elev.

Modul de ocupare a terenului:
- 25 %: teren ocupat de construcții;
- 75 %: teren amenajat (curte pentru recreație și amenajări sportive, zonă verde, grădină de flori).

Sănătate:
Pentru creșe și creșe speciale, amplasamentul trebuie să asigure o suprafață minimă de 25 mp/copil în cazul creșelor și de 40 mp/copil în cel al creșelor speciale, grupate în mai multe zone: zona ocupată de construcții, zona ocupată de spații de joacă (nisip, bazin, plajă, gazon), zona administrativă și zona verde de parc și alei.

Modul de ocupare a terenului:
- 20 %: teren ocupat de construcții;
- 80 %: teren amenajat (curte pentru recreație și amenajări sportive, zonă verde, grădină de flori).

Pentru a asigura un grad de însorire optim și o eficiență energetică sporită, saloanele, rezervele și cabinetele medicale se vor orienta spre sud, sud-est și sud-vest, iar laboratoarele, serviciile tehnice medicale și spațiile care necesită o lumină constantă pe tot parcursul zilei se vor orienta spre nord.

Construcțiile comerciale și de servicii:
Se recomandă orientarea spațiilor funcționale pe lot astfel încât să se asigure însorirea spațiilor pentru public și a birourilor. Depozitele, atelierele de lucru, spațiile care necesită o lumină constantă pe tot parcursul zilei se vor orienta spre nord.

Învățământ:
Pentru a asigura un grad de însorire optim și o eficiență energetică sporită, sălile de clasă se vor orienta către sud, sud-est, sud-vest (mai puțin recomandat). Dormitoarele și spațiile de joacă din creșe, creșe speciale și centre pentru copii vor fi orientate spre sud, sud-est, sud-vest. Bibliotecile, atelierele, laboratoarele și spațiile care necesită o lumină constantă pe tot parcursul zilei se vor orienta spre nord. Terenurile de sport se vor orienta cu latura lungă pe direcția nord-sud, cu o abatere de maximum 15° spre est sau spre vest.

AȘA DA: *Pentru a evita supradimensionarea clădirilor noi, se recomandă segmentarea gabaritului în volume ierarhizate adecvat; în acest caz, volume dispuse în paralel.*

AȘA DA: *Pentru a evita supradimensionarea clădirilor noi, se recomandă segmentarea gabaritului în volume ierarhizate adecvat; în acest caz, volume dispuse perimetral.*

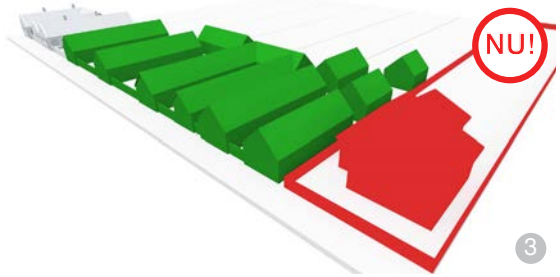

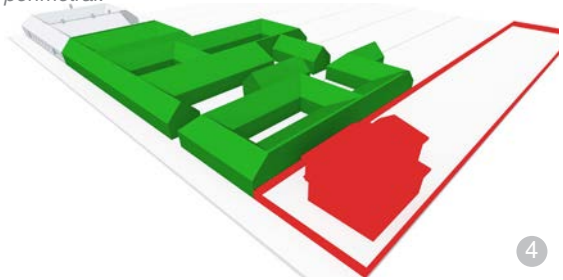

AȘA NU: *Supradimensionarea clădirilor noi, nerespectarea aliniamentului general la streașină și la coamă al vecinătăților și/sau retragerea de la aliniamentul stradal sunt strict interzise. În cazul necesității realizării unei suprafețe construite mai mari, se recomandă segmentarea gabaritului în volume ierarhizate adecvat (în funcție de caz, vezi imaginile 1, 2).*

4. AMENAJAREA CLĂDIRILOR EXISTENTE

AȘA DA: *Amenajarea unor încăperi cu funcțiuni noi în interiorul construcțiilor existente (inclusiv în interiorul anexelor care nu mai servesc vechiului rol)*

AȘA DA: *Șurile care și-au pierdut funcțiunea de depozitare se pretează foarte bine la amenajarea de spații de locuit. Alături de casele de locuit, șurile contribuie cel mai mult la imaginea caracteristică a unei localități.*

Reabilitarea construcțiilor tradiționale existente se poate face prin:

A. Adaptarea și refuncționalizarea gospodăriei vechi:
- se păstrează modul de ocupare a lotului și forma exterioară a clădirilor;
- se realizează intervenții minore care să mărească gradul de confort, de exemplu: subcompartimentări, mansardarea podului (cu utilizarea de ferestre de mansardă care să nu agreseze imaginea acoperișului, fără balcoane), refuncționalizarea șurilor pentru locuire sau alte funcțiuni.

B. Dezvoltarea și extinderea gospodăriei vechi:
- prin adiționarea de noi corpuri de clădire (legarea casei de șură, extinderea pe latura nordică a clădirii vechi etc.) cu dependințe de servire (cămară, debara, baie) sau chiar închiderea pe trei laturi a lotului (dacă specificul zonei permite acest lucru). Se pot folosi articulații de tip prispă/târnaț; condiția obligatorie este ca noile volume să nu depășească scara clădirii de locuit inițiale (să nu depășească streașina veche și să păstreze o lățime la stradă specifică zonei).

Se urmărește:
- protejarea peisajului cultural al așezărilor rurale;
- valorificarea oportunităților zonei: sursele de materiale de construcții locale și/sau meșteri locali – identificate și documentate „in situ”;
- protejarea vegetației existente;
- respectarea scării umane a construcțiilor și a caracterului specific rural (dimensiuni modeste, ritmicitatea frontului stradal, suprafețe decorate cu atenție, care îți atrag privirea, limite transparente care permit comunicarea vizuală);
- adaptarea construcțiilor la climatul local pentru eficientizarea consumului (folosirea materialelor naturale ale căror durabilitate și eficiență energetică au fost testate, proporționarea golurilor și protecția față de razele solare prin modalități tradiționale dovedite eficiente: goluri limitate, protejate de obloane, prispa protejată de soare și de vânt).

AȘA DA: *Cămara poate fi o variantă bună pentru amenajarea unei băi, atunci când nu își mai găsește utilitatea.*

AȘA DA: *Spațiu de lucru (birou) rezultat în urma mansardării podului*

AȘA DA: *Pivnițele pot fi transformate foarte ușor în spații de locuit utile: crame, bucătării, băi, dormitoare, camere de zi etc. Mobilierul tradițional poate fi foarte bine combinat cu mobilierul contemporan.*

AȘA DA: *Mansardarea podurilor caselor și anexelor poate constitui o modalitate eficientă de a câștiga spațiu de locuit.*

AȘA DA: *Șoproanele și grajdurile au dimensiuni care se pretează pentru amenajarea unor spații locuibile.*

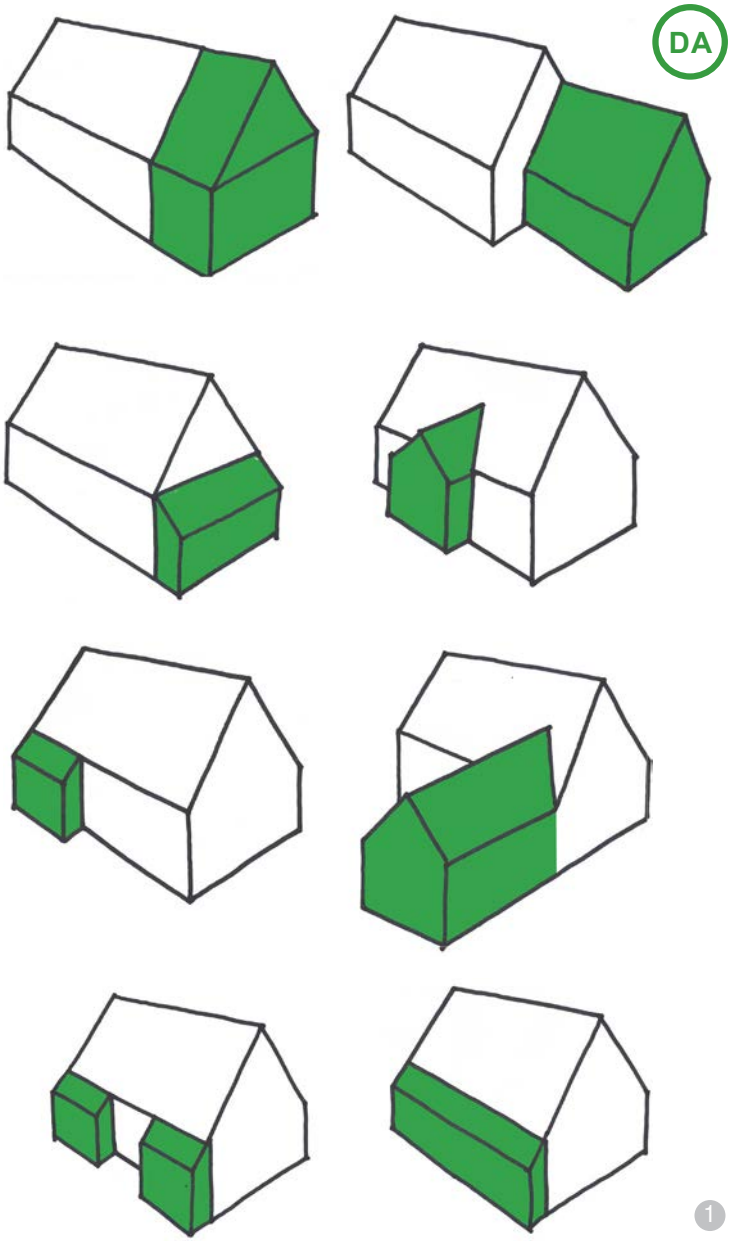

AȘA DA: *Posibilități de extindere a șurilor în lipsa altor reglementări specifice*

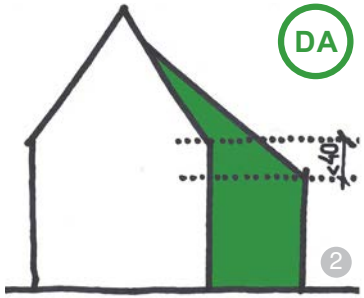

AȘA DA: *Se va păstra ierarhia volumetrică între noua extindere și volumul dominant al casei. Streașina noii extinderi se află mai jos decât cea a casei.*

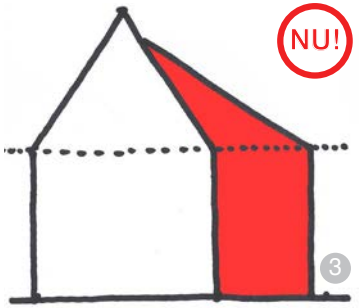

AȘA NU: *În general, nu se recomandă înălțarea nivelului streșinii noii extinderi, aceasta rămânând inferioară ca înălțime, conform specificului local.*

AȘA NU: *Se interzice extinderea pe verticală a casei tradiționale. Aceasta ar atrage după sine nu doar modificarea proporțiilor, ci și complicarea sistemelor constructive noi de la nivelul acoperișului. Se observă cum extinderea pe verticală a casei tradiționale creează probleme suplimentare de conformare structurală, lăsând aparente capetele căpriorilor.*

AȘA DA: *Extinderea pe orizontală respectă nu doar ierarhia volumelor, ci și ierarhia materialelor: cărămida tencuită indică existența unei clădiri principale de locuit, pe când lemnul indică o clădire cu o funcție secundară, după cum se obișnuiește în arhitectura vernaculară.*

5. ELEMENTELE DE CONSTRUCȚIE

În prezent, materialele moderne de slabă calitate și efectele modernizării greșit înțelese au un efect negativ asupra mediului și asupra ambianței rurale, spre exemplu:

• Tencuielile interioare și exterioare, realizate tradițional pe rețea de șipci din lemn și mortare pe bază de nisip și var, au fost înlocuite cu tencuieli uscate: plăci de gipscarton, utilizate la exterior și interior.

• Pardoselile din lemn natural (de tip dușumea, parchet din lemn etc.) au fost înlocuite cu parchetul laminat, care este un material de sinteză, neecologic, impermeabil la vapori.

• Finisajele exterioare și interioare pe bază de var natural ale pereților și tavanelor au fost înlocuite aproape în totalitate cu materiale de sinteză de tipul vopselelor lavabile sau pe bază de ulei, pierzându-se o sursă importantă de sănătate pentru locatari, finisajele realizate cu var natural având efect bactericid, acționând ca agent de combatere a efectelor de acumulare a apei în pereți, ca regulator de umiditate, având efect de combatere a mucegaiurilor.

• Izolațiile termice ale tavanelor, ale podurilor și ale pardoselilor realizate cu materiale tradiționale, ecologice, au fost înlocuite cu materiale de sinteză sau cu compuși de sinteză, eficienți din punct de vedere termic, dar care nu mai au calități generatoare de condiții de viață sănătoasă. La casele existente, cu pereții din bârne de lemn, se utilizează frecvent, în ultima vreme, ca material de izolație termică, polistirenul expandat, care alterează calitățile ecodurabile ale construcției.

Caracteristicile definitorii, complexe, fizico-chimice, relevante pentru utilizarea în construcții, a materialelor naturale din România

Materialele naturale, fie de natură minerală (anorganice), fie de origine vegetală sau animală (organice), au caracteristici comune deosebit de importante, care le fac net superioare materialelor de sinteză folosite la izolații din punct de vedere ecologic și al durabilității.

Astfel, materialele naturale, provenind și formându-se în mediul natural, sunt deosebit de rezistente la acțiunea radiației solare și în special a componentelor UVA și UVB, care produc degradări rapide oricărui material de sinteză (PVC, polistiren, poliuretan, rășini de aglomerare, compuși ai varurilor și ai vopselelor sintetice etc.).

În mod identic, materialele naturale au o mai bună durabilitate și comportare sub acțiunea factorilor climatici ciclici: temperatură, umiditate, gelivitate, sau a acțiunilor rezultate din seism, incendiu, accidente climatice.[1]

După cum au spus și specialiștii de la INCERC Iași, este imperios necesar ca specialiștii și autoritățile locale:

- Să încurajeze comunitățile locale și să le îndrume în timp util pentru a valorifica cât mai bine oportunitatea de a avea o locuință sau o clădire sănătoasă și trainică, cu costuri/lucrări de întreținere reduse.
- Să susțină necesitatea de a se renunța la materialele absolut nesănătoase promovate pe piață în mod agresiv și de a folosi tehnicile și materialele locale, naturale, sănătoase, trainice și ieftine pe care le au la îndemână.
- Să le insufle comunităților convingerea că tehnicile și materialele locale, care și-au dovedit durabilitatea în timp, sunt mult mai valoroase și mai sănătoase pe termen lung. Utilizarea unor materiale de construcție artificiale și profund nesănătoase atrage după sine numai consecințe negative în timp, chiar dacă pare o soluție mai ușoară pe moment.
- Să promoveze prin propriile construcții varul stins (hidraulic), în locul finisajelor lavabile, lemnul prelucrat superior, în locul plasticului, și multe alte materiale naturale, în locul celor de sinteză.

[1] Dr. ing. Constantin Miron, *Materiale neconvenționale locale pentru energie sustenabilă*, INCD URBAN INCERC Iași, p. 53 – 55, http://documents.tips/documents/neconventionale.html.

Material local	Componența calității vieții care este resimțită pozitiv datorită utilizării materialului
Piatra	Stabilitate termică, izolare acustică
Agregatele naturale	Stabilitate termică, izolare acustică
Argila	Confort higrotermic, regulator de umiditate a aerului, stabilitate termică, izolare acustică
Varul natural stins (hidraulic)	Purificare și dezinfectare a aerului, efect bactericid, depoluare prin absorbția de CO_2
Lemnul de foioase	Stabilitate termică, regulator de umiditate
Lemnul de rășinoase	Stabilitate termică, regulator de umiditate
Fibrele din lemn, fibrele celulozice	Confort termic, regulator de umiditate
Baloții de paie, deșeurile vegetale	Confort termic, regulator de umiditate
Cânepa	Confort termic, regulator de umiditate
Stuful	Confort termic, regulator de umiditate
Lâna de oaie	Confort termic, regulator de umiditate
Vata bazaltică	Confort termic, siguranță la foc, izolare acustică
Amestecurile de cânepă, lână și var	Confort termic, regulator de umiditate, siguranță la foc, purificare și dezinfectare a aerului, efect bactericid, depoluare prin absorbția de CO_2, izolare acustică
Amestecurile de paie, fibre lemnoase, fibre de lână, cânepă cu argilă (chirpici), var stins pastă	Confort higrotermic, regulator de umiditate a aerului, stabilitate termică, izolare acustică, siguranță la foc, purificare și dezinfectare a aerului, efect bactericid, depoluare prin absorbția de CO_2

AȘA DA: *Casă cu structură din lemn și pereți din baloți de paie sau pereți din blocuri de argilă amestecată cu paie.*

AȘA DA: *Casă cu structură din panouri de lemn lamelar încleiat: denumirea materialului este CLT (Cross-laminated timber).*

AȘA DA: *Casă cu structură de lemn și pereți din amestec de cânepă cu var; denumirea materialului este Hempcrete (Hemp-lime) (imaginile 3, 4).*

5.1. ACOPERIȘUL

Analiza și recomandările privitoare la acoperiș se referă la următoarele componente ale sale: forma și volumetria, șarpanta (tipuri de structură, materiale utilizate și tratamente), învelitoarea (materiale utilizate și culori), marcarea posibilelor probleme ce pot apărea la comportarea în timp.

Recomandările se grupează pe trei categorii:

a. Construcții cu gabarit mic (<120 mp), construcții cu gabarit mediu (120 – 250 mp) și construcții cu gabarit mare (peste 250 mp), dispuse în sistem pavilionar

b. Construcții cu gabarit mare (peste 250 mp), de tip monovolum

c. Intervenții pe construcțiile existente (gabarit mic, mediu sau mare, dispuse în sistem pavilionar sau monovolum)

Toate materialele care alcătuiesc acoperișul au nevoie de întreținere în exploatare (în mai mică sau mai mare măsură). Realizarea de alcătuiri constructive corecte, cu materiale naturale, compatibile, de calitate, precum și urmărirea în execuție îi pot asigura o durată mai mare de viață, împreună cu o întreținere conștientă, periodică, din partea utilizatorilor.

5.1.1. Specificul local

În județul Caraș-Severin, acoperișul tradițional are două ape, cu o pantă de 45° și învelitoare de țiglă ceramică confecționată manual.

În general, acoperișul tradițional nefiind folosit ca spațiu locuibil, nu beneficiază de lucarne sau alte goluri funcționale, cu excepția celor pentru trecerea coșului de fum. Ventilarea podului se realizează fie prin goluri dispuse pe fronton, fie prin goluri amplasate deasupra ferestrelor și a porților (la acoperișurile în trei sau patru ape sau în cazul construcțiilor amplasate transversal pe lot, cu acoperiș în două ape, alipite la calcan). Detalii legate de tipologiile de acoperișuri specifice subzonelor județului Caraș-Severin se găsesc în capitolul *2.4. Tipologiile de acoperișuri...*

Șarpanta este realizată, de regulă, din lemn, cu îmbinări, crestături și cuie din lemn (la construcțiile mai vechi) și din metal (la cele mai recente).

1

2

3

4

5

6

7

AȘA NU: *Învelitorile din tablă, azbociment, membrană bituminoasă sau alte materiale sintetice nu se încadrează în specificul local. Aceste învelitori, prin coloristica stridentă, denaturează întregul peisaj cultural rural. În același timp, folosirea lor ridică o serie de probleme legate de reciclare, încălzire excesivă, care creează disconfort vara și zgomot pe timp de ploaie sau grindină.*

5.1.2. Recomandări

A. Construcții noi cu gabarit mic (< 120 mp), construcții noi cu gabarit mediu (120 – 250 mp) și construcții noi cu gabarit mare (peste 250 mp), dispuse în sistem pavilionar

Forma și volumetria

Spațiul interior generat de acoperiș se va utiliza ca spațiu funcțional. Nu se recomandă folosirea acestuia ca pod/depozitare pentru obiecte voluminoase sau grele, din motive de siguranță în exploatare, siguranță la foc etc.

Se va păstra specificul local prin preluarea nealterată a formei și a volumetriei existente în zonă.

Acoperișul va fi cât mai simplu, cu două sau patru ape și pantă de 45°, cu streșinile și coamele orizontale. Nu se admit forme și pante provenite din alte zone climatice sau geografice. Streșinile vor fi ample (45 – 60 cm), inclusiv în jurul prispei/târnațului sau în zona de intrare. La intersecția cu frontonul, streașina este mai amplă sau mai puțin amplă, având între 15 și 40 de cm, în funcție de materialele timpanului (în cazul în care timpanul este de lemn, streașina e mai pronunțată, pentru protecție – vezi **imaginea 2**). În județul Caraș-Severin, frontonul depășește rareori conturul acoperișului (**imaginea 1**).

Se acceptă și se recomandă utilizarea panourilor de captare a energiei solare în planul acoperișului, dar fără ca acestea să acopere mai mult de 25 % din suprafață.

Se acceptă și acoperiri cu pantă mică, de minimum 2 %, dar cu învelitoare din strat înierbat cu vegetație locală și doar acolo unde relieful permite și sunt necesare soluții speciale de integrare în peisaj: volume mari, (semi)îngropate, garaje sau spații tehnice parțial sau total îngropate, care pentru integrare în peisaj se acoperă cu o învelitoare de tip terasă acoperită cu vegetație/acoperiș verde. Acestea trebuie să se integreze în ansamblul gospodăriei și/sau în peisaj.

Se va păstra și se va prelua raportul volumetric al clădirilor de pe lot, conform specificului local.

Se recomandă ca înălțimea clădirii principale, de la stradă, să nu fie depășită de cea a clădirilor anexe, excepție putând face doar șurile, care, în mod tradițional, erau adesea mai mari și mai înalte decât casa propriu-zisă.

Clădirile nou construite nu vor depăși ca înălțime la coamă clădirile principale de pe parcelă.

Nu se recomandă realizarea de lucarne, acestea fiind nespecifice în județul Caraș-Severin.

Decorațiile, dacă este cazul, se vor prelua nealterate, păstrând specificul local.

Nu se vor folosi forme și detalii provenite din alte zone etnografice, geografice sau climatice.

Fronton din piatră cu terminație în cărămidă, care depășește conturul acoperișului, rar întâlnit (imagine din satul Potoc, zona Oravița-Reșița).

Streașină pronunțată la intersecția cu frontonul (aproximativ 40 cm), pentru a proteja lemnul (imagine din satul Bozovici, zona Valea Almăjului).

Fațadele din zona Valea Bistrei sunt cele mai decorate (la nivelul județului Caraș-Severin). Predomină motivele vegetale (imagine din satul Glimboca).

AȘA DA: *Pe latura pe care se intră în casă, streașina poate fi amplificată pentru a proteja accesul; aceasta este o soluție arhaică, încă dinainte de apariția prispei/târnațului. Învelitoare din lemn (șiță). CERC Boldești-Scăeni.*

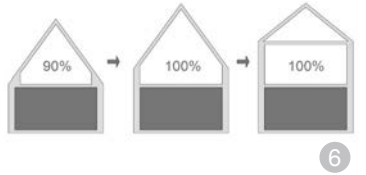

Schița reflectă modul în care mansardarea podurilor reprezintă un câștig de suprafață locuită sensibil egală cu cea din varianta construirii unui nou etaj. Construirea unei clădiri înalte pune serioase probleme de încadrare în specificul local.

AȘA DA: *Acoperișul poate fi prevăzut cu aruncătoare, pentru a îndepărta apa din apropierea zidului: casă de pământ din satul Leleșe, cu învelitoare din lemn (șiță).*

AȘA NU: *Ruperea pantei acoperișului, precum și realizarea unor lucarne contravin specificului local.*

Șarpanta

Șarpanta se va realiza din lemn (de preferat, lemn local de esență tare și nu lemn rășinos), folosind tehnici și îmbinări tradiționale locale, dar și contemporane (lemn lamelar, stratificat sau încleiat), implicând, pe cât posibil, meșterii dulgheri din zonă.

Nu se vor utiliza masele plastice (produse sintetice de natură organică, anorganică sau mixtă), întrucât acestea își schimbă calitățile (portanță, torsiune, curgere) în timp, din cauza condițiilor de mediu (proces repetat de îngheț/dezgheț, radiații ultraviolete, variații de temperatură iarnă/vară).

Pentru toate elementele din lemn, se vor realiza lucrări de ignifugare și biocidare cu materiale care nu afectează structura și culoarea lemnului și care permit tratamentul ulterior al acestuia: ceruri, uleiuri și soluții naturale.

Există posibilitatea realizării unor șarpante din alte materiale, precum metalul în asociere cu lemnul, atunci când activitatea adăpostită o impune.

Există posibilitatea folosirii și a altor materiale, obținute din lemn prin mijloace tehnologice: CLT, lemn lamelar, lemn stratificat. De reținut că folosirea lemnului lamelar, stratificat sau încleiat permite realizarea unor piese de lemn de mari dimensiuni și geometrii diverse, cu performanțe deosebite, fără a sacrifica arbori seculari.

AȘA DA: *Învelitoare realizată cu tehnici și materiale tradiționale (șiță), prin implicarea meșterilor locali*

AȘA DA: *Șarpantă de lemn, acoperită cu șiță, prevăzută cu aruncătoare pentru a îndepărta apa de ploaie din apropierea zidului*

AȘA DA: *Lăsată aparentă, șarpanta este un element ce poate fi pus în valoare prin amenajarea interioară.*

AȘA DA: *Forma șarpantei este o reinterpretare a limbajului tradițional, într-o formulă contemporană: casă cu pereți de pământ bătut și șarpantă de lemn în satul Lelese.*

Învelitoarea (materiale folosite și compatibilități)

Învelitoarea se va realiza din materiale naturale regenerabile, cu păstrarea imaginii locale nealterate.

În funcție de specificul zonei, învelitoarea va fi din șiță, țiglă ceramică manuală, dar și țiglă ceramică industrială (cât timp respectă forma și dispunerea tradițională: solzi, trasă sau presată), cu păstrarea streșinilor (în raport cu materialele respective).

Se vor folosi materiale și tehnologii locale sau care pornesc/derivă din tehnologii locale, fără a avea efecte negative asupra destinației construcției.

Se vor păstra sistemul de lăturire și dispunerea specific locală a pieselor de învelitoare, inclusiv forma și dimensiunea acestora.

Materialele de termoizolare/ hidroizolare pentru învelitoare vor fi compatibile cu cele din care este realizată. Se vor folosi, pe cât posibil, materiale naturale și soluții de alcătuire care să permită schimbul de vapori dintre interior și exterior, prin aceasta asigurându-se realizarea unui climat interior optim utilizării/ locuirii (se va avea o grijă sporită la detaliile constructive din jurul coșurilor de fum).

Nu este recomandată combinarea la același acoperiș a mai multe tipuri, culori, materiale sau forme de învelitori, cu excepția acoperișului vegetal.

În cazul intervenției pe o clădire existentă, se va înlocui obligatoriu învelitoarea din tablă, azbociment, membrană bituminoasă sau din alte materiale sintetice cu materiale naturale specifice.

Culorile vor fi cele naturale (atât cele pentru materialele de învelitoare, cât și cele pentru alte elemente constructive sau tehnologice): nu se vor folosi culori stridente.

AȘA DA: *Țigla ceramică trasă industrială poate fi folosită, dacă respectă forma și dispunerea tradițională.*

AȘA NU: *Țiglă nespecifică (olane). În plus, este o imitație care încearcă să sugereze patina timpului.*

AȘA NU: *Învelitoare din tablă care imită țigla ceramică. Deși este mai ieftină, folosirea ei ridică probleme de supraîncălzire și de zgomot.*

Elementele de iluminare, ventilare, instalațiile

Elementele de iluminare (luminatoarele sau ferestrele de mansardă) și instalațiile (panourile solare și fotovoltaice) sunt permise doar dacă sunt justificate funcțional. Acestea se vor amplasa în planul acoperișului, vor ocupa maximum 25 % din panta respectivă și se vor orienta, pe cât posibil, spre interiorul lotului, astfel încât să se păstreze o imagine coerentă la nivel local. Nu se recomandă iluminarea prin lucarne, acestea nefiind specifice zonei.

Umbrirea ferestrelor în planul acoperișului se va realiza din materiale care nu contravin specificului local și imaginii de ansamblu a construcției.

AȘA DA: *Amplasarea panourilor generatoare de energie nu va depăși 25 % din suprafața învelitorii.*

AȘA DA: *Țiglă nouă de tip solzi, produsă manual prin tehnici tradiționale: pentru clădiri noi și reabilitări de clădiri vechi*

AȘA NU: *Membrană bituminoasă care imită țigla solzi. Ridică probleme de supraîncălzire și de durabilitate.*

AȘA NU: *Imitație de țiglă solzi manuală, având o coloristică nespecifică. Prețul acestei țigle este mai ridicat decât prețul celei manuale.*

AȘA DA: *Iluminarea mansardei prin amplasarea unui luminator în axa coamei.*

AȘA DA: *Învelitoare de șiță folosită în zonele colinar-montane*

AȘA NU: *Țiglă ceramică industrială de culoare gri-închis, nespecifică*

AȘA NU: *Învelitoare din tablă; probleme de supraîncălzire și de zgomot*

AȘA DA: *Pentru iluminarea mansardelor, se pot utiliza ferestre în planul acoperișului.*

B. Construcții noi cu gabarit mare (250 – 395 mp), de tip monovolum

Construcțiile de mari dimensiuni se vor amplasa în afara vetrei satului. Doar în cazuri excepționale și riguros justificate se vor amplasa în vatra satului, situație în care se va păstra specificul local prin preluarea formei și a volumetriei existente în zonă, păstrându-se imaginea locală nealterată.

În cazul amplasării construcției în zone special destinate (prin PUG) pentru producție, servicii, sănătate, educație, se permite și folosirea altor tipuri de materiale și tehnologii (metal, beton etc.), acolo unde este necesar și unde folosirea materialelor locale nu poate asigura cerințele de siguranță, stabilitate și rezistență la foc.

Forma și volumetria

Noua construcție se va integra în specificul local prin preluarea formei și a volumetriei specifice zonei, chiar dacă scara obiectului va fi mai mare. Acoperișul va fi cât mai simplu, în cele mai multe cazuri în două ape, cu pante egale la 45°, cu streșinile și coamele orizontale.

Nu se admit forme și pante provenite din alte zone climatice sau geografice și nici teșiri nejustificate ale pantelor.

Se acceptă și acoperiri cu pantă mică, de maximum 2 – 5 %, doar cu învelitoare din strat înierbat cu vegetație locală și doar acolo unde relieful permite și sunt necesare soluții speciale de integrare în peisaj: volume mari, (semi)îngropate, garaje sau spații tehnice parțial sau total îngropate, care pentru integrare în peisaj se acoperă cu strat vegetal.

Sunt interzise acoperișurile de tip terasă utilizate în proporție mai mare de 60 % din suprafața totală a acoperișului și dispuse la frontul stradal.

Se acceptă folosirea panourilor fotovoltaice sau solare pe fața sudică a acoperișului, în proporție de 40 % din suprafața pantei respective.

AȘA DA: *Exemplul unei volumetrii simple care se încadrează în peisajul rural, în care panta acoperișului are 45°, iar finisajele folosite sunt din materiale naturale.*

AȘA DA: *Exemplul unei volumetrii simple care se încadrează în peisajul rural, în care panta acoperișului se apropie de valoarea celei tradiționale în zonă, iar finisajele folosite sunt din materiale naturale.*

AȘA DA: *Construcție de agrement ecvestru cu o formă simplă și proporții tradiționale, cu structură impresionantă de lemn lamelar și învelitoare de șiță, proprietăți care o încadrează perfect în peisajul rural.*

AȘA DA: *Pentru construcții zootehnice, se acceptă alternarea pantei acoperișurilor, cu condiția ca volumetria de ansamblu să se încadreze în specificul local, precum acest adăpost pentru animale.*

Șarpanta

În cazul amplasării construcției în vatra satului, structura șarpantei va fi, cel mai bine, de lemn, folosind, oriunde e posibil (nealterând procesul tehnologic), materiale naturale regenerabile sau tehnologii contemporane de industrializare a lemnului (lemn lamelar, panouri multistrat, lemn stratificat). Se pot folosi rigidizări suplimentare metalice pentru prinderi/legături, fără ca acestea să fie prezente ca pondere semnificativă în ansamblu.

Nu se vor utiliza masele plastice (produse sintetice de natură organică, anorganică sau mixtă), întrucât acestea își schimbă calitățile (portanță, torsiune, curgere) în timp din cauza condițiilor de mediu (proces repetat de înghet/dezghet, radiații ultraviolete, variații de temperatură iarnă/vară).

În cazul amplasării construcției în zone special destinate (prin PUG) pentru producție, servicii, sănătate, educație, se permite și folosirea altor tipuri de materiale și tehnologii (metal, beton etc.), acolo unde este necesar și unde folosirea materialelor locale nu poate asigura, prin folosire singulară, cerințele de siguranță, stabilitate și de rezistență la foc.

Învelitoarea (materiale folosite și compatibilități)

Învelitoarea se va realiza din materiale naturale regenerabile, cu păstrarea imaginii locale nealterate.

Învelitoarea va fi din țiglă ceramică de tip solzi, cu păstrarea streșinilor (în funcție de materiale). Se vor folosi materiale și tehnologii locale sau care pornesc/derivă din tehnologii locale, fără a avea efecte negative asupra destinației construcției.

Materialele de termoizolare/hidroizolare pentru învelitoare vor fi compatibile cu cele din care aceasta este realizată. Se vor folosi, pe cât posibil, materiale naturale și soluții de alcătuire care să permită schimbul de vapori dintre interior și exterior, prin aceasta asigurându-se realizarea unui climat interior optim utilizării (se va avea o grijă sporită la detaliile constructive din jurul coșurilor de fum).

Nu este recomandată combinarea la același acoperiș a mai multe tipuri de învelitori, cu excepția acoperișului vegetal.

Culorile vor fi naturale (atât cele pentru materialele de învelitoare, cât și cele pentru alte elemente constructive sau tehnologice): nu se vor folosi culori stridente sau saturate.

Elementele de iluminare, ventilare, instalațiile

Elementele de iluminare (luminatoarele, ferestrele din planul acoperișului) și instalațiile (panourile solare și fotovoltaice) sunt permise doar dacă sunt justificate funcțional. Nu se recomandă iluminarea prin lucarne, acestea nefiind specifice zonei.

Se acceptă și se recomandă utilizarea panourilor de captare a energiei solare în planul acoperișului (vezi capitolul *7. Performanța energetică)*.

Umbrirea ferestrelor în planul acoperișului se va realiza din materiale care nu contravin specificului local.

AȘA NU: *Acoperirea de tip terasă este interzisă din cauza neîncadrării în specificul local, datorată atât formei, cât și aspectului învelitorii pe care o presupune utilizarea acestui tip de acoperire. Suplimentar, adesea această soluție aduce cu sine probleme de infiltrație a apei pluviale, nefiind pusă în operă foarte bine.*

AȘA NU: *Se va evita realizarea de acoperișuri cu pante reduse în alte situații decât cele îngropate sau semiîngropate și cu acoperiș înierbat și totodată folosirea unor finisaje din materiale nespecifice.*

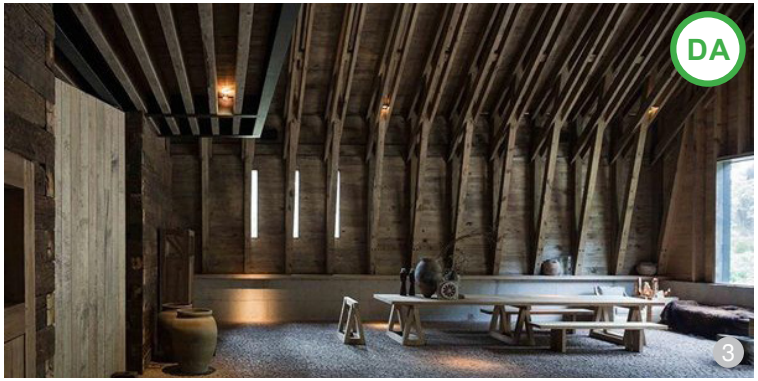

AȘA DA: *Șarpante din lemn sau realizate prin tehnologii contemporane de industrializare a lemnului (lemn lamelar, panouri multistrat, lemn stratificat), cu rigidizări/consolidări metalice, prezente ca pondere nesemnificativă în ansamblu (imaginile 3, 5, 6, 7).*

AȘA DA: *Se recomandă utilizarea unei soluții locale de realizare a șarpantei. Astfel, se susține economia locală, prin utilizarea forței de muncă și a materialelor din zonă.*

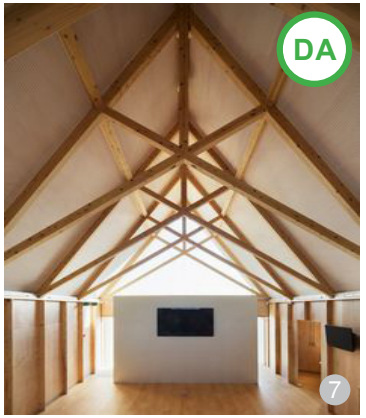

C. Intervenții pe construcțiile existente (gabarit mic, mediu sau mare, dispuse pavilionar sau monovolum)

Forma și volumetria
(a se citi și urmări și recomandările pentru construcțiile noi)

Extinderile și/sau conversiile vor ține cont de recomandările din capitolele anterioare. Se vor realiza, în prealabil, fotografii ale clădirii existente, cu vecinătăți cu tot, pentru a realiza o intervenție care respectă scara și conformarea acoperișului existent și încadrarea în peisaj.

Doar în cazul în care nu se încadrează în specificul local și este lipsit de valori memoriale certe, acoperișul se va reconforma, pentru a răspunde nevoilor de încadrare în specificul local (recomandări similare cu cele pentru construcțiile noi – vezi recomandări la capitole în funcție de volumul construcției).

Se va păstra ierarhia volumetrică a clădirilor de pe lot.

Se recomandă ca înălțimea clădirii principale, de la stradă, să nu fie depășită de cea a clădirilor anexe (excepție putând face doar șurile de mari dimensiuni din anumite zone).

Nu se admite sub nicio formă ca anexele din continuarea clădirii principale să fie extinse peste nivelul coamei acesteia din urmă.

Șarpanta

În cazul înlocuirii totale a structurii, se va efectua, în prealabil, releveul acoperișului existent și nu se vor modifica lățimea și cota streșinii.

Nu se vor folosi forme și detalii provenite din alte zone etnografice, geografice sau climatice.

În cazul intervențiilor asupra construcțiilor existente, acolo unde șarpanta (prin materiale și conformare) se încadrează în specificul local, se recomandă păstrarea elementelor constructive valoroase și, pe cât posibil, repararea și conservarea la un nivel cât mai extins, prin folosirea tehnologiilor tradiționale locale.

Elementele deteriorate se pot înlocui cu elemente similare din lemn de aceeași esență, pentru a nu interveni și a nu dezechilibra capacitatea portantă de ansamblu a structurii.

Se pot folosi rigidizări suplimentare din lemn și/sau metal pentru prinderi/legături, fără ca acestea să fie prezente ca pondere semnificativă în ansamblu.

Intervențiile realizate trebuie să poată fi reversibile, pentru a nu împiedica șansa unei intervenții viitoare, cu materiale și tehnologii noi, ce se pot dovedi benefice în privința calității de ansamblu a obiectului și a utilizării optime a acestuia.

Intervențiile vor respecta scara și conformarea acoperișului.

Pentru toate elementele din lemn, se vor realiza lucrări de ignifugare și biocidare cu materiale care nu afectează structura și culoarea lemnului și care permit tratamentul ulterior al acestuia: ceruri, uleiuri și soluții naturale.

Învelitoarea (materiale folosite și compatibilități)

Acolo unde învelitoarea (prin materiale și conformare) se încadrează în specificul local, se recomandă păstrarea învelitorii vechi și, pe cât posibil, repararea și conservarea la un nivel cât mai extins, prin folosirea tehnologiilor tradiționale locale.

Țigla ceramică tradițională și-a dovedit durabilitatea de peste 100 de ani, iar o parte dintre piese sunt inscripționate și au forme unice.

Dacă învelitoarea este realizată din tablă, azbociment, diverse membrane bituminoase sau alte materiale nespecifice zonei, acestea se vor înlocui cu cele care se încadrează în specificul local.

Materialele de termoizolare/hidroizolare pentru învelitoare vor fi compatibile cu cele din care aceasta este realizată.

Se vor folosi, pe cât posibil, materiale naturale, precum țigla produsă manual, și soluții de alcătuire care să permită schimbul de vapori interior/exterior, prin aceasta asigurându-se realizarea unui climat interior optim utilizării/locuirii (se va avea o grijă sporită la detaliile constructive din jurul coșurilor de fum, de la intersecția cu foișoarele etc.).

Nu este recomandată combinarea la același acoperiș a mai multe tipuri, culori sau forme de învelitori, cu excepția acoperișului vegetal.

Culorile vor fi cele naturale (atât cele pentru materialele de învelitoare, cât și cele pentru alte elemente constructive sau tehnologice): nu se vor folosi culori stridente sau saturate.

Elementele de iluminare, ventilare și instalațiile

Elementele de iluminare (luminatoarele sau ferestrele din planul acoperișului) și instalațiile (panourile solare sau fotovoltaice) sunt permise doar dacă sunt justificate funcțional.

Ele vor ocupa maximum 25 % din suprafața pantei respective și se vor orienta, pe cât posibil, spre interiorul lotului, astfel încât să se păstreze o imagine coerentă și acestea să nu constituie un element discrepant, vizibil din drum sau din diverse puncte de perspectivă și belvedere cunoscute la nivel local.

Umbrirea ferestrelor în planul acoperișului se va realiza din materiale care nu contravin specificului local și imaginii de ansamblu a construcției.

Balcoanele/logiile de la etajul/mansarda caselor sunt elemente care apar frecvent în urma importului din mediul urban (român și străin), care s-a făcut din anii 1990 și până în prezent (**imaginea 5**). Considerăm că acestea sunt elemente inutile și cu efect negativ asupra construcției, pentru că:

- produc scurgeri de căldură la nivelul plăcii dintre parter și etaj (punte termică), precum și pierderi de căldură la nivelul ușilor și al ferestrelor suplimentare (cost suplimentar);
- sunt greu de întreținut ca hidroizolație și igienă;
- constituie un plus de investiție la construire;
- deși se fac pentru a evita dificultățile de execuție și costurile ferestrelor de mansardă, prețul lor, în timp, îl depășește pe al acestora;
- nu se folosesc în mod curent, fiind doar elemente importate, care nu își găsesc locul și utilitatea.

AȘA DA: *Intervenție de reconstruire a unui acoperiș și de înălțare a construcției. Intervenția contemporană este vizibilă prin folosirea unui model de traforaj aparte, iar forma tradițională a acoperișului este respectată (imaginile 1, 2).*

AȘA DA: *Intervenție de consolidare a șarpantei cu tiranți metalici. Reconversia unui hambar în locuință. (imaginea 3).*

AȘA NU: *Se interzice extinderea pe verticală a casei tradiționale și realizarea de lucarne (imaginea 4), precum și realizarea unor balcoane/logii (elemente importate, deci nespecifice, în județul Caraș-Severin, – imaginea 5).*

5.2. PEREȚII ȘI FUNDAȚIILE

Analiza și recomandările privitoare la pereți se referă la tipurile de pereți (portanți sau de compartimentare), la materialele folosite în alcătuirea acestora și la marcarea posibilelor probleme ce pot apărea la comportamentul în timp.

Prin fundații se înțeleg, în funcție de tipul construcției și de zona în care se realizează investiția: fundațiile-soclu, pivnițele, subsolurile și demisolurile.

Recomandările se grupează pe trei categorii:

A. Construcții noi cu gabarit mic (<120 mp), construcții cu gabarit mediu (120 – 250 mp) și construcții cu gabarit mare (250 – 395 mp), dispuse în sistem pavilionar

B. Construcții noi cu gabarit mare (250 – 395 mp), de tip monovolum

C. Intervenții pe construcțiile existente (gabarit mic, mediu sau mare, dispuse pavilionar sau monovolum)

Toate materialele de alcătuire pentru pereți și fundații au nevoie de întreținere în exploatare (în mai mică sau mai mare măsură). Realizarea de alcătuiri constructive corecte, cu materiale naturale, compatibile, de calitate, precum și urmărirea în execuție le pot asigura acestora o durată mai mare de viață, împreună cu o întreținere periodică din partea utilizatorilor.

Materialele recomandabile, în funcție de zona în care urmează să se realizeze investiția, sunt, pentru pereți, după caz: piatra, lemnul, cărămida, lutul, având ca liant varul cu nisip sau lutul, iar pentru fundații: piatra sau cărămida.

Aspectele principale care trebuie avute în vedere fac referire la: siguranță și stabilitate, protecție la foc, compatibilitatea materialelor de alcătuire, compatibilitatea materialelor de acoperire, termoizolații și ruperi de capilaritate.

5.2.1. Specificul local

Pereții

Sistemele constructive tradiționale locale sunt de două tipuri, realizate dintr-un singur material sau din mai multe materiale. Sistemele realizate dintr-un singur material sunt: zidăriile din piatră, din cărămidă, din bârne de lemn dispuse orizontal (lemn în sistem Blockbau – rotund sau ecarisat). Dintre sistemele realizate din mai multe materiale, le amintim pe cele realizate cu schelet portant din lemn, cu panouri de umplutură din împletitură de nuiele, șipci sau scânduri și lipitură de pământ galben cu amestec vegetal, și pereți în sistem de „cătei" (Fachwerk), cu închideri de cărămidă.

Principalele materiale de construcție au fost pământul bătut, lemnul, piatra și cărămida.

În zona Banatului, atât în zona de câmpie, cât și în unele zone colinare, pământul bătut a constituit, până la începutul secolului XX, materia primă dominantă, „coexistând multă vreme cu arhitectura nuielelor împletite și cu cea a lemnului, luându-le treptat locul pe parcursul secolului al XVIII-lea și începutul celui de-al XIX-lea"[1], urmând ca, în secolul XX, acesta să fie înlocuit, la rândul lui, de cărămidă.

Ca urmare a existenței unor suprafețe împădurite semnificative, lemnul a fost utilizat ca material principal de construcție. Principalele esențe de lemn folosite erau fagul și stejarul. După Primul Război Mondial, lemnul începe să fie înlocuit cu cărămida.

„În Banat se situează și câteva insule ale arhitecturii de piatră"[2], aceasta fiind utilizată în formă brută sau cioplită. Piatra brută – de carieră sau de râu – a fost utilizată în ziduri care, după terminare, erau sau nu tencuite. Ca mortar au fost utilizate lutul și pământul săpat din albiile râurilor – ce conținea mult nisip –, amestecate cu apă, sau varul hidraulic în amestec cu nisip și apă. Principala caracteristică a zidurilor de piatră o constituie grosimea lor semnificativă, datorată neregularităților straturilor orizontale, pe care numai o anumită lățime a zidului le poate prelua.

Alături de lemn și de piatră, s-a mai folosit ca material de construcție

[1] Nicolae Săcară, *op. cit.*, p. 42.
[2] *Ibidem*, p. 61.

Sistem constructiv realizat dintr-un singur material: pereți și fundații din piatră, întâlnit în toate subzonele județului Caraș-Severin (imagine din satul Gârliște).

cărămida nearsă („văiuga") și mai apoi cărămida arsă, care, începând cu sfârșitul secolului al XIX-lea, ia treptat locul celorlalte materiale de construcție[3].

După 1950, s-au realizat tot mai des construcții din zidărie portantă și cadre de beton cu zidărie de umplutură. În prezent, aceste tehnici sunt cele mai răspândite, pentru că sunt ieftine și pentru că știința construirii din piatră și lemn s-a pierdut în bună parte. În societatea contemporană, s-a înrădăcinat prejudecata că lemnul este un material slab comparativ cu betonul și cărămida, care ar face construcția mai puțin rezistentă. Acest lucru provine din educația și propaganda celor 50 de ani de comunism, când, pentru a justifica industria de beton și prefabricate, lemnul (material exclusiv pentru export) era desconsiderat și se încerca eliminarea lui din construcții.[4]

[3] *Ibidem*, p. 63.
[4] Raluca Munteanu, *Ghid de construire în zona de dezvoltare durabilă a Parcului Național „Piatra Craiului"*, Editura *Arhiterra*, București, 2013.

Fundațiile

Pentru realizarea fundațiilor, principalele materiale folosite sunt piatra și, în unele zone de câmpie, cărămida. Ele se folosesc în fundații dispuse perimetral, atât la locuință, cât și la anexele acesteia.

Selectarea pietrelor și așezarea lor într-o țesătură plană și compactă reprezintă, la multe case, dovada experienței și a îndemânării meșterilor. În plus , față de solicitările din zidăria supraterană, zidurile de fundație aflate în contact direct cu solul trebuie să răspundă și altor cerințe: să reziste presiunii exterioare a pământului, ceea ce se obține printr-o grosime semnificativă a zidurilor și prin efectul de rigidizare a construcției planșeului, precum și să nu cedeze în fața umidității pământului.

În trecut, nu se practica în mod curent izolarea față de pământ a suprafețelor zidurilor aflate în contact

Sistem constructiv realizat din mai multe materiale: fundații din piatră și pereți cu structură de lemn și umplutură de cărămidă nearsă (Fachwerk). Imagine din satul Vodnic.

cu solul.

Pietrele folosite în fundații trebuiau să aibă capacitate de absorbție redusă, conductivitate capilară redusă, să asigure o difuzie ridicată precum și o capacitate de evaporare mare. Aceste cerințe erau satisfăcute prin utilizarea de piatră cât mai densă și prin realizarea de rosturi de țesere cât mai înguste.

Fundațiile și zidurile de la subsol au fost realizate, de regulă, cu mortar de lut (cel de var având nevoie de aer pentru întărire). În cazul unui sol foarte umed, zidăria rămânea adesea nerostuită pe interior, pentru a se mări astfel suprafața de evaporare și pentru a crește difuzia din zid.[5]

[5] Jan Hülsemann, *Casa țărănească săsească din Transilvania. Ghid pentru restaurarea caselor vechi,* Editura *Simetria,* Sibiu, 2014.

5.2.1.1. Oravița-Reșița

Fundații: din piatră (de râu sau de carieră: calcare (**imaginile 1, 3**) sau blocuri de granit, cu sau fără tălpi de lemn.
Pereți: din piatră (de râu sau de carieră: tuf calcaros, calcare (**imaginea 3**), gresie naturală), lemn în sistem Blockbau (lemn rotund sau ecarisat) sau în sistem de „căței" (Fachwerk), cu închideri de văiugă și pereți de văiugă.

5.2.1.2. Valea Almăjului

Fundații: din piatră (de râu sau de carieră, în general fără tălpi de lemn (**imaginile 5 – 8**).
Pereți: din piatră (de carieră: tuf calcaros, calcare sau de râu – mai rar folosită), lemn în sistem Blockbau (lemn rotund sau ecarisat – **imaginea 6**) și cărămidă (văiugă sau cărămidă arsă – mai recent).

5.2.1.3. Clisura Dunării

Fundații: din piatră (de râu sau de carieră – **imaginile 9, 11**) și cărămidă arsă, cu sau fără tălpi de lemn (**imaginea 12**).
Pereți: din lemn, văiugă, cărămidă arsă (integral sau pe colțuri și la nivelul cornișei).

5.2.1.4. Culoarul Timiș-Cerna

Fundații: din piatră (de râu sau de carieră – **imaginile 13 – 15**).
Pereți: predominant din piatră (de râu sau de carieră – **imaginile 13, 14**) și lemn, în sistem Blockbau (rotund sau ecarisat – **imaginea 15**), secundar – pământ bătut, văiugă (**imaginea 16**) și cărămidă arsă (rar întâlnită, utilizată în special pe colțuri sau la nivelul cornișei).

5.2.1.5. Valea Bistrei

Fundații: din piatră (de râu și de carieră – **imaginile 17, 19, 20**) și cărămidă arsă (mai recent și mai rar întâlnite – **imaginea 18**).
Pereți: din piatră (de râu și de carieră), lemn, în sistem Blockbau (lemn rotund sau ecarisat – **imaginile 19, 20**) și cărămidă (în general, cărămidă arsă – **imaginea 18**).

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

5.2.2. Recomandări

A. Construcții noi cu gabarit mic (<120 mp), construcții cu gabarit mediu (120 – 250 mp) și construcții cu gabarit mare (250 – 395 mp), dispuse în sistem pavilionar

B. Construcții noi cu gabarit mare (250 – 395 mp), de tip monovolum

AȘA DA: *Construcție nouă cu pereți și stâlpi din cărămidă; cărămida tradițională, prin dimensiunile ei mici, se adaptează ușor la orice configurație planimetrică, chiar și în detaliu (Apoș, județul Sibiu).*

AȘA DA: *Construcție nouă de tip monovolum, fragmentată cu ajutorul învelitorii. Se va remarca motivul rombului folosit în țeserea cărămizii aparente de la nivelul fațadei: motiv întâlnit în toată regiunea Banatului, folosit cu precădere pe frontoane (Brentwood School Study Centre and Auditorium, Brentwood, Essex).*

Pereții

Pereții portanți sunt esențiali prin contribuția la durabilitatea construcțiilor. Aceștia se vor construi din materiale regenerabile de construcție, considerate tradiționale la nivel local (lemn, cărămidă, piatră). La construcțiile pentru care studiile geotehnice dovedesc că orice soluție tradițională nu satisface condițiile de exploatare (ținând cont de zona seismică în care se încadrează construcția), se vor utiliza alte materiale de construcție, nespecifice local (pentru construcțiile de tip A, sunt preferabile materialele naturale,iar pentru construcțiile de tip B, betonul sau metalul).

Zidăria portantă din piatră sau cărămidă va fi tencuită cu mortar pe bază de var, pentru a permite absorbția, circulația și evaporarea apei într-un ritm normal. Liantul folosit pentru zidire va fi tot pe bază de var, în măsura în care o permit calculele structurii de rezistență.

Se vor realiza alcătuiri constructive care să diminueze/împiedice capilaritatea, în condițiile în care realizarea unei impermeabilizări pe toată suprafața fundației nu este recomandabilă.

În mod tradițional, fațadele sunt tratate diferit (cea de la stradă este cea mai decorată, cea dinspre vecin este, în general, tencuită, dar nezugrăvită, iar fațada din spate este de multe ori netencuită, cu parament aparent de piatră sau cărămidă). În schimb, pentru construcțiile noi, se recomandă tratarea unitară a fațadelor, prin care să se asigure, pe lângă eficiența energetică, și o întreținere mai ușoară.

Au fost utilizate ca masă termică pământul, argila sau piatra, soluții utilizate tradițional și la care se revine azi, pentru construcții eficiente energetic.

Lemnul, deși nu a fost și nu este utilizat în principal pentru această calitate, rămâne materialul ideal pentru construcții ecodurabile. Calitatea extraordinară a lemnului este aceea că, datorită capacității calorice ridicate (a doua ca valoare după apă), posedă practic aceeași „masă termică ca a pietrei sau a argilei", dar este de cel puțin șapte ori mai bun izolator termic decât acestea din urmă și decât materialele de zidărie curent utilizate (cărămidă, blocuri din beton ușor, BCA etc.). *(Masa termică este capacitatea elementelor de construcție de a înmagazina căldura și de a o elibera în timp, prelungind efectul sursei de căldură – solară sau pe combustibil – prin așa-numita caracteristică de volant termic)*[1].

Pereții de compartimentare se vor construi din materiale regenerabile și se vor utiliza cu preponderență materialele de construcție considerate tradiționale la nivel local (lemn, cărămidă, piatră) sau materiale ecologice sau ecodurabile de secol XXI (lemn, cărămidă, argilă/lut, cânepă, lână, paie, rumeguș sau conglomerate cu lianți naturali), pentru funcțiuni care permit această compoziție.

Nu se exclude utilizarea cărămizii industriale cu goluri, a elementelor structurale din beton, a structurilor mixte sau de lemn placate cu plăci antifoc și izolație la interior, atunci când destinația clădirilor și normativele în vigoare o impun.

Nu este recomandată folosirea unor materiale ca azbestul, boltarii de beton sau zgură și masele plastice.

[1] Dr. ing. Constantin Miron, *op. cit.*, p. 96.

Fundațiile

Fundațiile contribuie esențial la durabilitatea clădirilor. Acolo unde este posibil din punct de vedere structural (dar și tehnologic și economic), în funcție de zona seismică în care se încadrează construcția, se vor folosi tehnici tradiționale.

Se vor folosi sisteme tradiționale (fundații continue pe sub ziduri portante sau fundații izolate), nu se vor „sigila" terenurile cu radiere sau șape realizate din ciment, decât în situația în care cerințele structurale o impun. Este de preferat adoptarea unor soluții ecodurabile; unde este necesar, se vor face sisteme subterane de drenare. Materialele recomandate, în funcție de zona în care urmează să se realizeze investiția și de tipul acesteia, sunt, după caz: piatra, betonul ciclopian, cărămida, betonul (cu condiția să se realizeze fundații sub zidurile portante). Nu se recomandă soluțiile cu radier general, care impermeabilizează o suprafață mare de teren. Nu se vor folosi pereți masivi din beton, care împiedică transferul de vapori, reține umezeala și nu favorizează existența unui climat sănătos pentru utilizatori.

Pivnițele și boltile se vor realiza cu preponderență din cărămidă și/sau piatră, legate cu mortar pe bază de var. Pivnițele vor avea goluri de ventilație în soclu, la nivel de siguranță împotriva inundării, care vor fi deschise vara pentru uscarea pereților.

Pentru realizarea soclurilor din piatră, se vor folosi materiale locale, cu tehnologii și mână de lucru locală, prin activarea meșterilor din zonă. Nu se va folosi în exces cimentul (cu precădere cimentul Portland, mai ales fără rosturi de dilatare constructive prevăzute în proiect) ca material de lucru sau ca material de bază pentru liant. În cazul în care este necesară realizarea unor fundații/socluri din beton armat, se recomandă tencuirea cu mortare cu textură lisă pe bază de var, în alcătuiri constructive compatibile.

Nu se va realiza placarea simplă cu piatră de râu sau piatră spartă de gresie a soclului, care să aducă un aspect „rustic", de cele mai multe ori impropriu și incompatibil cu arhitectura locală.

Se va construi un trotuar de gardă perimetral, cu pantă suficientă, care să îndepărteze apele pluviale de fundația construcției. Acesta va fi realizat din materiale naturale (piatră, pietriș) și va avea rosturi de dilatație, iar în punctele de scurgere a apelor pluviale se vor realiza detalii care să favorizeze expulzarea acestora și îndepărtarea lor de construcție (direcționare preponderentă către suprafețele verzi amenajate).

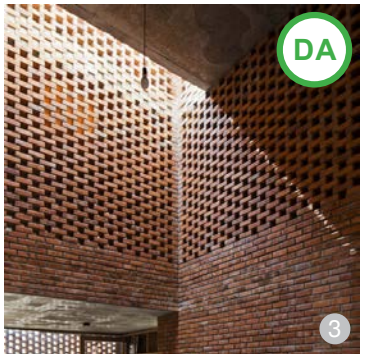

AȘA DA: *Materialele de construcție tradiționale, precum cărămida sau lemnul, pot fi puse în operă într-o modalitate contemporană, corespunzând standardului de confort actual (imaginile 3, 4).*

C. Intervenții pe construcțiile existente (gabarit mic, mediu sau mare, dispuse pavilionar sau monovolum)

Pereții

Se vor păstra și se vor restaura toate detaliile istorice ale paramentului, inclusiv cornișele, bosajele etc.

Pentru construcțiile existente, cel mai mare pericol îl reprezintă modalitatea de armonizare cu standardele și normativele în vigoare, privitoare la cerințele de rezistență, stabilitate, protecție la foc (în special pentru clădirile cu funcțiuni publice), hidroizolare și izolare termică, igiena și sănătatea oamenilor. Ca principiu general, se vor căuta soluții compatibile cu materialele existente, care să nu influențeze negativ structura și comportamentul acestora în exploatare (ținând cont de zona seismică în care se încadrează construcția), concomitent cu păstrarea a cât mai mult din fondul construit valoros.

Nu se vor realiza suprafețe mari de pereți la care, prin alcătuirea constructivă, transferul vaporilor este împiedicat, acest fenomen având ca efecte directe apariția igrasiei și a mucegaiurilor și diminuarea calității exploatării în timp a construcției. Se pot realiza bariere de rupere de capilaritate prin injectarea cu mortare speciale de asanare. Atât pentru finisajele exterioare, cât și pentru finisajele interioare, se vor folosi vopsele care nu împiedică transferul de vapori. Se recomandă, pentru obținerea unei construcții ecodurabile, ca realizarea finisajelor pereților și ale tavanelor să se facă exclusiv cu var natural, stins, sub formă de pastă, hidratată timp îndelungat pentru creșterea calităților de liant, precedate de un strat de așa-numită tencuială din nisip cu var, cu granulație mai mare, ca suport al varului final. Pentru finisajele exterioare, se vor folosi culori specifice zonei în care se realizează construcția; nu se vor folosi culori stridente și saturate.

La intervenția pe construcții existente, dacă expertiza tehnică relevă necesitatea consolidării, arhitectul va propune soluții care să implice folosirea de materiale și tehnici tradiționale (reparații locale la zidărie, inserarea unor elemente structurale noi din lemn sau piatră, îngroșări de pereți etc.) sau tehnici de secol XXI care folosesc materiale regenerabile (lemn lamelar, lemn stratificat, plăci lemnoase multistrat etc.), asigurând realizarea unor alcătuiri de pereți compatibile cu structura existentă.

Pentru reparațiile/restaurarea pereților de piatră, se recomandă tot folosirea pietrei, obținută dintr-una din carierele locale agrementate sau din surse preexistente (reciclarea materialelor rezultate din demolări), iar mortarul folosit se recomandă a fi unul pe bază de var stins/hidraulic. La fel și în cazul lemnului, se recomandă refolosirea lemnului vechi nedeteriorat, recuperat din desfacerea unor anexe gospodărești, sau a lemnului certificat ecologic, care provine din păduri gestionate durabil pe criterii economice și ecologice.

Extinderile și/sau conversiile vor ține cont de recomandările din capitolele anterioare, în funcție de volumul rezultat al construcției.

Fundațiile

Fundațiile contribuie esențial la durabilitatea clădirilor. Pentru construcțiile existente, probleme multiple se întâlnesc mai ales la casele de dimensiuni mici din mediul rural, unde, în general, nu a fost acordată o importanță deosebită fundațiilor, acestea fiind reduse, necorespunzător conformate și rezolvate din punct de vedere constructiv, ceea ce a dus la degradări și prăbușiri ale diverselor elemente constructive (mai ales în cazul construcțiilor din lemn, văiugă și al construcțiilor anexe).

Dacă sunt necesare consolidări ale fundației (în funcție de zona seismică în care se încadrează), cât timp este posibil, se vor propune soluții (subzidiri, reparații, îngroșări, țeseri de ziduri, tencuieli cu diverse mortare cu componente naturale armate cu fibre), care să folosească materiale de construcție naturale (piatră).

Soluțiile de hidroizolare și de termoizolare, prin alcătuirile constructive propuse, nu vor îmbrăca toată infrastructura: se pot realiza bariere de capilaritate prin injecții cu mortare speciale, tencuieli cu mortare de asanare speciale, se pot realiza straturi de drenaj care să faciliteze îndepărtarea apelor de la fundație și să prevină infiltrațiile și degradările (vezi și recomandările generale). Nu se vor „sigila” terenurile cu radiere sau șape realizate din ciment, iar pivnițele vor păstra sau vor „primi” goluri de ventilație în soclu, la nivel de siguranță împotriva inundării, în vederea uscării pereților. Se va folosi cu precădere mortar de pământ sau de var, care permite evaporarea apei infiltrate.

Se va repara/construi (dacă este cazul) un trotuar de gardă perimetral, cu pantă suficientă, care să îndepărteze apele pluviale de fundația construcției, fără a intra in contact direct sau a sigila pereții sau fundația clădirii. Acesta se va realiza din materiale naturale, va avea rosturi de dilatație, iar în punctele de scurgere a apelor pluviale se vor realiza detalii care să favorizeze expulzarea acestora și îndepărtarea lor de construcție (direcționare preponderentă către suprafețele verzi amenajate).

AȘA DA: *Reconversia unui hamabr în locuință; construcție cu pereți și fundații din piatră care a beneficiat de reparații locale minore de țesere și rostuire (în apropiere de Letterfearn, Scoția).*

AȘA DA: *Casă de locuit tradițională, restaurată*

A. Pereții din lemn

Se vor înlocui piesele deteriorate cu piese identice, realizate din lemn de aceeași esență, pentru a nu interveni și a nu dezechilibra capacitatea portantă de ansamblu a structurii și comportamentul higrotermic al acesteia. Se pot folosi rigidizări din lemn (sau metal) pentru prinderi/legături, fără ca acestea să fie prezente ca pondere importantă în ansamblu. Se vor realiza lucrări de ignifugare și biocidare cu materiale transparente, care nu afectează structura și culoarea lemnului și care permit tratamentul ulterior cu ceruri, uleiuri și soluții naturale.

Înlocuirea tălpii de lemn degradate. S-a folosit aceeași esență de lemn: stejarul.

B. Pereții din piatră

Intervențiile se vor realiza cu materiale compatibile, elastice, care să favorizeze transferul vaporilor: mortare și tencuieli var-nisip, lut.

Nu se vor folosi tencuieli acoperitoare din ciment, care nu sunt permeabile la vapori.

Piatra nu se va acoperi cu lacuri și vopseluri care să îi influențeze porozitatea și permeabilitatea.

Materialele alese vor fi compatibile cu tipul de piatră folosită, fiind dependente de gradul de porozitate a acesteia.

Rostuirea pietrei, în cazul în care aceasta se lasă aparentă, se recomandă a se face tot cu un mortar pe bază de var stins pastă, amestecat cu praf din piatra respectivă și nisip. Rostuirea nu se va face la fața pietrei, ci la o retragere de cel puțin un centimetru de la fața acesteia.

Nu se acceptă vopsirea rosturilor în negru, cărămiziu sau alte culori, deoarece acest lucru atrage după sine distrugerea firescului imaginii specifice a zidăriei de piatră, iar compușii chimici conținuți în vopselele respective pot afecta materialele.

AȘA DA: *Zidăriile din piatră se recomandă a fi lăsate aparente, imaginea lor contribuind în mod favorabil la peisajul satului (imaginile 3, 4).*

AȘA NU: *Nu se acceptă imitarea zidăriei de piatră prin placare (imaginea 5).*

C. Pereții din cărămidă

Se vor realiza intervenții cu materiale compatibile, elastice, care să favorizeze transferul vaporilor: mortare și tencuieli var-nisip, lut. Nu se vor folosi tencuieli acoperitoare din ciment, care nu sunt permeabile la vapori.

Dacă expertiza tehnică stabilește că sunt necesare consolidări structurale ale pereților din cărămidă, se vor evita soluțiile de cămășuire pe toată suprafața peretelui; când acest lucru nu este posibil, se pot folosi aditivi care să crească permeabilitatea la vapori a acestuia, cu scopul prevenirii efectului „de pungă", care va diminua confortul utilizării în timp a construcției.

D. Pereții din pământ

Se vor realiza intervenții cu materiale compatibile, elastice, care să favorizeze transferul vaporilor. Nu se vor folosi tencuieli acoperitoare din ciment, care nu sunt permeabile la vapori.

Se vor realiza alcătuiri constructive care să diminueze/împiedice capilaritatea, în condițiile în care realizarea unei impermeabilizări pe toată suprafața fundației nu este recomandabilă.

Utilizarea materialelor naturale locale, spre exemplu, pământ într-o rețetă cu var nestins, poate constitui o abordare modernă a tehnicilor tradiționale.

Tehnologia pământului mixat cu mortar de var (sau cu zer în alte zone) are o vechime de câteva mii de ani, mortarul roman fiind o combinație de pământ, agregate și var nestins în diferite proporții. Tehnica este sustenabilă atât prin faptul că utilizează materiale naturale, cât și pentru că folosește forța de muncă din teritoriu. Un exemplu deosebit este pensiunea din satul Lelese, din județul Hunedoara (**imaginile 5, 6**).

AȘA DA: *În județul Caraș-Severin, pereții din zidărie sunt, de regulă, tencuiți – imaginile 1, 2 –, dar întâlnim și parament aparent de cărămidă (în special pe fronton – imaginea 3 –, la anexele gospodărești – imaginea 4 – și la fațadele laterale).*

5.3. TÂMPLĂRIA ȘI GOLURILE

Prevederile referitoare la uși și ferestre se referă la materialele de construcție, la conformația acestora, la soluțiile de umbrire și la culori.

Acolo unde este posibil, se recomandă să se apeleze la tehnici și meșteri tradiționali pentru realizarea tâmplăriei interioare și exterioare, dar și pentru realizarea feroneriilor și/ sau a diverselor elemente decorative de mascare, care pot fi bătute sau turnate.

Toate elementele de tâmplărie au nevoie de întreținere în exploatare (în mai mică sau mai mare măsură). Folosirea materialelor naturale, compatibile, de calitate, precum și urmărirea în execuție le pot asigura acestora o durată mai mare de viață, împreună cu o întreținere conștientă, periodică, din partea utilizatorilor.

5.3.1. Specificul local

Pe teritoriul județului Caraș-Severin, ferestrele întâlnite sunt, de regulă, în două canaturi, simple sau duble. Rândul exterior de ferestre, cu rol de îmbunătățire a izolației termice, împărțit de obicei în patru canaturi, se montează în sezonul rece, urmând ca în sezonul cald să fie înlocuite pe aceleași prinderi de obloanele cu rol de umbrar.

Mai recent, au apărut ferestrele cu două rânduri de cercevele, dublate de obloane. Ferestrele și porțile joacă un rol important în conturarea imaginii casei tradiționale, oferind specificitate și individualitate construcțiilor vechi.

Ferestrele și în general tâmplăriile (uși, porți, obloane) sunt realizate din lemn aparent sau sunt vopsite cu vopsele pe bază de ulei de in.

Porțile și împrejmuirile se vor construi ținând cont de specificul local, cu atenție sporită la dimensiuni și proporții, materiale și soluții tehnice.

Porțile de intrare în gospodărie se vor realiza din materiale naturale locale, alcătuirea și dimensiunea acestora păstrând specificul local.
Sunt permise decorațiilei discrete, tipice pentru peisajul rural din zonă.
Se va păstra aspectul natural al materialelor în ceea ce privește textura și culoarea.

Se vor evita porțile metalice lucioase sau cele cu structură metalică placată cu tablă lucioasă, ondulată, sau cu policarbonat/ PVC.
Nu se recomandă folosirea culorilor stridente, a materialelor lucioase, sidefate, a elementelor prefabricate metalice și a materialelor plastice.

Pentru mai multe detalii, consultați subcapitolul „2.7. Raportul plin/gol, forma, dimensiunea și proporția golurilor, conform specificului local”.

5.3.1.1. Oravița-Reșița
(**imaginile 1, 5, 10, 11, 12, 14, 16**)

Ferestre: duble, din lemn profilat și sticlă manuală. Atât tâmplăria ferestrei, cât și cea a obloanelor prezintă decorații. **Foarte prezent este geamul supranumit „bârfitor”,** în special în zona Oraviței.

Porți: din lemn decorat prin profilare, incizare sau traforare.

5.3.1.2. Valea Almăjului
(**imaginile 6, 9, 13**)

Ferestre: duble, din lemn profilat și sticlă manuală. Atât tâmplăria ferestrei, cât și cea a obloanelor prezintă decorații (rozete, inimi etc.).

Porți: din lemn decorat prin profilare, incizare sau traforare, uneori cu motive regăsite și pe fațadă.

În ultimele decenii, apare poarta metalică din tablă și fier forjat, foarte decorată, care nu respectă specificul local, motiv pentru care nu este recomandată.

5.3.1.3. Clisura Dunării
(**imaginea 2**)

Ferestre: duble, din lemn profilat și sticlă manuală. Atât tâmplăria ferestrei, cât și cea a obloanelor prezintă decorații. Și în această zonă întâlnim geamul supranumit „bârfitor”.

Porți: din lemn decorat prin profilare, incizare sau traforare, uneori cu motive regăsite și pe fațadă.

5.3.1.4. Culoarul Timiș-Cerna
(**imaginile 4, 17**)

Ferestre: duble, din lemn profilat și sticlă manuală. Atât tâmplăria ferestrei, cât și cea a obloanelor prezintă decorații (rozete, inimi etc.).

Porți: din lemn decorat prin profilare, incizare sau traforare și uneori panouri de sticlă integrate.

5.3.1.5. Valea Bistrei
(**imaginile 3, 7, 8, 15**)

Ferestre: simple și duble, din lemn profilat și sticlă manuală. Atât tâmplăria ferestrei, cât și cea a obloanelor prezintă decorații. Foarte prezentă este tipologia geamului cu fronton triunghiular.

Porți: din lemn esență tare, decorat prin profilare, incizare sau traforare. Feroneria poate contribui cu elemente decorative la realizarea fațadelor.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

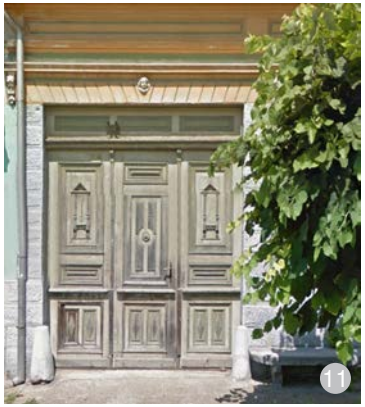
11

12

13

14

15

16

5.3.2. Recomandări

A. Construcții noi cu gabarit mic (<120 mp), construcții cu gabarit mediu (120 – 250 mp) și construcții cu gabarit mare (250 – 395 mp), dispuse în sistem pavilionar

B. Construcții noi cu gabarit mare (250 – 395 mp), de tip monovolum

Materialele

Ferestrele și ușile (atât cele interioare, cât și ușile integrate fațadei – porțile) vor fi realizate din lemn tratat cu ulei, ceruit sau vopsit cu soluții naturale. Pentru tâmplăria exterioară, se va folosi lemn de esență tare. În realizarea acestora, se vor respecta tehnicile tradiționale și se vor implica, pe cât posibil, meșterii din zonă.

Tâmplăria poate fi simplă sau dublă, în funcție de necesarul de izolare termică corelat cu climatul și factorii de mediu din zona în care se inserează construcția. Elementele componente ale tâmplăriei: rame, cercevele, sprosuri, traverse etc., se vor realiza din lemn. În mod excepțional, pentru o anumită conformare la reglementările privind rezistența la foc, care nu poate fi obținută cu lemn, sau rezistența la deteriorările cauzate de animale, se poate folosi tâmplărie metalică, strict în amplasamentele impuse de lege.

Pentru construcțiile de tip B, la funcțiunile cu flux de circulație mai mare interior/exterior, se pot folosi uși batante, glisante etc., panouri de sticlă mobile sau goluri cu dimensiuni agabaritice față de specificul zonei.

Pentru îndeplinirea cerințelor actuale privitoare la eficiența energetică, se poate folosi vitrajul termoizolant (cu două sau trei foi).

Pentru a asigura un grad sporit de izolare fonică (pentru construcțiile situate pe lângă drumurile cu circulație intensă sau dacă funcțiunea o impune), atât pentru vitrajul termoizolant, cât și pentru vitrajul simplu de la geamurile duble, se pot folosi foi de sticlă de grosimi diferite, care „rup" vibrația sunetului. Geamul folosit va fi preponderent transparent, poate fi acoperit cu diverse folii care să realizeze controlul solar, fără a modifica culoarea și textura acestuia.

Nu se vor folosi: geam bombat, geam reflectorizant, geam oglindă. În mod excepțional și justificat, atunci când contextul și funcțiunea o impun, se pot folosi și alte tipuri de prelucrări/acoperiri ale sticlei (de exemplu: folii speciale necesare măsurilor antiefracție sau antivandalism).

Pentru asigurarea cerințelor privitoare la igienă și sănătate, se vor folosi aerisitoare cu acționare automată (incluse în tocul geamului) sau manuală, pentru a asigura o ventilare naturală a spațiilor interioare, atunci când alcătuirea ferestrelor generează o soluție etanșă, care nu permite împrospătarea aerului (altfel, fiind necesare sisteme suplimentare de ventilare mecanică sau naturală).

Conformația

Ferestrele și porțile vor respecta proporțiile tradiționale între lungime și lățime în special pe fațada principală (pentru construcțiile de tip A amplasate în intravilan), pentru a da o unitate stilistică desfășuratei stradale. ***Pentru mai multe detalii, consultați subcapitolul „2.7. Raportul plin/gol, forma, dimensiunea și proporția golurilor, conform specificului local".***

Golurile de fereastră trebuie să aibă forme și proporții specifice zonei, respectând dispunerea logică generală pe fațade.

Pentru funcțiuni principale care necesită un iluminat corespunzător, se recomandă alternarea unor golurile mici, obișnuite în arhitectura vernaculară, cu vitraje mari, de dimensiunea unui perete.

Se admit, ca accente compoziționale bine justificate (deschidere către peisaj, folosire pasivă a energiei solare), altele decât verandele, panourile vitrate de dimensiuni mai mari, dar nu pe mai mult de 30 % din suprafața fațadei, dispuse cu preponderență spre interiorul lotului.

Nu se vor realiza goluri atipice: cerc, triunghi, romb, hexagon etc. (care în exploatare pot dovedi diverse vicii/inconveniente: neetanșeizare corectă datorată formei atipice, soluții de umbrire atipice, costisitoare și uneori ineficiente și inestetice etc.).

Soluțiile de umbrire

Pentru umbrirea suprafețelor vitrate, se vor folosi obloanele din lemn, obloanele din lemn, streșinile sau vegetația. În cazuri justificate formal sau funcțional, se pot prevedea obloane sau măști din lemn, după forma și aspectul ușilor și închiderilor de la anexele gospodărești specific locale.

Soluțiile de umbrire alese trebuie să respecte soluțiile tradiționale existente în zonă. Acestea vor fi realizate din lemn, se vor monta cu preponderență la exterior (pentru a asigura un control climatic și o protecție suplimentară a ferestrelor împotriva intemperiilor) și pot avea lamele reglabile, care să permită un grad de umbrire optim, ajustabil, pe toată perioada zilei și în funcție de fiecare anotimp, dar să nu împiedice, în același timp, pătrunderea luminii din exterior. Nu se vor folosi rulouri exterioare, montate aparent, fără reglaje.

Pentru vitrajele cu suprafețe mari, acolo unde sunt necesare și justificate, se pot instala soluții de umbrire din lemn, fixe sau cu lamele cu unghi reglabil, care să camuleze elementele discrepante în ansamblul volumetric. Se interzice ca aceste conformații să se realizeze pe fațadele dinspre stradă. Elementele de lemn se vor proteja cu uleiuri, ceruri sau alte soluții naturale.

Culorile

Tâmplăria exterioară și elementele de umbrire sau alte elemente decorative se pot vopsi în diferite nuanțe opace, nesaturate, cu pigmenți naturali, care nu modifică aspectul lemnului și nu dau senzația de ud sau lucios. Pentru colorare, se vor folosi cu precădere pigmenții naturali.

AȘA NU: *Construcție care nu respectă conformația golurilor specifică zonei în care a fost amplasată (Bucova, Valea Bistrei).*

AȘA NU: *Ferestrele construcției noi nu respectă proporția tradițională (a se vedea casa alăturată).*

C. Intervenții pe construcțiile existente (de gabarit mic, mediu sau mare, dispuse pavilionar sau monovolum)

Materialele

Ferestrele și ușile vor fi realizate din lemn tratat cu ulei de in, ceruit sau vopsit cu soluții naturale, cu feronerie metalică.

Pentru tâmplăria exterioară, se va folosi lemn de esență tare. În realizarea acestora, se vor respecta tehnicile tradiționale și se vor angrena, pe cât posibil, meșterii din zonă.

Elementele valoroase se vor conserva și se vor recondiționa, folosindu-se aceleași materiale și tehnici constructive (atât elementele cu forme tipice, cât și cele cu forme atipice), sau se vor înlocui, fără modificarea împărțirii specifice sau a detaliilor.

Tâmplăria din PVC sau cea metalică se va înlocui cu tâmplărie din lemn masiv sau stratificat. Pentru sporirea confortului de izolare termică, se permite, acolo unde fereastra este într-o singură foaie, să se dubleze în spatele ei cu o fereastră cu vitraj termoizolant în două sau trei foi într-un singur canat, astfel încât intervenția să nu se observe din exterior. Se va avea grijă ca fereastra tradițională să se poată deschide înspre interior.

Tâmplăria poate fi simplă sau dublă, în funcție de necesarul de izolare termică corelat cu climatul și factorii de mediu din zona în care se află construcția.

Elementele componente ale tâmplăriei: rame, cercevele, șprosuri, traverse etc., se vor realiza din lemn. În mod excepțional, pentru conformarea la reglementările privind rezistența la foc, care nu poate fi obținută cu lemn, se poate folosi tâmplărie metalică, strict în amplasamentele impuse de lege. La funcțiunile cu flux de circulație mai mare interior/exterior, se pot folosi panouri de sticlă mobile sau goluri cu dimensiuni agabaritice față de specificul zonei.

Pentru îndeplinirea cerințelor actuale privitoare la eficiența energetică, se poate folosi vitrajul termoizolant (cu două sau trei foi).

Pentru a asigura un grad sporit de izolare fonică (pentru construcțiile situate pe marginea drumurilor cu circulație intensă sau dacă funcțiunea o impune), atât pentru vitrajul termoizolant, cât și pentru vitrajul simplu de la geamurile duble, se pot folosi foi de sticlă de grosimi diferite, care „rup” vibrația sunetului.

Geamul folosit va fi cu preponderență transparent, dar poate fi acoperit cu diverse folii care să realizeze controlul solar, fără a modifica culoarea și textura acestuia.

Nu se vor folosi: geam bombat, geam reflectorizant, geam oglindă. În mod excepțional și justificat, atunci când contextul și funcțiunea o impun, se pot folosi și alte tipuri de prelucrări/acoperiri ale sticlei (de exemplu: folii speciale necesare măsurilor antiefracție sau antivandalism).

Pentru asigurarea cerințelor privitoare la igienă și sănătate, se vor folosi aerisitoare cu acționare automată (incluse în tocul geamului) sau manuală, pentru a asigura o ventilare naturală a spațiilor interioare, atunci când alcătuirea ferestrelor generează etanșeitate, care nu permite împrospătarea aerului (altfel, fiind necesare sisteme suplimentare de ventilare mecanică sau naturală).

AȘA DA: *Atunci când fereastra nu mai poate fi salvată, se poate recurge la serviciile unui atelier local de tâmplărie, pentru a reproduce fereastra după croiul originar.*

Conformația ferestrelor

Elementele valoroase se vor conserva și se vor recondiționa, folosindu-se aceleași materiale și tehnici constructive (atât elementele cu forme tipice, cât și cele cu forme atipice), sau se vor înlocui, fără modificarea împărțirii specifice.

Tâmplăria din PVC sau cea metalică se va înlocui cu tâmplărie din lemn masiv sau stratificat.

Soluțiile de umbrire

Elementele valoroase se vor conserva și se vor recondiționa, folosindu-se aceleași materiale și tehnici constructive (atât elementele cu forme tipice, cât și cele cu forme atipice), sau se vor înlocui, fără modificarea împărțirii specifice.

Elementele metalice sau din PVC se vor înlocui cu lemn.

Culorile

Tâmplăria exterioară și elementele de umbrire sau alte elemente decorative se pot vopsi în diferite nuanțe opace, nesaturate, de preferabil menținând culoarea originară, sau cu pigmenți naturali care nu modifică aspectul lemnului și nu dau senzația de lucios. Pentru colorare, se vor folosi cu precădere pigmenții naturali.

AȘA NU: *Folosirea materialelor din PVC și modificarea dimensiunilor originare ale golurilor nu este recomandată.*

AȘA NU: *Ferestre care nu respectă proporțiile, materialele și nici culorile ferestrelor originare și care denaturează aspectul fațadei*

AȘA DA: *Nevoia de lumină poate constitui un factor decisiv în arhitectura fațadei. Pentru vitrajele cu suprafețe mari, acolo unde sunt necesare și justificate, se pot instala soluții de umbrire din lemn, fixe sau cu lamele cu unghi reglabil, care să camufleze elementele discrepante în ansamblul volumetric și care trimit la detaliile de închidere ale construcțiilor tradiționale.*

5.4. ELEMENTELE DE FAȚADĂ

5.4.1. Specificul local

Elementele regulatoare care creează liniile principale ale fațadelor sunt determinate de linia de coamă, linia de streașină, linia soclului și prispa.

Decorațiile de fațadă apar mai ales sub forma unor elemente decorative din tencuială realizate în jurul ferestrelor, al golurilor de ventilare de pe frontoane, la colțuri, cu precădere pentru construcțiile din piatră sau cărămidă, cu vădite influențe din zona orășenească. Detalii decorative apar, de asemenea, la prispă, la obloane, la porți, la stâlpi, la streașină, la pazie, precum și la terminațiile grinzilor.

Finisajele de pe fațadă sunt, de regulă, simple; tencuielile sunt acoperite cu vopsea de var, culorile sunt în nuanțe naturale, iar lemnul este tratat cu ulei de in.

Relieful de tencuială

Zona Banatului excelează în realizarea decorului arhitectonic prin relieful de tencuială. „Reliefurile realizate cu șablonul de scândură, denumite câteodată, impropriu, «stucatură», le întâlnim în trecutul mai îndepărtat doar la fațada dinspre stradă. Casele mai noi, la care prispele sunt delimitate prin stâlpi de cărămidă, între care adesea se desfășoară arcaturi, au un decor identic, extins și la fațada lungă dinspre curte. Compozițiile ornamentale desfășurate pe fațadele dinspre stradă se compun din **străvechi motive solare, rozete, vârtejuri, X-uri, cruci, romburi și triunghiuri** [...]. Acestora le sunt asociate aproape întotdeauna motive ale «pomului vieții» [...] **Cele mai vechi frontoane cu relief în tencuială au culoarea albă**, întocmai ca și fondul casei, efectul plastic constând doar în jocul de lumină rezultat din relieful însuși."[1]

[1] N. Săcară, *op. cit.,* p. 98, 126 – 128.

Prispa

Casele sunt prevăzute cu prispă (târnaț), plasată pe una sau mai multe laturi, în general, pe laterale, spre curte. „Stâlpii ce delimitează târnațul sunt ciopliți din lemn de gorun, mulți dintre ei decorați [...] în partea superioară a stâlpilor, se pun mici contrafișe, numite extrem de sugestiv «mâini», având frumoase arcuiri și decorații". Prispa apare și la casele din cărămidă, iar „sub influența șvabilor [...], la unele case românești, în capătul dinspre stradă al târnațului, s-a practicat o ușă ce comunica direct cu strada."[2]

„Elementul spațial asupra căruia s-a concentrat îndeosebi atenția meșterilor populari a fost prispa, ai cărei stâlpi de susținere erau împodobiți cu sculpturi, constituind podoaba cea mai de preț a vechilor construcții bănățene. [...] Cel mai frecvent tip de stâlp este cel sculptat prin succesiunea unor trunchiuri de piramidă alungite, având bazele mari alăturate, între care uneori se interpun mici toruri (unu, două sau chiar trei) cu profil semicircular, constituind adevărate brățări separatoare între modulele compoziționale. Acesta apare în foarte multe din zonele țării, știut fiind că a constituit principalul model de inspirație pentru Constantin Brâncuși în elaborarea «Coloanei infinitului». Precizăm că ei apar la case cu prispă continuă, de obicei numai în număr par: patru, șase sau chiar opt."[3]

Întâlnim și variante de stâlpi în care se repetă, pe lungimea acestora, forme geometrice variate, în partea superioară având un volum prismatic.

Pentru mai multe detalii despre evoluția prispei, consultați sub-subcapitolul *2.3.2. Casa de locuit din Banat, structură și sistem constructiv.*

[2] *Idem.*
[3] *Idem.*

Soclul

Pentru ridicarea temeliei, s-a folosit cu preponderență piatra de carieră și apoi cărămida. Piatra are rostul de a proteja talpa construcției și pereții de umezeală, de a asigura o orizontalitate perfectă clădirii precum și de a o înălța. Soclul poate fi aparent sau tencuit cu argilă, peste care se aplică o zugrăveală de var. Înălțimea soclului variază în raport cu panta terenului și cu funcțiunile pe care le adăpostește.

5.4.1.1. Oravița-Reșița

Finisaje exterioare:

Soclu: piatră aparentă sau tencuită (tencuieli pe bază de argilă sau de var, zugrăveli pe bază de var (de culoarea fațadei sau mai închise).

Pereți: amestecuri de tencuieli pe bază de argilă, tencuieli pe bază de var (mai recent) și zugrăveli pe bază de var (alb sau cu pigmenți naturali locali). În cazul pereților din piatră, aceștia sunt adesea netencuiți. **Elementele decorative ale fațadei pot avea rol de ornamentare** (figuri geometrice, cosmice, antropomorfe, fitomorfe etc.) **sau de structurare** (cornișa, ancadramentul, friza decorată etc.), fiind realizate, de obicei, din relief de tencuială. Nelipsite sunt și cartușele cu numele proprietarilor și/sau anul execuției.

Prispa (târnațul):

-structură: stâlpi – inițial de lemn (uneori decorat), apoi de piatră sau cărămidă arsă; grinzi, rareori arce;

-tipologii întâlnite: deschisă, parțial închisă sau închisă.

Decorații în relief de tencuială în zona Oravița-Reșița (imaginea 1 – Dognecea, imaginea 2 – Ciclova Română, imaginea 3 – Gârliște)

Prispă deschisă cu stâlpi de lemn (imagine din satul Carașova)

Zugrăveli pe bază de var, fără pigmenți și cu ornamentații reduse (imagine din satul Bozovici)

Detaliu de element decorativ al fațadei (pilastru); zugrăveli cu lapte de var și piatră-vânătă (sulfat de cupru); imagine din satul Ravensca

Dispunerea prispei către stradă, caz foarte rar întâlnit. Se vor remarca detaliile de la nivelul contravântuirilor (imagine din satul Bozovici).

În această zonă, precum și în zona Oravița-Reșița se întâlnesc adesea fațade din piatră (tuf calcaros), netencuite, uneori în combinație cu cărămidă (imagine din satul Șopotu Nou).

Exceptând solbancurile (realizate din cărămidă), elementele decorative sunt realizate din relief de tencuială (imagine din satul Radimna).

Dispunerea prispei în lateralul casei. Se va remarca tencuiala pe bază de var, fără pigmenți, precum și decorațiile în relief de tencuială. Deseori, în județul Caraș-Severin, construcțiile au timpan de lemn, netencuit (imagine din satul Gârnic).

Prispă deschisă cu stâlpi din cărămidă (imagine din satul Sichevița)

Ca urmare a dezvoltării gospodăriei (în L *sau* U*), prispa nu mai este vizibilă din stradă (imagine din satul Gornea).*

5.4.1.2. Valea Almăjului

Finisaje exterioare:

Soclu: piatră aparentă sau tencuită (tencuieli pe bază de argilă sau de var, zugrăveli pe bază de var (de culoarea fațadei sau mai închise).

Pereți: din piatră aparentă sau tencuiți cu amestecuri de tencuieli pe bază de argilă, tencuieli pe bază de var (mai recent) și zugrăveli pe bază de var (alb sau cu pigmenți naturali locali). De asemenea, se întâlnesc zugrăveli cu lapte de var și piatră-vânătă (sulfat de cupru).

Elementele decorative ale fațadei pot avea rol de ornamentare (figuri geometrice, cosmice, antropomorfe, fitomorfe etc.) **sau de structurare** (cornișa, ancadramentul, friza decorată etc.), fiind realizate, de obicei, din relief de tencuială.

Prispa (târnațul):

- structură: stâlpi – inițial de lemn (uneori decorat), apoi de piatră sau cărămidă arsă; grinzi;
- tipologii întâlnite: deschisă, parțial închisă sau închisă.

5.4.1.3. Clisura Dunării

Finisaje exterioare

Soclu: piatră preponderent tencuită, cărămidă arsă tencuită (tencuieli pe bază de argilă sau de var, zugrăveli pe bază de var (de culoarea fațadei sau mai închise).

Pereți: amestecuri de tencuieli pe bază de argilă, tencuieli pe bază de var (mai recent) și zugrăveli pe bază de var (alb sau cu pigmenți naturali locali).

Elementele decorative ale fațadei pot avea rol de ornamentare (figuri geometrice, cosmice, antropomorfe, fitomorfe etc.) **sau de structurare** (cornișa, ancadramentul, friza decorată), fiind realizate, de obicei, din relief de tencuială (excepție fac solbancurile, care sunt, de obicei, din cărămidă arsă).

Prispa (târnațul):

-structură: stâlpi – inițial de lemn (uneori decorat), apoi de cărămidă arsă; grinzi, rareori arce;

-tipologii întâlnite: deschisă, parțial închisă sau închisă.

În acestă zonă, decorațiile sunt mai reduse, pot chiar lipsi (imagine din satul Globurău).

Prispă parțial închisă, având la capătul ei o ușă ce comunică direct cu strada (imagine din satul Cornereva)

Ornamentația este prezentă și în cazul construcțiilor din lemn, des întâlnite în zonă (imagine din satul Cornișoru).

Prispă deschisă, cu stâlpi și arce din cărămidă (imagine din satul Bucova)

În acestă zonă, decorațiile sunt mai reduse, pot chiar lipsi (imagine din satul Globurău).

Prispă parțial închisă, având la capătul ei o ușă ce comunică direct cu strada (imagine din satul Mehadia).

În zona Valea Bistrei, întâlnim o varietate de motive ornamentale, predominând motivul „pomului vieții”, realizate în relief din tencuială (imagine din satul Glimboca).

Prispă în L*, parțial închisă, amplasată spre curte (imagine din satul Cornișoru)*

5.4.1.4. Culoarul Timiș-Cerna

Finisaje exterioare

Soclu: din piatră aparentă sau tencuită (tencuieli pe bază de argilă sau de var, zugrăveli pe bază de var (de culoarea fațadei sau mai închise).

Învelitoare: țiglă ceramică manuală și industrială (solzi, trasă și presată).

Pereți: amestecuri de tencuieli pe bază de argilă, tencuieli pe bază de var (mai recent) și zugrăveli pe bază de var (alb sau cu pigmenți naturali locali).

Elementele decorative ale fațadei pot avea rol de ornamentare (figuri geometrice, cosmice, antropomorfe, fitomorfe etc.) **sau de structurare** (cornișa, ancadramentul, friza decorată), fiind realizate, de obicei, din relief de tencuială.

Prispa (târnațul):

-structură: stâlpi inițial de lemn (uneori decorat), apoi de cărămidă arsă; grinzi sau arce;

-tipologii întâlnite: deschisă, parțial închisă sau închisă.

La casele din cărămidă sau piatră, întâlnim, la capătul prispei, o ușă ce comunică direct cu strada.

5.4.1.5. Valea Bistrei

Finisaje exterioare:

Soclu: piatră aparentă sau tencuită (tencuieli pe bază de argilă sau de var, zugrăveli pe bază de var, de culoarea fațadei sau mai închise).

Pereți: amestecuri de tencuieli pe bază de argilă, tencuieli pe bază de var (mai recent) și zugrăveli pe bază de var (alb sau cu pigmenți naturali locali).

Elementele decorative ale fațadei pot avea rol de ornamentare (figuri geometrice, cosmice, antropomorfe, fitomorfe etc.) **sau de structurare** (cornișa, ancadramentul, friza decorată etc.), fiind realizate, de obicei, din relief de tencuială. Ornamentația la nivelul fațadelor este mai bogată în această zonă, **foarte întâlnite fiind motivele asociate „pomului vieții”**.

Prispa (târnațul):

-structură: stâlpi de lemn (uneori decorat), de piatră sau de cărămidă arsă; grinzi sau arce;

-tipologii întâlnite: deschisă, parțial închisă sau închisă, pe una mai mai multe laturi.

5.4.2. Recomandări

A. Construcții noi cu gabarit mic (<120 mp), construcții cu gabarit mediu (120 – 250 mp) și construcții cu gabarit mare (250 – 395 mp), dispuse în sistem pavilionar

B. Construcții noi cu gabarit mare (peste 250 mp), de tip monovolum

AȘA DA: *Exemple de finisaje în care materialul este folosit simplu, durabil și onest. Folosirea lemnului în diverse moduri (imaginea 1: lambriu, imaginea 2: șiță).*

AȘA NU: *Se interzice placarea cu piatră și cu materiale ceramice a soclului și a pereților. Aceste materiale trebuie puse în operă în logica lor constructivă.*

1. Marcarea registrelor orizontale:
Soclul: va fi marcat volumetric și prin finisaje și va corespunde specificului local. Cromatica va respecta specificul așezării. Detalierea alcătuirilor și a principiilor constructive s-a realizat în capitolul *5.2. Pereții și fundațiile.*

Pentru construcțiile de tip A
Prispa (târnațul): va fi marcat ca registru puternic orizontal pe fațadă, cu rol estetic și funcțional (protecție împotriva precipitațiilor și asigurarea umbririi pe timp de vară). Se va realiza preponderent din lemn și va respecta prin proporții, formă și volumetrie specificul local.
Nu se vor folosi materiale ca: inox, plastic, sticlă colorată (texturi și culori nespecifice); metalul este puțin recomandabil, fiind un material care reține căldura și creează disconfort în apropiere.

Pentru construcțiile de tip B, în afară de soclu, se pot marca și alte registre orizontale, precum prispa, dar fără a se crea construcții deformate din punct de vedere volumetric doar pentru a respecta cerințele de încadrare în specific. Volumetria se va raporta la construcțiile învecinate și, pe plan estetic, nu va constitui un element discrepant în ansamblul așezării. Marcarea registrelor orizontale reprezintă un deziderat, însă nu este obligatorie la acest tip de clădiri.

2. Marcarea registrelor verticale
Pentru construcțiile de tip A
Coșul de fum: preluat, conform necesităților actuale, drept coș pentru instalația de încălzire, trebuie realizat din materiale solide, care să corespundă atât principiilor de rezistență și stabilitate (în raport cu vânturile, factorii de mediu, încadrarea seismică), cât și principiului protecției la foc (există un mare risc de incendiu în special în zonele de traversare a șarpantei și, eventual, a altor elemente constructive din lemn). Hornurile vor fi zidite la exterior din cărămidă, piatră sau vor fi realizate din elemente ceramice prefabricate tencuite. Pe cât posibil, acestea vor respecta forma și materialele de finisaj locale: în general, mortare de var nezugrăvite. Nu se acceptă coșurile metalice aparente.

Pentru construcțiile de tip B, în funcție de soluția și de gabaritul construcției, se vor marca registrele verticale, care se încadrează în specificul și scara locală, fără a se crea construcții deformate din punct de vedere volumetric doar pentru a respecta cerințele de încadrare în specificul local. Volumetria se va raporta la construcțiile învecinate și prin estetică nu va constitui un element discrepant în ansamblul așezării. Marcarea registrelor verticale reprezintă un deziderat, însă nu este obligatorie la acest tip de clădiri.

3. Timpanele și decorațiile de fațadă
Se recomandă o abordare rezervată în ce privește preluarea elementelor decorative din arhitectura tradițională, cu excepția acelora a căror simbolistică s-a păstrat și care sunt transmise încă prin meșteșugurile locale.
Pot fi preluate și reinterpretate detaliile care marchează registrele clădirii: profilul de streașină, cornișa, brâul, pazia etc.

4. Streșinile și burlanele
Streașina se va realiza conform specificului local (ca formă și elemente de decorație). Jgheaburile și burlanele nu vor fi realizate din materiale inadecvate, care să nu se încadreze în specificul local, și nu se vor evidenția coloristic la nivelul construcției. Nu se vor folosi elemente din mase plastice. Se pot folosi, acolo unde este cazul, lanțuri care să direcționeze scurgerea apelor pluviale.
Pentru construcțiile de tip B, existența streșinilor reprezintă un deziderat, însă nu este obligatorie.

5. Materialele pentru finisaje
Folosirea materialelor naturale locale, precum piatra, lemnul, varul, pigmenții naturali pentru var, este esențială pentru conservarea peisajelor rurale deosebite.
Nu se vor folosi ca finisaje exterioare: placările ceramice pentru pereți și soclu (de multe ori, soluțiile alese sunt inadecvate folosirii la exterior, deoarece nu rezistă la cicluri repetate de îngheț/dezgheț, deteriorându-se în timp foarte scurt și favorizând apariția infiltrațiilor), sau tabla (tablă simplă, tablă cutată, etc.), materialele care conțin azbest, materialele din mase plastice, similipiatra etc.
Nu se vor realiza placări cu piatră spartă sau cu elemente de lemn care să dea un aspect „rustic". Conceptul de „rustic" este diferit de conceptul de „tradițional".
Se pot folosi sisteme prefabricate sau realizate *in situ* de pereți în trei straturi de lemn cu exterior în sistem caplama, acoperiți cu tencuială zugrăvită în alb sau în alte culori tradiționale.
Se pot folosi folosi fațade ventilate cu placaj de lemn aparent sau de șindrilă.
Se pot folosi soluții și alcătuiri constructive naturale pentru pereți dublați de vegetație – plante cățărătoare permanente sau sezoniere – și acoperișuri acoperite cu vegetație, plate sau în pantă.

6. Culorile
Nu se vor folosi culori stridente, contrastante. Se va opta pentru folosirea nuanțelor naturale ale materialelor folosite sau a unor culori și nuanțe nesaturate apropiate de cele naturale. Albul poate fi folosit pretutindeni pentru clădiri cu gabarit mic. Pigmenții utilizați în vopseluri, uleiuri sau ceruri vor fi naturali. Pentru construcțiile noi, există posibilitatea folosirii paramentului aparent, fără zugrăveală, din tencuială lisă pe bază de var cu nisip galben, dacă se încadrează în specificul local. Se pot adăuga aditivi care să stabilizeze tencuiala împotriva acțiunii factorilor climatici. Dacă totuși se optează pentru zugrăvirea fațadelor, atunci acestea vor fi tratate diferit în funcție de importanța și poziționarea fațadei.

7. Tehnologiile
Se vor folosi tehnologiile locale (care sunt cunoscute și accesibile celor care execută, întreține și utilizează lucrarea) sau ecodurabile, de secol XXI. Pentru oricare dintre variantele pentru care se optează, se va avea în vedere realizarea unor alcătuiri între materiale de construcție compatibile și respectarea principiilor de asigurare a izolării termice, a hidroizolării, de igienă și sănătate, de siguranță și stabilitate, de rezistență la foc.
Se pot folosi tehnologii alternative de asigurare a alimentării cu energie electrică sau termică, în condițiile și cu recomandările prezentate în capitolele anterioare: panouri solare, panouri fotovoltaice, pompe de căldură etc.

8. Ierarhizarea fațadelor pentru construcțiile de tip A
Se vor trata diferit fațadele, în funcție de importanța și orientarea lor. Fațada cea mai elaborată este cea dinspre stradă, care are marcate foarte clar registrele orizontale, o rigurozitate a ritmului și a dimensiunii golurilor, finisaje mai prețioase. Fațada dinspre curte beneficiază de o tratare asemănătoare, însă mult mai sumară. Ea este totuși zugrăvită. Fațada dinspre grădină este, de obicei, nefinisată, din cărămidă sau piatră aparentă. Fațada dinspre vecin este reprezentată adesea de un calcan tencuit cu nisip galben, dar nezugrăvit. Se recomandă ierarhizarea tratării fațadelor, ținând cont de specificul local.

9. Instalațiile tehnologice
Nu se vor poziționa spre stradă. Elementele aparente pentru instalații și instalații tehnologice vor fi realizate din materiale durabile (se exclud masele plastice).
Acestea nu vor constitui elemente dominante din diverse puncte de perspectivă sau belvedere ale zonei, iar funcționarea lor nu va avea un impact negativ asupra mediului și a sănătății populației locale.

AȘA NU: *Nu se vor folosi culori stridente, contrastante. Se va opta pentru păstrarea nuanțelor naturale ale materialelor sau pentru folosirea unor culori și nuanțe nesaturate, apropiate de cele naturale.*

AȘA DA: *Folosirea zugrăvelilor naturale pe bază de var face ca o fațadă tradițională să vibreze. Dacă se folosește un oxid natural tradițional, se evită riscul de a folosi culori stridente.*

C. Intervenții pe construcțiile existente (de gabarit mic, mediu sau mare, dispuse pavilionar sau monovolum)

1. Marcarea registrelor orizontale și verticale

Soclul: va fi marcat volumetric și prin finisaje și va păstra sau va remodela existentul conform specificului local.

Cromatica va respecta specificul așezării. Detalierea alcătuirilor și a principiilor constructive s-a realizat în capitolul *5.2. Pereții și fundațiile.*

În funcție de soluția și de gabaritul construcției, se vor păstra și se vor marca și alte registre orizontale (prispa), care se încadrează în specificul și scara locală. Se va păstra volumetria, iar în cazul extinderilor, se va raporta la construcțiile învecinate. Din punct de vedere estetic, construcția nu va constitui un element discrepant în ansamblul așezării în care se încadrează.

În cazul prispei, nu se vor folosi materiale ca: inox, plastic, sticlă colorată (texturi și culori nespecifice); metalul este puțin recomandabil, fiind un material care reține căldura și creează disconfort în apropiere.

2. Timpanele și decorațiile fațadei

Se vor păstra și se vor valorifica decorațiile tradiționale ale prispei, ale obloanelor, ale stâlpilor, ale streșinii, ale paziei și ale capetelor de grinzi, dacă acestea sunt specifice peisajului cultural local.

3. Streșinile și burlanele

Streașina, element cu rol de umbrire, dar și de protecție a pereților de intemperii, se va păstra conform specificului local (ca formă și element de decorație) sau se va reconforma pentru a respecta specificul local.

Jgheaburile și burlanele nu vor fi realizate din materiale inadecvate, care să nu se încadreze în specificul local, și nu se vor evidenția coloristic la nivelul construcției. Nu se vor folosi elemente din mase plastice. Se pot folosi, acolo unde este cazul, lanțuri care să direcționeze scurgerea apelor pluviale.

Se vor păstra elementele caracteristice, valoroase pentru specificul în care se integrează.

Apa pluvială nu se va scurge direct în șanțul exterior gospodăriei (adiacent drumului/străzii) prin jgheab și burlan, ci se vor realiza soluții imediate de colectare care să direcționeze spre șanț.

4. Materialele pentru finisaje

Folosirea de materiale naturale locale, precum piatra, lemnul, varul, pigmenții naturali pentru var, este esențială pentru conservarea peisajelor rurale deosebite.

Nu se vor folosi ca finisaje exterioare: placările ceramice pentru pereți și soclu (de multe ori, soluțiile alese sunt inadecvate folosirii la exterior, deoarece nu rezistă la cicluri repetate de îngheț/dezgheț, deteriorându-se în timp foarte scurt și favorizând apariția infiltrațiilor), sau tabla (tablă simplă, tablă cutată, etc.), materialele care conțin azbest, materialele din mase plastice, similipiatra etc.

Nu se vor realiza placări cu piatră spartă sau cu elemente de lemn care să dea un aspect „rustic”. Conceptul de „rustic” este diferit de conceptul de „tradițional” și nu e în direcția sprijinită de acest ghid.

5. Culorile

Nu se vor folosi culori stridente, contrastante. Se va opta pentru folosirea nuanțelor naturale ale materialelor folosite sau a unor culori și nuanțe nesaturate, apropiate de cele naturale. Pigmenții utilizați în vopseluri, uleiuri sau ceruri vor fi naturali.

6. Tehnologiile

Se vor folosi tehnologiile locale (care sunt cunoscute și accesibile celor care execută, întreține și utilizează lucrarea) sau ecodurabile, de secol XXI. Pentru oricare dintre variantele pentru care se optează, se va avea în vedere realizarea unor alcătuiri între materiale de construcție compatibile și respectarea principiilor de asigurare a izolării termice, a hidroizolării, de igienă și sănătate, de siguranță și stabilitate, de rezistență la foc.

Se pot folosi tehnologii alternative de asigurare a alimentării cu energie electrică sau termică, în condițiile și cu recomandările prezentate în capitolele anterioare: panouri solare, panouri fotovoltaice, pompe de căldură etc.

7. Instalațiile și instalațiile tehnologice (după caz)

Nu se vor poziționa spre stradă. Elementele aparente pentru instalații și instalații tehnologice vor fi realizate din materiale durabile (se exclud masele plastice).

Acestea nu vor constitui elemente dominante din diversele puncte de perspectivă sau belvedere ale zonei, iar funcționarea lor nu va avea un impact negativ asupra mediului și a sănătății populației locale.

AȘA NU: *Se interzice placarea soclurilor și a pereților cu piatră, gresie sau cu plăci ceramice care imită piatra. Aceste materiale degradează aspectul de ansamblu al fațadei și nu se comportă bine în timp.*

5.5. AMENAJĂRILE EXTERIOARE

1

2

3

5.5.1. Specificul local

Construcțiile anexe

Caracterul mixt al ocupațiilor a influențat în mod direct structura și funcționalitatea gospodăriei, care, la rândul său, reflectă natura îndeletnicirilor și complexitatea acestora. Construcțiile anexe sunt determinate de ocupația de bază a familiei și sunt proporționale cu statutul social al proprietarului.

Am ales să discutăm despre anexe în acest capitol, deoarece acestea sunt în directă legătură cu curtea, grădina și, în general, cu exteriorul casei.

Astfel, se disting:

- adăposturile pentru păstrarea cerealelor și a fânului: șuri înalte, închise cu scândură, hambare pentru porumb (coșere);
- adăposturile pentru animale: grajduri (lemn și ulterior cărămidă), șoproane, cotețe, colibe, târle, sălașe, etc. (denumiri și forme diferite, în funcție de animalele pe care le adăpostesc, ocupate periodic sau permanent);
- adăposturile pentru utilaje și unelte: șopru și șuri.

Șura poate fi de mari dimensiuni, reprezentând dominanta verticală a gospodăriei (de obicei, când e poziționată transversal pe lot) sau de dimensiuni comparative cu mărimea casei (când e poziționată în prelungirea casei sau transversal pe lot). Din punctul de vedere al materialității elementelor constructive, se întâlnesc mai multe tipologii, în funcție de zonă.

Cotarca (hambarul pentru porumb) este de dimensiuni mai reduse în plan decât șura, cu lățimi variabile, în funcție de zonă. Se întâlnește ca anexă de sine stătătoare sau în relație cu grajdul, fiind amplasată deasupra sa. Tipologia constructivă diferă în funcție de conformare (poate fi o anexă de sine stătătoare sau poate fi situată deasupra unui grajd) și în funcție de zonă.

Anexele gospodărești au evoluat în timp, odată cu evoluția întregii gospodării, fiind, cel mai adesea, transformate în noi corpuri de locuit.

Instalațiile tehnice

În zonă au existat mori de vânt (incluse în unele gospodării) și mori de apă, de exemplu, la Rudăria (Eftimie Murgu), unde a existat cel mai mare complex mulinologic din sudul Europei (**imaginea 3**).

Pavimente și amenajări exterioare

Amenajarea exterioară a terenului este realizată din materiale locale și depinde de necesitățile gospodăriei: piatră așezată orizontal sau în dungă, pământ bătut, lemn, pietriș, eventual alei înierbate. Oamenii au acordat o atenție deosebită realizării șanțurilor de îndepărtare a apelor de lângă casă și de lângă căile de acces interioare, prin realizarea pantelor necesare scurgerii apei și direcționarea acesteia către spațiile verzi.

Scările exterioare

Scările exterioare sunt prezente în directă legătură cu intrarea în casă, fiind realizate din piatră sau lemn.

Parapetul este, în general, din zidărie, dar sunt situații în care acesta este de lemn.

Vegetația

Vegetația exterioară deține un rol important în amenajarea curții, având atât o funcție utilitară (pomi și arbuști fructiferi, plantații de protecție, umbrire), cât și una decorativă (flori, arbuști).

Împrejmuirile

Împrejmuirea gospodăriei și delimitarea spațiilor funcționale interioare s-a realizat de-a lungul timpului din necesitatea separării spațiului privat de spațiul public, gardurile având un grad de opacizare crescut.

La nivelul curții, împrejmuirile erau din lemn sau din ziduri de piatră lăsate aparente. Mai există varianta de împrejmuire din nuiele, cu sau fără soclu de piatră. Astăzi, înspre stradă, preponderente sunt împrejmuirile de cărămidă.

Împrejmuirile grădinilor sunt realizate din garduri de lemn opace sau semiopace, realizate din stâlpi din lemn cu închideri orizontale fie din scânduri, fie din împletituri de nuiele, fie cu lațuri.

5.5.1.1. Oravița-Reșița

Anexele

Șuri: de mari dimensiuni, amplasate longitudinal sau transversal pe lot (uneori reprezintă dominanta verticală a gospodăriei) – **imaginile 2, 3**.

Cotărci (hambare pentru porumb), paiere (fânare), grajduri de dimensiuni mai reduse care se pierd în peisaj – **imaginea 1**.

- Structură: fundații din piatră (de râu sau de carieră), pereți din lemn integral, lemn și cărămidă nearsă, piatră;
- acoperiș: în două sau patru ape cu șarpantă de lemn și învelitoare de șiță (inițial), țiglă ceramică manuală sau industrială.

Amenajări exterioare

Împrejmuire: garduri din scânduri de lemn cu diferite grade de permeabilitate vizuală, împrejmuiri opace din piatră sau cărămidă nearsă (tencuită sau netencuită), fier forjat (mai recent, rar întâlnit în această subzonă etnologică);

Trepte exterioare: piatră (blocuri) sau cărămidă arsă.

Pavaje: piatră, pământ, cărămidă arsă(rar).

Porți: în general, porți acoperite, structură din lemn de esență tare sau stâlpi din piatră și închideri de lemn (panouri/scânduri).

Mobilier stradal: bancă din bloc de piatră.

5.5.1.2. Valea Almăjului

Anexele

Șuri: de mari dimensiuni, amplasate longitudinal sau transversal pe lot (uneori reprezintă dominanta verticală a gospodăriei) – **imaginea 6**.

Colibe, târle, sălașe: ocupate periodic sau permanent.

- Structură: fundații din piatră (de carieră sau de râu, mai rar folosită), pereți din lemn (rotund sau ecarisat) sau piatră (de carieră);
- acoperiș în două sau patru ape cu șarpantă de lemn și învelitoare de șiță (mai nou, țiglă ceramică manuală sau industrială).

Amenajări exterioare

Împrejmuire: garduri din scânduri de lemn, întâlnite îndeosebi în zona colinar-montană (**imaginea 8**), împrejmuiri opace din piatră sau de cărămidă nearsă (tencuită), fier forjat (mai recent, rar întâlnit).

Trepte exterioare: piatră (de carieră sau de râu), grinzi de lemn (**imaginea 7**) sau cărămidă arsă (mai rar).

Pavaje: piatră, pământ, cărămidă arsă (rar).

Porți: în general, porți acoperite, stâlpi din piatră sau cărămidă și închideri de lemn.

Mobilier stradal: bancă de lemn.

5.5.1.3. Clisura Dunării

Anexele

Șuri: de mari dimensiuni, amplasate longitudinal sau transversal pe lot (**imaginea 10**).

Colibe, târle, sălașe: ocupate periodic sau permanent (**imaginea 9**).

-Structură: fundații din piatră (de râu sau de carieră), pereți din lemn (rotund sau ecarisat) sau piatră, tencuită și zugrăvită;

- acoperiș: în două sau patru ape, cu șarpantă de lemn și învelitoare de șiță (inițial) sau țiglă ceramică manuală sau industrială.

Amenajări exterioare

Împrejmuire: opacă, din cărămidă arsă (tencuită sau netencuită) sau garduri din scânduri de lemn (cu diferite grade de permeabilitate vizuală).

Trepte exterioare: lemn, cărămidă arsă, piatră (mai rar).

Pavaje: piatră sau pământ.

Porți: acoperite sau neacoperite, cu structură cu stâlpi din piatră sau de cărămidă, închideri din panouri de lemn decorate sau scânduri de lemn dispuse vertical.

5.5.1.4. Culoarul Timiș-Cerna

Anexele

Șuri, grajduri: de mari dimensiuni, amplasate în special transversal pe lot (uneori reprezintă dominanta verticală a gospodăriei) – **imaginile 1, 2**.

Cotărci (hambare pentru porumb), paiere (fânare) – **imaginea 3**.

-Structură: fundații din piatră (predominant), pereți din piatră (predominant), lemn sau cărămidă (secundar);

- acoperiș: în două sau patru ape, cu șarpantă de lemn și învelitoare de țiglă ceramică manuală sau industrială.

Amenajări exterioare

Împrejmuire: opacă, din piatră (de râu sau de carieră), tencuită sau netencuită, garduri din scânduri de lemn (cu diferite grade de permeabilitate vizuală – **imaginea 5**).

Trepte exterioare: din piatră (blocuri) – **imaginea 4** – sau cărămidă.

Pavaje: din piatră (**imaginea 3**) sau pământ.

Porți: acoperite sau neacoperite, cu structură din lemn de esență tare sau stâlpi din piatră, cu închideri din panouri de lemn decorate sau din scânduri de lemn dispuse vertical.

Mobilier stradal: banca de lemn (rar întâlnită în satele organizate neregulat).

5.5.1.5. Valea Bistrei

Anexe

Grajduri: de mari dimensiuni, amplasate longitudinal pe lot, cel mai adesea din cărămidă arsă, cu rezolvarea golului porții în arc de cerc (**e des întâlnită tipologia grajdurilor cu porți amplasate de-o parte și de cealaltă pe latura lungă, creându-se astfel un culoar de trecere**) – **imaginea 6**.

Șuri, cotărci (hambare pentru cereale), paiere (fânare), grajduri de dimensiuni mai reduse (**imaginile 7, 8**).

-Structură: fundații din piatră (de râu sau de carieră), pereți din lemn, cărămidă arsă, piatră;

-acoperiș: în două sau patru ape, cu șarpantă de lemn și învelitoare de șiță (inițial; azi, rar întâlnită – **imaginea 7**) sau țiglă ceramică manuală sau industrială;

-decorații: prin profilare, incizare sau traforare, în special la nivelul porții și al timpanului.

Amenajări exterioare

Împrejmuire: garduri din scânduri de lemn (cu diferite grade de permeabilitate vizuală), împrejmuiri opace din piatră de râu (tencuită sau netencuită), fier forjat (mai recent, rar întâlnit în această subzonă etnografică).

Trepte exterioare: din piatră (blocuri), cărămidă arsă sau lemn (grinzi).

Pavaje: piatră, pământ.

Porți: structură din lemn de esență tare sau stâlpi din piatră și închideri de lemn (panouri de lemn decorate sau scânduri dispuse vertical).

Mobilier stradal: bancă de lemn.

AȘA DA: *Materialele naturale dau un aspect plăcut întregului ansamblu, dar trebuie întreținute.*

AȘA NU: *Împrejmuiri nespecifice, care alterează imaginea de ansamblu (inserții „rustice"), și pavaje impermeabile, din beton.*

AȘA DA: *În zonele cu acces facil la carierele de piatră de pe marginea râurilor mari, s-a folosit preponderent piatra de râu.*

AȘA DA: *Pavajul din piatră de gresie de diferite dimensiuni se găsește în toate zonele județului Caraș-Severin.*

AȘA DA: *Împrejmuirea din cărămidă se folosește adesea pentru a delimita gospodăria de stradă. Pentru acest tip de împrejmuire s-a optat mai recent.*

5.5.2. Recomandări

Prevederile se referă la materialele de construcție, la conformația acestora, la soluțiile tehnice și la compatibilitatea dintre materialele de alcătuire.

Acolo unde este posibil, se recomandă să se apeleze la tehnici tradiționale și la meșteri populari.

Recomandările se grupează în două categorii:

A. Construcții noi cu gabarit mic (<120 mp), construcții noi cu gabarit mediu (120 – 250 mp) și construcții noi cu gabarit mare (250 – 395 mp), dispuse în sistem pavilionar

B. Construcții noi cu gabarit mare (250 – 395 mp), de tip monovolum

Intervențiile pe construcțiile existente vor conserva cât mai mult din fondul specific existent, elementele discrepante vor fi convertite în elemente care respectă specificul local. Orice extindere a acestora, în funcție de gabarit, va urmări recomandările pentru grupa de construcții noi în care se încadrează.

Toate materialele și alcătuirile constructive au nevoie de întreținere în exploatare (în mai mică sau mai mare măsură). Realizarea de alcătuiri constructive corecte, cu materiale naturale, compatibile, de calitate, precum și urmărirea în execuție le pot asigura acestora o durată mai mare de viață, împreună cu o întreținere conștientă, periodică, din partea utilizatorilor.

A. Construcții noi cu gabarit mic (<120 mp), construcții noi cu gabarit mediu (120 – 250 mp) și construcții noi cu gabarit mare (250 – 395 mp), dispuse în sistem pavilionar

Construcțiile anexe

Construcțiile anexe se pot reutiliza pentru noi funcțiuni propuse, cu păstrarea/integrarea în specificul local al zonei. Se va păstra raportul dintre volumetria lor și alte volumetrii dominante: acestea nu vor domina prin volumul și plastica fațadelor corpul principal existent sau elementul principal al ansamblului în care urmează să se insereze.

Scările exterioare

Ele vor marca, de regulă, accesul principal și vor avea rolul de a prelua eventualele diferențe de nivel existente pe teren. Nu se vor realiza scări și accesuri care nu se încadrează în specificul local: scări monumentale, realizate din materiale nespecifice, placate cu plăci ceramice. Treptele sau rampele vor fi alcătuite din materiale naturale: lemn, piatră, cărămidă, și nu vor fi marcate de existența unor elemente decorative în exces.

Pavimentele exterioare

Se vor realiza din materiale locale și naturale: piatră, lemn, cărămidă; după caz, pot fi înierbate.

Nu se acceptă fixarea elementelor de pavaj în beton. Se va asigura panta pentru scurgerea apelor pluviale și îndepărtarea acestora de construcții concomitent cu dirijarea către spațiile verzi.

Nu se recomandă folosirea placărilor din dale de ciment, a aleilor turnate: cimentul fiind un material care absoarbe și radiază căldura, accentuează disconfortul termic mai ales în sezoanele călduroase (spațiul dintr-o gospodărie tradițională fiind îngust).

Se va evita orice compus ce conține ciment Portland și asfalt sau rășini sintetice. Se vor folosi cu precădere sisteme permeabile la apă. Nu se vor impermeabiliza suprafețele prin platforme și alei turnate din beton. Se va realiza o zonă de pietriș (de drenaj) de minimum 60 cm în jurul clădirilor, pentru a proteja pereții de umezeală. Se vor crea jgheaburi/rigole la sol, sub streșini, pentru îndepărtarea apelor pluviale.

Platformele pentru autovehicule și aleile carosabile vor fi pietruite și/sau înierbate. În mod excepțional, dacă există pericolul scurgerii de hidrocarburi, se va permite construirea unei platforme de dimensiuni minime, cu alcătuirea și dotările conforme normativelor. Pe cât posibil, aceasta se va amplasa pe teren sau se va masca astfel încât să nu fie vizibilă din spațiul public. Platformele și traseele de circulație vor urmări suprafața terenului natural.

Accesele și amenajările din incintă vor ține cont de accesul mașinilor de intervenție: pompieri, Salvare.

Culorile folosite vor fi cele ale materialelor naturale, nu se vor folosi culori stridente, nespecifice. Toate materialele se vor trata în consecință și se va urmări îngrijirea lor periodică.

Vegetația

Se va conserva biodiversitatea (inclusiv se vor păstra lângă construcții speciile de păsări și animale care asigură echilibrul ecosistemului: rândunele, cucuvele, lilieci, vrăbii etc.), prin folosirea plantelor autohtone specifice zonei și a practicilor agricole tradiționale.

În cadrul amenajării, se va păstra ierarhizarea parcelei ca în gospodăria tipică: spațiile de grădină decorativă, livadă, fâneață (după caz). Suprafața spațiilor verzi va predomina în cadrul gospodăriei (minimum 60 % din suprafața terenului în cazul loturilor răsfirate/risipite și minimum 50 % în cazul loturilor adunate/înșiruite).

Spațiile libere vizibile din circulațiile publice se vor trata ca grădini decorative și livezi, plantându-se specii care au caracter permanent în regiunea respectivă. Nu se vor planta specii exotice sau specii cu rezistență ridicată, care pot tinde să ia locul speciilor autohtone (de exemplu, cenușer, *Paulownia*, oțetar-fals – *Ailanthus altissima*).

Vegetația se poate utiliza ca element arhitectural sau de mascare a construcțiilor existente cu gabarite care depășesc scara locului (vegetație care trebuie sa fie prezentă și pe timpul iernii). Nu este recomandabilă fasonarea decorativă a arbuștilor.

AȘA DA: *Alături de împrejmuirile din scânduri de lemn și de cele din piatră, împrejmuirile din împletituri de nuiele sunt foarte frecvente în toate zonele județului Caraș-Severin.*

Împrejmuirile

Pentru tipurile de împrejmuiri folosite, se va ține cont de următoarele principii:

- Înălțimea maximă admisă a împrejmuirii: 1,60 m.
- Împrejmuirea față de spațiul public: va fi opacă la stradă în cazul clădirilor construite în vatra satului și semitransparentă în cazul clădirilor construite în afara vetrei satului; soclul – având până în 60 cm – poate fi complet opac.
- Împrejmuirea față de vecinătăți: va fi cu precădere semitransparentă; poate fi opacă, pentru păstrarea intimității; se recomandă ca această opacizare să fie dublată sau să se realizeze cu garduri înierbate/arbuști fructiferi.
- Împrejmuirile din cadrul parcelei: vor fi transparente și preferabil înierbate.

Împrejmuirile și porțile de intrare se vor realiza din materiale locale, naturale (piatră, lemn, nuiele, pământ), păstrându-se specificul local și raportându-se la gabaritul împrejmuirilor adiacente și al celor existente în zonă. Se va păstra aspectul natural al materialelor folosite sau se vor utiliza tratamente tradiționale pentru paramente (de exemplu, tencuieli și văruieli ale soclurilor de piatră).

Înălțimea împrejmuirilor la stradă nu va depăși 1,80 m. Nu se vor realiza garduri opace (din elemente prefabricate metalice, tablă simplă și tablă cutată, elemente din beton, materiale plastice), care să împiedice traversarea curenților de aer și a insectelor.

Nu se vor realiza garduri care să rețină și să radieze căldura, având consecințe directe și imediate asupra confortului resimțit în zona adiacentă și distrugând (pârjolind) vegetația aflată în vecinătate. În alcătuiri constructive compatibile, se pot folosi materiale nespecifice locului, care s-au dovedit necesare și care prin culoare și textură pot fi compatibile cu specificul local, însă într-o proporție redusă în cadrul ansamblului constructiv.

Nu se vor folosi culori stridente, materiale lucioase și sidefate, neîncadrate în specificul local. Pe gardurile din plasă metalică sau pe alte elemente metalice ale gardurilor, se vor amplasa plante cățărătoare permanente. Nu se va folosi sârma ghimpată.

Elementele de mobilier exterior/ alte construcții: bancă, fântână, cruce, adăpătoare, coșere etc.

Mobilierul se va realiza cu preponderență din materiale naturale: lemn, piatră. În alcătuirile constructive pot fi folosite și alte materiale (de exemplu, prinderi metalice), însă acestea nu vor avea o pondere importantă și se vor încadra în specificul și formele locale.

Nu se vor folosi materiale ca betonul, metalul (de exemplu, pe băncile din beton/metal nu se poate sta vara/ iarna), materiale strălucitoare (inox) sau alte materiale nespecifice (rășini, mase plastice, fibră de sticlă).

Nu se vor realiza placări cu piatră spartă sau cu elemente de lemn care să dea un aspect „rustic”. Conceptul de „rustic” este diferit de conceptul de „tradițional”.

Echiparea edilitară

Toate construcțiile trebuie să beneficieze de utilitățile necesare pentru desfășurarea activităților previzionate, cu respectarea normelor de sănătate și igienă, atât pentru utilizatori, cât și pentru vecinătăți. Acțiunile întreprinse în acest sens nu trebuie să deranjeze mediul și să afecteze vecinătățile prin poluare de orice fel (poluare fonică, scurgeri de canalizare și ape uzate, diverse alte infiltrații în pânza freatică, poluare luminoasă etc.).

Toate noile branșamente pentru electricitate, gaze, internet și telefonie vor fi realizate îngropat. Nu se vor amplasa antenele TV satelit, de internet sau de telefonie mobilă în locuri vizibile din circulațiile publice și nu vor fi dispuse vizibil cablurile CATV.

Se pot amenaja locuri speciale, cu respectarea normelor sanitare, pentru crearea de compost din materialele organice rezultate din amplasament (resturi alimentare organice, deșeuri de textile organice, crengi, frunze, resturi vegetale, resturi animale, carton etc.).

Se pot realiza soluții de captare și refolosire a apelor pluviale.

Amplasarea panourilor fotovoltaice/ solare se va face astfel încât să nu impieteze asupra imaginii de ansamblu a construcției și a peisajului înconjurător. Se recomandă o utilizare sub 15 % a suprafeței unui acoperiș pentru amplasarea panourilor.

B. Construcții noi cu gabarit mare (250 – 395 mp), de tip monovolum

Construcțiile anexe

Construcțiile anexe noi nu vor domina prin volum și plastică fațadele corpului principal existent sau elementul principal al ansamblului în care urmează să se integreze. Amplasarea acestora pe lot trebuie să respecte coerența ansamblului.

Scările exterioare

Acestea vor marca, de regulă, accesul principal și vor avea rolul de a prelua eventualele diferențe de nivel existente pe teren. Nu se vor realiza scări și accesuri care nu se încadrează în specificul local: scări monumentale, realizate din materiale nespecifice, placate cu ceramică sau cu aspect rustic. Treptele sau rampele vor fi alcătuite din materiale naturale, lemn, piatră, cărămidă, și nu vor fi marcate de existența unor elemente decorative excesive. Scările pot fi realizate și din alte materiale, nespecifice (metal), dacă prin aspect și coloristică sunt compatibile cu existentul.

Pavimentele exterioare

Se vor realiza din materiale locale și naturale: piatră, lemn, cărămidă, adecvate nivelului de trafic corespunzător funcțiunii; după caz, acestea pot fi înierbate. Nu se acceptă fixarea elementelor de pavaj în beton. Se va asigura panta pentru scurgerea apelor pluviale și îndepărtarea de construcții concomitent cu dirijarea către spațiile verzi.

Se va realiza o zonă de pietriș (de drenaj) de minimum 60 cm în jurul clădirilor, pentru a proteja pereții de umezeală.

Se vor crea jgheaburi/rigole la sol, sub streșini, pentru îndepărtarea apelor pluviale.

Platformele pentru autovehicule și aleile carosabile vor fi pietruite și/sau înierbate. În mod excepțional, dacă există pericolul scurgerii de hidrocarburi, se va permite construirea unei platforme de dimensiuni minime, cu alcătuirea și dotările conforme normativelor. Pe cât posibil, aceasta se va amplasa pe teren sau masca astfel încât să nu fie vizibilă din spațiul public. Căile de acces pentru mașinile de intervenție (Salvare, pompieri) se vor dimensiona conform normelor specifice.

Platformele și traseele de circulație vor urmări suprafața terenului natural.

Culorile folosite vor fi cele ale materialelor naturale, nu se vor utiliza pigmenți tari și nespecifici. Toate materialele folosite se vor trata în consecință și se va urmări îngrijirea lor.

Vegetația

Se vor reface aliniamentele existente la nivelul străzii (pomi fructiferi sau alte aliniamente specifice fiecărei localități/zone din interiorul localității).

Se va conserva biodiversitatea (inclusiv se vor păstra lângă construcții speciile de păsări și animale care asigură echilibrul ecosistemului: rândunele, cucuvele, lilieci, vrăbii etc.), prin folosirea plantelor autohtone specifice zonei și a practicilor agricole tradiționale.

În cadrul amenajării, se va păstra ierarhizarea parcelei după modelul gospodăriei tipice: spațiile de grădină decorativă, livadă, fâneață (după caz). Suprafața spațiilor verzi va fi predominantă și se va corela cu reglementările în vigoare specifice funcțiunii alese. Spațiile libere vizibile din circulațiile publice se vor trata ca grădini decorative și livezi, plantate cu specii endemice.

Nu se vor planta specii exotice sau specii cu rezistență ridicată, care pot tinde să ia locul speciilor autohtone (ex: cenușer, oțetar-fals – *Ailanthus altissima*).

Vegetația se poate utiliza ca element arhitectural sau de mascare a construcțiilor existente cu gabarite care depășesc scara locului (vegetație care trebuie sa fie prezentă și pe timpul iernii). Nu este recomandabilă fasonarea decorativă a arbuștilor.

Împrejmuirile

Pentru tipurile de împrejmuiri folosite, se vor avea la bază următoarele principii:

- Înălțimea maximă admisă a împrejmuirii: 1,80 m.
- Împrejmuirea față de spațiul public va fi opacă la stradă – în cazul clădirilor construite în vatra satului – și semitransparentă – în cazul clădirilor construite în afara vetrei satului; soclul împrejmuirii, având până în 60 cm, poate fi complet opac.
- Împrejmuirea față de vecinătăți va fi cu precădere semitransparentă; poate fi opacă, pentru păstrarea intimității; se recomandă ca această opacizare să fie dublată sau să se realizeze cu garduri înierbate/arbuști fructiferi.
- Împrejmuirile din cadrul parcelei vor fi transparente și, preferabil, înierbate.

Împrejmuirile și porțile de intrare se vor realiza din materiale locale, naturale (piatră, lemn, nuiele, pământ), păstrându-se specificul local și raportându-se la gabaritul împrejmuirilor adiacente și al celor existente în zonă. Se va păstra aspectul natural al materialelor folosite sau se vor utiliza tratamentele tradiționale ale paramentului (de exemplu, tencuielile și văruielile soclurilor de piatră). Sunt permise decorațiile care se încadrează în specificul local, însă acestea nu trebuie să fie excesive.

Înălțimea gardurilor nu va depăși 1,8 m, având baza opacă de maximum 60 cm, restul fiind semitransparent.

Nu se vor realiza garduri opace (din elemente prefabricate metalice, tablă simplă și tablă cutată, elemente din beton, materiale plastice), care să împiedice traversarea curenților de aer și a insectelor. Nu se vor realiza garduri care să rețină și să radieze căldura, având consecințe directe și imediate asupra confortului resimțit în zona adiacentă, distrugând (pârjolind) vegetația aflată în vecinătate. În alcătuirile constructive, compatibile, se pot folosi materiale nespecifice locului, care s-au dovedit necesare și care, prin culoare și textură, pot fi compatibile cu specificul local, însă într-o proporție redusă în cadrul ansamblului constructiv.

Nu se vor folosi culori stridente, materiale lucioase și sidefate, neîncadrate în specificul local. Pe gardurile din plasă metalică sau pe alte elemente metalice ale gardurilor se vor amplasa plante cățărătoare permanente. Nu se va folosi sârma ghimpată.

Elementele de mobilier rural exterior/alte construcții: bancă, fântână, cruce, adăpătoare etc.

Mobilierul se va realiza cu preponderență din materiale naturale: lemn, piatră. În alcătuirile constructive pot fi folosite și alte materiale (de exemplu, prinderi metalice), însă acestea nu vor avea o pondere importantă, încadrându-se în specificul și formele locale. Nu se vor folosi materiale ca betonul, metalul (pe băncile din beton/metal nu se poate sta vara/iarna), materiale strălucitoare (inox) sau alte materiale nespecifice (rășini, mase plastice, fibră de sticlă).

Nu se vor realiza placări cu piatră spartă sau cu elemente de lemn care să dea un aspect „rustic”. Conceptul de „rustic” este diferit de conceptul de „tradițional”.

Iluminatul exterior

Nu se va folosi lumina artificială în exces (ținând cont de contextul cu preponderență natural în care se încadrează, aceasta poate dăuna bioritmului animalelor și al insectelor din zonă). Corpurile de iluminat vor avea volume simple, fără ornamentări excesive. Se recomandă folosirea luminii calde, apropiate de cea naturală (3 000 K).

Iluminarea nu se va realiza cu mai multe culori. Pe cât posibil, se recomandă realizarea controlului luminii cu variatoare, atât pentru spațiul public, cât și pentru cel privat.

Echiparea edilitară

Toate construcțiile trebuie să beneficieze de utilitățile necesare pentru desfășurarea activităților previzionate, cu respectarea normelor de sănătate și igienă, atât pentru utilizatori, cât și pentru vecinătăți. Acțiunile întreprinse în acest sens nu trebuie să deranjeze mediul și să priveze vecinătățile prin poluare de orice fel (poluare fonică, scurgeri de canalizare și ape uzate, diverse alte infiltrații care pot afecta pânza freatică, poluare luminoasă etc.).

Toate noile branșamente pentru electricitate, gaze, internet și telefonie vor fi realizate îngropat. Nu se vor amplasa antenele TV satelit, de internet sau de telefonie mobilă în locuri vizibile din circulațiile publice, fiind interzisă dispunerea vizibilă a cablurilor CATV.

Se pot amenaja locuri speciale, cu respectarea normelor sanitare, pentru crearea de compost din materialele organice rezultate din amplasament (resturi alimentare organice, deșeuri de textile organice, crengi, frunze, resturi vegetale, resturi animale, carton etc.).

Se pot realiza soluții de captare și refolosire a apelor pluviale.

Amplasarea panourilor fotovoltaice/solare se va face astfel încât să nu impieteze asupra imaginii de ansamblu a construcției și a peisajului înconjurător. Se recomandă o utilizare sub 15 % a suprafeței unui acoperiș pentru amplasarea panourilor.

AȘA DA: *Exemplu de clădire cu gabarit mare care se integrează în peisaj. Intervențiile din exteriorul clădirii sunt strict legate de acces; în rest, nu s-a intervenit asupra spațiului verde din imediata vecinătate, fiind păstrată vegetația existentă (Historial de la Vendée Museum, Lucs-sur-Boulogne, Franța).*

6. SPAȚIUL PUBLIC

6.1. Specificul local

Specificul spațiului public rural – „la țară” – este fluiditatea și polivalența spațiilor. Iarba întâlnește pietrișul într-un mod delicat, natural, apa se scurge prin mici șanțuri înierbate, uneori pavate. Spațiul public rural nu se ascunde sub o vegetație bogată, ci caută un loc bine însorit.

Se poate observa câte un brad sau un molid cu valoare simbolică lângă o biserică sau un grup de pomi fructiferi. Nu există nimic gratuit, fără scop. Fântâna, banca, copacul, toate au valoare funcțională.

Materialele folosite sunt cele locale: lemn, piatră, pietriș, iarbă. Nu se folosește metalul, nu se pun flori decorative de plastic.

Astăzi, în majoritatea satelor traversate de un drum județean sau național, strada principală a devenit șosea și a rămas puțin spațiu pentru oameni. Un fenomen recent este apariția spațiului public amenajat în acest scop și dotat cu mobilier corepunzător.

6.2. Recomandări

Spațiul public rural trebuie să-și păstreze autenticitatea, să conserve austeritatea, simplitatea și fluiditatea. Acest specific nu trebuie distrus prin diverse amenajări urbane (ca în orașe: pavele de beton, trotuare cu borduri etc.). Pentru a-l conserva intact, se recomandă evitarea amenajării cu decorații-tip: căruțe cu flori, fântâni arteziene sau plantații horticole de flori și soiuri de arbuști de import.

Materialele folosite trebuie să fie exclusiv cele locale, iar elementele de mobilier (de exemplu, băncile) trebuie confecționate cu meșteri locali.

Mobilierul, cofretele publice și posturile de transformare și reglare vor fi proiectate astfel încât să se integreze în peisaj și în arhitectura locală.

Nu se acceptă proiectele tipizate, ci doar soluțiile adaptate locului.

Investițiile și evenimentele publice – clădiri publice (școală, primărie, biserică etc.), piețele pentru produsele locale, târgurile sezoniere, festivalurile și celebrarea unor sărbători – trebuie să fie exemple de bune practici pentru toată comunitatea atât ca arhitectură, cât și ca amenajare și integrare în peisaj.

Drumurile și alte căi de acces public

Majoritatea drumurilor publice sunt neasfaltate, pietruite și întreținute necorespunzător. De aceea, pe timp uscat, circulația auto ridică praful, pe timp ploios se face mult noroi, iar circulația pe timp de iarnă este extrem de dificilă.

În ultimii ani, drumurile principale au fost modernizate exclusiv pentru circulația auto, cu tendința de amenajări urbane (trotuare înguste cu pavele de beton) în interiorul localităților.

În mod tradițional, drumurile sătești sunt delimitate de zone înierbate, de taluzuri sau șanțuri deschise. Ele sunt utilizate simultan de către oameni, bicicliști, animale, căruțe/sănii și autovehicule.

Tendința actuală – prin amenajări și asfaltare – este de a crește și a favoriza tranzitul auto, în detrimentul celorlalți participanți la trafic. Acest lucru dăunează siguranței, confortului de locuire, comunității în general.

Se vor reface aliniamentele existente la nivelul străzii (pomi fructiferi sau alte aliniamente specifice fiecărei localități/zone din interiorul localității).

Se va conserva biodiversitatea (inclusiv se vor păstra lângă construcții speciile de păsări și animale care asigură echilibrul ecosistemului: rândunele, cucuvele, lilieci, vrăbii etc.), prin folosirea plantelor autohtone specifice zonei și a practicilor agricole tradiționale.

În spiritul principiilor de conservare a specificului local, se recomandă păstrarea polivalenței drumurilor și limitarea vitezei auto, păstrarea rețelei stradale existente și a profilurilor transversale ale drumurilor.

Nu se permite lărgirea drumurilor și crearea de trotuare supraînălțate de tip urban, cu rigole îngropate. Suprafețele de circulație (drumuri și alei publice sau private) trebuie să fie cât mai permeabile, cu pavaj din piatră sau pietriș, evitându-se folosirea betonului, a asfaltului și a

1

2

3

pavelelor din beton.

Asfaltarea drumurilor trebuie să se limiteze la drumurile principale și să includă o atentă rezolvare a pantelor, pentru asigurarea scurgerii apelor pluviale, precum și a terasamentelor. Ignorarea acestor detalii sau rezolvarea lor superficială conduce la deteriorarea rapidă a asfaltului sau a stratului de uzură (în special în zonele umbrite, unde apa și gheața stagnează).

Drenajul căilor de circulație trebuie realizat cu șanțuri deschise, acoperite cu vegetație, care prezintă următoarele avantaje: încetinesc scurgerea apei, reduc riscul de inundații (reducerea vitezei apei înseamnă debite mai mici în aval) și participă la epurarea apelor recuperate de pe drumuri (fenomenul de fitoepurare). Se recomandă rezolvarea corectă a colectării și a scurgerilor de ape pluviale, a taluzurilor, a podețelor, a sprijinirilor de pe marginile drumului, a parapetelor etc. și a infrastructurii drumului înaintea lucrărilor de finisare rutieră.

În cazul drumurilor secundare, pavarea cu piatră spartă împănată, pe pat de geotextil, este mai rezistentă în timp și mai eficientă. Elementele de siguranță a drumului (podețe, ziduri de sprijin, balustrade etc.) vor fi realizate din materiale locale: zidărie din piatră naturală, construcții din lemn sau plantații cu scop de stabilizare a terenului.

Indiferent de modul de realizare a drumurilor, acestea se întreține periodic (se completează pietrișul, se repară asfaltul, se curăță șanțurile etc.). Fără o întreținere corespunzătoare, orice drum se deteriorează, îngreunând deplasarea. Întreținerea drumurilor asfaltate e mai costisitoare, iar pe timp de iarnă, aderența lor e mai mică decât a celor pietruite.

Aleile pietonale se vor pava cu materiale naturale: piatră cioplită de râu sau de calcar.

Tradițional, pentru pavarea aleilor pietonale, sunt folosite pietre (puse pe cant sau orizontal) sau cărămidă, în forme geometrice simple. Ulițele și potecile nu vor fi asfaltate sau pavate, fiind recomandă pietruirea sau înierbarea lor. Pentru plantațiile menite să stabilizeze drumurile, se recomandă speciile locale.

Zonele de parcare vor fi realizate din pietriș compactat (criblură spartă) din materiale locale (calcar, granit, după caz). Sunt interzise pavelele de beton și zonele asfaltate. Parcările vor fi integrate în vegetație și nu vor fi marcate cu vopsele, ca în mediul urban.

Pistele pentru biciclete dintre sate sunt foarte necesare și sunt obligatoriu de realizat de către autoritățile locale, pentru ușurarea transportului pe distanțe scurte atât pentru localnici, cât și pentru turiști.

Elementele de mobilier rural exterior: bancă, fântână, cruce, adăpătoare etc.

În funcție de specificul și de destinația așezării, elementele de mobilier caracteristice sunt realizate cu preponderență din lemn, nuiele/leuri și zidărie din cărămidă și piatră.

Se recomandă ca pentru obiectele noi de mobilier din spațiul public rural să se păstreze specificul localității în care se vor amplasa.

AȘA DA: *Mai există drumuri pavate cu piatră cubică în unele sate din județul Caraș-Severin.* ***Este interzisă înlocuirea pietrei cubice cu asfalt****, deoarece, pe lângă faptul că și-au dovedit durabilitatea, aceste drumuri contribuie semnificativ la imaginea de ansamblu a spațiului public rural.*

AȘA DA: *Se recomandă amenajarea unor piste de biciclete între localități.*

AȘA NU: *Rigolele de scurgere a apelor sau malurile râurilor nu se vor betona!*

AȘA NU: *Se vor evita pavajele cu plăci, pavele de beton, asfaltul, care sunt materiale folosite în orașe.*

Mobilierul se va realiza cu preponderență din materiale naturale: lemn, piatră. În alcătuirile constructive, pot fi folosite și alte materiale (de exemplu, prinderi metalice), însă acestea nu vor avea o pondere importantă, încadrându-se în specificul și formele locale.

Nu se vor folosi materiale precum betonul, metalul (pe băncile din beton/metal nu se poate sta vara sau iarna), materiale strălucitoare (inox) sau alte materiale nespecifice (rășini, mase plastice, fibră de sticlă).

Nu se vor realiza placări cu piatră spartă, cu plăci ceramice sau cu elemente de lemn care să dea un aspect „rustic". Conceptul de „rustic" este diferit de conceptul de „tradițional".

Se va evita vopsirea mobilierului în culori stridente sau folosirea unor culori nespecifice de baiț pentru mobilierul din lemn.

Iluminatul exterior

Nu se va folosi lumina artificială în exces (ținând cont de contextul cu preponderență natural în care se încadrează), deoarece aceasta poate dăuna bioritmului animalelor și al insectelor din zonă.

Corpurile de iluminat vor avea volume simple, fără ornamentări excesive.

Se recomandă lumina caldă, apropiată de cea naturală (3 000 K).

Iluminarea nu se va realiza în mai multe culori. Pe cât posibil, se recomandă realizarea controlului luminii cu variatoare, atât pentru spațiul public, cât și pentru cel privat.

Reclamele, firmele, inscripțiile, însemnele se vor amplasa în așa fel încât să nu obtureze sau să concureze cu elementele de fațadă (profilaturi, ferestre, streșini etc.). Se va evita poluarea luminoasă. Dimensiunile panourilor vor fi specifice funcțiunilor pe care le anunță și nu se vor amplasa mai sus de nivelul parterului. Se recomandă realizarea unor piese/construcții mobile pe care să fie fixate reclamele luminoase, amplasate în așa fel încât să nu obtureze construcțiile principale. Pe cât posibil, panourile nu se vor amplasa pe clădiri.

Amplasarea panourilor obligatorii de edificare a investițiilor se va alege astfel încât să nu obtureze imaginea de ansamblu a investiției.

AȘA NU: *Exemplu negativ de stație de autobuz confecționată din materiale nespecifice unei zone rurale*

AȘA DA: *Stație de autobuz din materiale locale: comuna Zetea (județul Harghita), proiectant: Larix Studio*

AȘA NU: *Pod metalic. Se recomandă materiale naturale: lemn, piatră și alte materiale (de exemplu, prinderi metalice), însă acestea nu vor avea o pondere importantă.*

AȘA DA: *Exemplu de pod nou din materiale naturale (lemn)*

AȘA DA: *Amenajarea unui adăpost pentru joagăr în satul Izvoare (județul Harghita), cu materiale locale și acordându-se o atenție deosebită încadrării construcției în mediul rural. Proiectant: LARIX Studio*

7. PERFORMANȚA ENERGETICĂ

Casele în care locuim și clădirile în care ne desfășurăm activitățile zilnice reprezintă fondul construit, care are un impact major asupra mediului înconjurător, fiind, pe lângă ocuparea unui teren ce ar fi putut fi verde, și un important factor de poluare.

Utilizarea materialelor de construcție ecologice, din surse naturale, sau a produselor naturale reciclate constituie, de fapt, un primul pas către bunăstare și un nivel superior de viață.

În mod paradoxal, deși multe dintre produsele naturale au fost tradițional utilizate în construcții durabile și sănătoase sute de ani, acestea au fost total ignorate tehnic și legislativ/normativ, fiind considerate demodate sau „rușinos a fi utilizate" (de exemplu, chirpiciul, văiuga, paiele, lâna de oaie, uneori chiar lemnul, varul natural etc.), în comparație cu produsele de sinteză, poluante încă din faza de fabricare și pe toată durata de exploatare, dar considerate moderne (de exemplu, PVC, BCA, polistirenul expandat sau extrudat, produsele aglomerate cu rășini sintetice etc.).[1]

7.1. Recomandări

Recomandările se referă la materialele de construcție, la conformația acestora, la soluțiile tehnice și la compatibilitatea dintre materialele de alcătuire.

Acolo unde este posibil, se recomandă utilizarea materialelor locale naturale, a tehnicilor tradiționale și a meșterilor populari.

Recomandările sunt comune tuturor categoriilor de construcții (tipurile A, B și C menționate anterior).

[1] Dr. ing. C. Miron, *op. cit.,* p. 10 – 11.

7.1.1. Sistemele de încălzire (cerințele de securitate la foc)

Sistemele de încălzire folosite vor fi eficiente termic, conform standardelor de mediu și de eficiență energetică a clădirilor.

Se recomandă folosirea unor sisteme de încălzire alternative, pentru asigurarea unui minim grad de independență față de utilizarea gazului metan sau a combustibililor solizi (fosili).

Dintre sistemele de energie alternativă, se pot folosi:

- panouri solare și panouri fotovoltaice (amplasate pe acoperiș, în măsura în care acestea nu denaturează imaginea ansamblului și se încadrează discret în peisajul rural);
- pompe de căldură, acolo unde este posibil și investiția se justiică (în variantele aer-apă, sol-apă, apă-apă, în funcție de caracteristicile terenului).

Se recomandă încadrarea sistemelor de energie alternativă în specificul local sau camuflarea lor cu ajutorul unor elemente tradiționale specifice, care, prin modul lor de funcționare, nu vor afecta vecinătățile. Amplasarea lor va respecta recomandările de la capitolul *5.5. Amenajările exterioare*.

Dimensionarea, punerea în operă și funcționarea lor trebuie să respecte normativele și prevederile tehnice în vigoare la data întocmirii proiectului/execuției lucrărilor de construire.

- cazane cu combustibil solid regenerabil (biomasă și/sau combustibil reciclat), adică materialele combustibile disponibile local: materiale lemnoase (deșeuri de lemn, rumeguș, căzătură de lemn masiv din păduri, resturi de lemn) și materiale nelemnoase (cerealiere sau de origine organică). Pentru zonele în care nu sunt disponibile gazele naturale, este necesară utilizarea centralelor care utilizează combustibili solizi.

Dintre materialele combustibile sustenabile, amintim peleții din lemn și brichetele din resturi vegetale din agricultură.

Peleții din lemn sunt deșeuri lemnoase deshidratate, comprimate până la dublul densității energetice a lemnului verde, neuscat.

Aceștia au o putere calorică și o densitate mare, costuri relativ reduse de transport, fiind o sursă alternativă de energie capabilă să înlocuiască combustibilii convenționali (gazul natural, GPL, petrol, cărbune, lemn, ulei, electricitate etc.).

Peleții din lemn ard aproape fără emisie de fum. Cenușa, bogată în minerale, poate fi folosită drept îngrășământ natural.

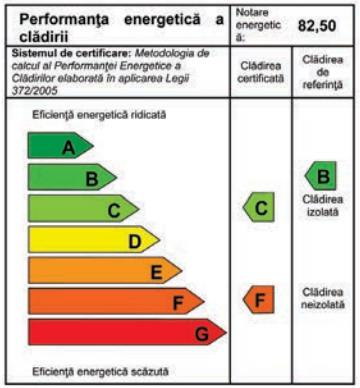

AȘA NU: *Placarea cu polistiren a pereților exteriori ai unei construcții este deosebit de nocivă nu numai pentru că distruge/ascunde decorațiile, ci mai ales pentru că, prin translatarea punctului de rouă, se creează condens în interiorul zidurilor, acest lucru atrăgând cristalizarea sărurilor, care cu greu mai pot fi îndepărtate ulterior. Impermeabilizarea zidurilor exterioare prin placarea cu polistiren și montarea ferestrelor din plastic dublu stratificate, combinată cu folosirea unei zugrăveli impermeabile la interior, atrage după sine apariția mucegaiului. Zidurile din cărămidă ale construcțiilor vechi au o grosime considerabilă, nefiind necesară izolarea. Se recomandă mai degrabă izolarea cu materiale naturale a tavanelor și a pardoselilor. În imagine, o simulare de calcul a eficienței termice a unei clădiri tradiționale la care nu s-au înlocuit ferestrele tradiționale, dar s-au izolat tavanul și pardoseala. Graficul arată o îmbunătățire considerabilă a eficienței termice a clădirii.*

AȘA DA: *Folosirea unui sistem de încălzire în pereții exteriori în planul tencuielii este o metodă deosebit de eficientă și elegantă de încălzire. Încălzind zidurile groase, cu inerție termică mare, întreaga construcție se comportă ca o teracotă. Sistemul are însă și dezavantajul că nu permite lipirea mobilierului de peretele în cauză și necesită atenție sporită atunci când se bate un cui în perete. De aceea, acest sistem de încălzire se poate monta până la o înălțime la care nu ar prezenta riscul de a fi perforat accidental cu ocazia fixării unor tablouri sau a mobilierului de perete.*

Peleții costă mai puțin decât combustibilii fosili, fiind mai ieftini cu 20 – 25 % față de gazul natural. În același timp, nu prezintă pericol de explozie.

Comparativ cu lemnul de foc, peleții sunt mai eficienți din punctul de vedere al randamentului de ardere, al puterii calorice, al confortului și al siguranței în utilizare.

Brichetele din resturi vegetale din agricultură se obțin prin comprimarea mecanică sau hidraulică a biomasei (resturi vegetale, paie de grâu, orz, orez, rapiță, muștar, vrejuri de soia, fasole, coceni de porumb, resturi forestiere), pentru reducerea dimensiunilor și obținerea unui produs compact și cu o putere calorică mare. Dintr-o tonă de paie se obține o tonă de brichete.

Puterea calorică a brichetelor din resturi vegetale este mai mare decât a lemnului de fag și aduce o economie de 60 % față de încălzirea cu gaze și de 40 % față de încălzirea cu lemne.[1]

7.1.2. Eficiența termică (sisteme și materiale de izolare)

„Termoizolațiile utilizate în prezent au la bază materiale minerale (anorganice): vată de sticlă, vată bazaltică, sau materiale organice: polistirenul și poliuretanul.

Materia primă pentru aceste materiale provine din surse neregenerabile, presupunând un consum mare de energie și emisii de CO_2 atât pentru fabricare, cât și pentru prelucrare."[1]

Izolația are rolul de a reduce consumul de energie pentru încălzire. Din punctul de vedere al eficienței, termoizolațiile naturale sunt la fel de performante ca izolațiile din fibre sintetice.

Tipuri de izolații naturale:

a. Izolația naturală din fibre de lână de oaie se utilizează ca izolator termic și fonic atât pentru construcțiile din lemn, cât și pentru casele din cărămidă sau piatră.

Calitățile izolației din fibre de lână:

- E un material termofonoizolant ecologic și sănătos, obținut din materii prime naturale, regenerabile. După terminarea ciclului de viață, izolația din lână se poate refolosi sau este lăsată să se degradeze (e biodegradabilă).
- E accesibilă local (se produce în România).
- Izolația din fibre de lână este spălată, tratată cu sare de bor pentru insecte și ignifugată. Poate fi prelucrată în saltele, plăci semirigide sau puf, fără mijloace speciale de protecție.
- Este rezistentă împotriva mucegaiului (conform EN ISO 846, are nota cea mai bună: 0) și nu putrezește.
- Are capacitatea de a absorbi și de a elibera umiditatea din aer. Lâna este un material higroscopic, ceea ce înseamnă că poate absorbi până la 30 % – 40 % din propria greutate în umiditate, păstrându-și proprietățile. Fibrele de lână încearcă, în mod natural, să se mențină în echilibru cu umiditatea schimbătoare a atmosferei. Când temperatura exterioară scade și umiditatea aerului crește, atunci lâna preia din umiditatea suplimentară și eliberează căldură în acest proces. Într-o zi călduroasă, se întâmplă procesul invers: lâna elimberează umiditatea în aer și, în același timp, absoarbe energie, astfel răcind încăperea pe care o izolează. Din acest motiv se spune că lâna „respiră" și acționează ca un condiționator natural de aer. Fibrele sintetice sau minerale nu au această proprietate și nu reacționează la schimbările rapide de temperatură sau umiditate.
- Are o conductivitate termică scăzută, cu valori între 0,0356 W/ mK și 0,040 W/mK.

Peleți din lemn

Brichete din resturi vegetale

Saltele termoizolante din lână de oaie

Termoizolație din fibre de cânepă

- Este un depoluant natural. Locuințele moderne sunt din ce în ce mai încărcate cu produse care emană substanțe toxice pentru sănătatea umană. Lâna absoarbe în mod natural diverși poluanți ai aerului: formaldehida (un cancerigen cunoscut), dioxid de azot și dioxid de sulf. Formaldehida este foarte des utilizată în produsele rășinoase din lemn, cum sunt plăcile de aglomerații de lemn (MDF), parchetul, mobila. Formaldehida este eliberată încet din aceste produse pe măsură ce rășinile conținute hidrolizează (se dizolvă în contact cu vaporii de apă). Aceste emisii nocive cresc odată cu temperatura și umiditatea. Fibrele de lână absorb și se contopesc, ireversibil, cu formaldehida și alte substanțe nocive. O casă complet izolată cu lână de oaie poate absorbi aproape 100 % din formaldehida eliberată în aerul interior. Dioxidul de sulf și dioxidul de azot sunt deșeuri gazoase produse din arderea combustibililor fosili sau a cărbunelui. Se găsesc în încălzitoarele cu gaz, în focurile deschise sau în fumul de eșapament (care pătrunde în casă din cauza proximității șoselelor circulate). Izolatorii din lână de oaie absorb definitiv aceste gaze nocive, la fel ca și în cazul formaldehidei, realizând astfel o filtrare a aerului interior. Izolatorii din lână de oaie sunt singurii izolatori care au calitatea de filtrare a aerului interior, contribuind astfel nu doar la un confort termic sporit, ci și la menținerea pe termen lung a unui mediu sănătos.[2]

b. Izolația din fibre de cânepă este un material natural care nu conține substanțe de adaos dăunătoare sănătății. Procesul de producere presupune un consum redus de energie, iar rezultatul este un material având calități tehnice excepționale.

Se livrează sub formă de saltele sau role, fiind un produs recomandat pentru izolarea acoperișurilor, a pereților și a pardoselilor.

Se realizează din fibre la care se adaugă 10 – 12 % fibre Biko, pentru o stabilitate dimensională optimă. În ultima perioadă, a apărut izolația din cânepă 100 % naturală. În acest caz, fibrele Biko sunt înlocuite cu fibre naturale din porumb.

Calitățile izolației din fibre de cânepă:

- Montare rapidă și simplă, fără zgârieturi și iritații ale pielii.
- Poate absorbi până la 20 % din greutatea sa în umiditate, fără nicio deteriorare a performanței termice, spre deosebire de izolațiile din fibre sintetice.
- Are capacitatea de a regla umiditatea din încăpere. Pentru a nu influența negativ această trăsătură, trebuie folosite folii și bariere de vapori care permit transferul umidității.
- Are o conductivitate termică scăzută, cu o valoare de 0,040 W/mK.
- Datorită faptului că fibrele de cânepă nu conțin albumină, nu este nevoie de un tratament împotriva moliilor și a gândacilor.

c. Izolația din fibre de lemn se prezintă în vrac, sub formă de plăci flexibile sau de plăci rigide termofonoizolante. Aceste produse oferă o soluție modernă, eficientă și ecologică și sunt utilizate în special la casele pe structură de lemn, la casele eficiente energetic, dar și la casele tradiționale, construite din cărămidă.

Calitățile izolației din fibre de lemn:

- Fiind un produs natural, care nu influențează biologia construcțiilor, se recomandă folosirea lui la reabilitarea termică a construcțiilor existente, atât pentru cele cu pereți din cărămidă, cât și pentru cele cu structură din lemn sau cu pereți din lemn masiv.
- Pentru fabricarea panourilor izolatoare din fibre de lemn se utilizează, ca materie primă, deșeurile de așchii din lemn provenite din fabrici de cherestea sau de la alți producători de produse din lemn sau din lemnul nevalorificat silvic.
- Este rezistentă la șocuri mecanice, absoarbe zgomotele și izolează excelent atât pe timp de iarnă, cât și vara.
- Este ușor de montat, disponibilă și cu profiluri de nut și feder, pentru o montare mai sigură și pentru eliminarea punților termice. Se livrează în grosimi diferite.
- Plăcile fibrolemnoase sunt deschise la difuzia vaporilor de apă și regularizează umiditatea, oferind un climat de locuit sănătos.
- corespund tuturor normelor referitoare la rezistența la foc și chiar dacă ard, plăcile nu emit vapori toxici.
- Izolațiile din fibre de lemn sunt materiale de construcții din surse naturale, regenerabile și care nu au un impact negativ asupra mediului înconjurător.

[1] *Ibidem*, p.106 – 116.

[2] www.izomiorita.ro.

AȘA DA: *Termoizolația din lână: montare rapidă și simplă. Nu este necesar un costum de protecție, deoarece produsul nu irită pielea și nu conține substanțe periculoase pentru mediu sau sănătate.*

AȘA DA: *Teracotele sunt elemente importante în amenajarea unei case tradiționale. În afară de funcția estetică, acestea sunt foarte practice, în condițiile în care combustibilul solid se găsește încă la un preț redus față de ceilalți combustibili.*

AȘA DA: *Șemineele sunt corpuri de încălzire care, în afară de funcția de destindere pe care o au, pot fi introduse cu succes în circuitul sistemului de încălzire al clădirii. Există șeminee din oțel cu funcționare pe peleți și ventilație forțată, termoșeminee, potrivite pentru locuințe moderne, eficiente energetic, cu sistem de recuperare. În afară de încălzirea apei, termoșemineul generează o căldură plăcută în interior și creează, de asemenea, o atmosferă confortabilă.*

d. Izolația din vată bazaltică este un material ecologic care se comercializează sub formă de plăci rigide sau saltele.

Calitățile plăcilor termoizolatoare din vată bazaltică:

- Nu ard, nu emană gaze toxice și împiedică răspândirea focului.
- Sunt permeabile, permițând trecerea vaporilor de apă din interior spre exterior, prevenind astfel condensul. Pereții vor fi uscați, locuința aerisită, eliminând riscul de apariție a mucegaiului și a igrasiei.

e. Tencuieli termoizolante tradiționale pe bază de argilă amestecată cu paie sau pleavă

f. Baloții de paie compactați sunt inserați în perete prin presare ușoară. Un balot de paie are la bază același material ca și lemnul: celuloza. Pentru că paiele sunt goale în interior, gradul de termoizolare este mai bun decât în cazul lemnului. În plus, comprimarea balotului îl face rezistent la compresie, ceea ce înseamnă că este potrivit pentru construcția unor ziduri solide. Tencuiala din pământ și var permite pereților să „respire", reglează umiditatea și conferă un mediu de viață plăcut și sănătos.

Construcțiile din baloți de paie sunt foarte eficiente energetic, datorită calităților lor termoizolante: un perete din baloți de paie tencuit cu argilă și var, cu o grosime totală de 50 cm, asigură aceeași termoizolare ca un perete din 20 cm BCA, cu 20 cm polistiren. Producerea unor materiale ca BCA-ul, polistirenul, tencuiala pe bază de ipsos și vopseaua pentru finisaje necesită însă un consum de energie mult mai ridicat decât paiele, lemnul, pământul și varul, generând, în același timp, și un nivel ridicat de emisii de CO_2. De asemenea, costurile pentru 1 mp de perete din baloți de paie tencuit cu argilă și var este de trei ori mai ieftin decât 1 mp de perete din BCA, polistiren și tencuială din comert. În plus, aceste case sunt sigure, rezistente la foc și cutremur, se realizează rapid și oferă un mediu de viață plăcut și sănătos.

Concluzii și recomandări

Se vor folosi materiale naturale regenerabile, în alcătuiri constructive care să respecte normativele și prevederile în vigoare referitoare la izolarea termică, protecția la foc etc.

Pentru termoizolare, se vor folosi sisteme de termoizolare ecologice, pe cât posibil cu materiale provenite din mediul local (lână, cânepă, paie, rumeguș). O bună variantă este folosirea tencuielii termoizolante pe bază de argilă amestecată cu paie. Acest tip de tencuială ușoară se folosește de sute de ani. Argila protejează materialul organic, paiele, iar acestea au rol de izolator termic.

Calitatea amestecurilor de argilă amestecată cu paie sau pleavă folosite la izolarea termică a tavanelor, a podurilor și a pardoselilor oferă condiții de viață sănătoase, și anume: masivitate termică, capacitate de regulator de umiditate și lipsa oricărei emisii poluante.

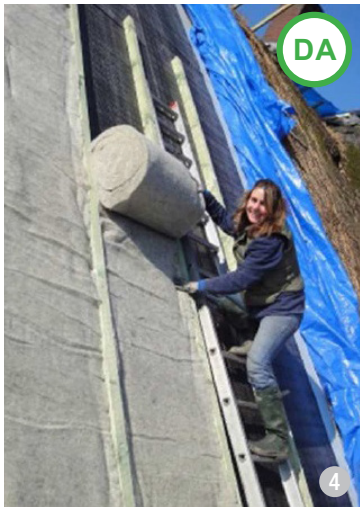

AȘA DA: *Termoizolația din lână este recomandată. Folosind lâna, se sprijină o industrie a prelucrării produselor locale. Această măsură este încă la început în țara noastră, dar se folosește cu succes pe scară largă în majoritatea țărilor europene.*

Există deja pe piață suficienți producători de tencuieli termoizolante și materiale naturale termoizolante agrementate tehnic, care îndeplinesc toate cerințele impuse de actele normative în vigoare.[1] Nu se va folosi termoizolarea cu polistiren (vezi capitolul *5.2. Pereții și fundațiile*)

Prin programele „Casa Verde" și „Casa Verde Plus" lansate de Ministerul Mediului, se încurajează folosirea sistemelor de încălzire din surse alternative și materiale regenerabile, acordându-se finanțări caselor sau altor obiective care folosesc panouri solare, pompe de căldură, sisteme de acoperișuri verzi, sisteme de iluminat ecologice, izolații termice cu materiale ecologice precum lâna, cânepa sau celuloza.

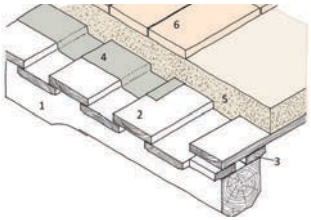

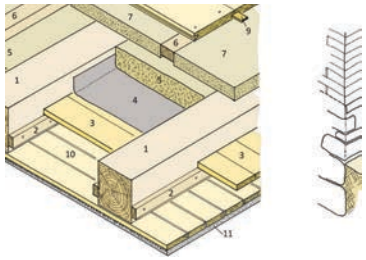

Alcătuirea pardoselii din pod
1. Grinda de planșeu
2. Scândurile de planșeu
3. Elemente de egalizare a reazemului
4. Strat protector contra prafului, deschis spre difuzie
5. Umplutură din argilă și paie, compactată sau necompactată
6. Acoperire cu cărămizi (rar)

Tavan cu grinzi de lemn. Construcție cu pardoseală flotantă:
1. grinzi de tavan
2. lați de susținere pentru pardoseala oarbă: 30 x 50 mm
3. pardoseala oarbă: 25 mm
4. geotextil, permeabil la difuzia vaporilor
5. umplutură din lut cu paie: 80 – 100 mm
6. rigle pentru pardoseală: 35 x 60 mm
7. izolație rigidă sau granulată: 40 mm
8. dușumea (25 – 30 mm) rostuită și nutuită: 6 x 12 mm
9. pene: 6 x 20 mm
10. suport din scânduri: 18 mm
11. tencuială de tavan aplicată pe un strat de armătură

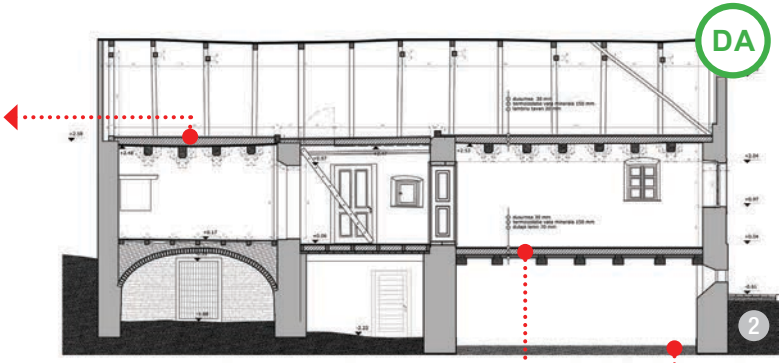

Modul de construire a pardoselilor din cărămizi peste pământul natural al încăperilor fără pivniță
1. Pământ natural
2. Pietriș grosier (8 – 32 mm)
3. Folie protectoare (geotextil)
4. Izolație din umplutură
5. Placă din argilă compactată
6. Plăci de cărămidă pe pat de mortar

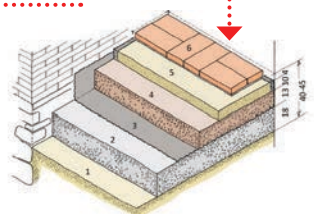

[1] De exemplu, *Agrementul tehnic 001SC-02/612-2016 pentru realizarea pereților neportanți tip Hempcrete și a termoizolațiilor din puzderie de cânepă cu liant pe bază de var hidraulic și apă; Agrementul tehnic 001SC-03/319-2015 pentru panouri termoizolante din lână de oaie; Agrementul tehnic 001SC-03/314-2014 pentru saltele termoizolante din lână de oaie; Agrementul tehnic 001SC-03/320-2015 pentru termoizolație din lână de oaie.*

AȘA NU: *Reabilitarea unui cămin cultural prin izolarea cu polistiren. Folosirea polistirenului atrage după sine probleme legate de condens, igrasie, apariția mucegaiului.*

AȘA DA: *Izolarea podurilor și a pardoselilor cu materiale ecologice este recomandată. În imagine, detalii de compunere.*

ANEXA 1
Studiu de amplasare și încadrare în imaginea așezării (imagine generală din punct de belvedere, silueta așezării, desfășurate stradale)

În vederea obținerii avizului Comisiei pe „încadrarea în specificul local”, solicitanții vor depune on-line, la adresa _____ sau la secretariatul filialei OAR Timiș, adresa: secretariat@oartimis.ro, un dosar privind evaluarea impactului pe care l-ar avea gabaritul investițiilor cu construcții de tip hală (aici ar trebui detaliate tipurile) în silueta și imaginea generală a zonei rurale. Dosarul va conține planșe la o scară adecvată prezentării și următoarele documente:

- Documentație fotografică generală privind zona în care se va desfășura investiția, în care să apară, din puncte de belvedere cunoscute la nivel local, modul de așezare în relief a localității, principalele repere și limitele localității (în cazul localităților neîncadrate sau fără repere înalte, folosiți vederi panoramice din afara localității). Identificați locul investiției pe aceste documente.
- Două siluete caracteristice ale localității, prezentate la o scară adecvată prezentării. Identificați locul investiției pe aceste siluete.
- Ortofotoplan sau vedere de sus a localității de tip Google Earth, cu marcarea punctelor de unde s-a făcut documentarea fotografică și siluetele descrise mai sus. Identificați locul investiției pe acestă planșă.
- Documentație fotografică la nivelul ochiului sau din repere din imediata vecinătate a investiției. Identificați locul investiției pe aceste documente.
- O desfășurată stradală, în care să apară de o parte și de alta a parcelei investiției frontul la stradă a cel puțin trei parcele. Identificați limitele parcelei investiției, cu fațada detaliată spre stradă a investiției, cotați amplasarea construcției față de limitele laterale și față de construcțiile învecinate.
- Un profil stradal transversal, în care să apară construcțiile la stradă de pe parcele, secțiunea drumului și amenajările acestuia, secțiune caracteristică prin construcția investiției. Identificați limitele parcelei investiției, cotați amplasarea construcției față de aliniament și construcțiile învecinate, cotați sectiunea la o scară adecvată, astfel încât investiția să poată fi comparată cu restul construcțiilor descrise.
- Două cadre în perspectivă de la nivelul ochiului în susul și în josul străzii cu clădirea studiată. Evidențiați modul în care ați integrat clădirea în fondul construit vecin și în peisaj.

ANEXA 2
Glosar de termeni utili

Arhitectura populară: este arhitectura tradițională, dar aplicată doar în mediul rural.

Arhitectura rurală: desemnează arhitectura în mediul rural – atât cea populară, cât și tendințele de-a lungul timpului. Nu are valorile arhitecturii tradiționale sau ale arhitecturii populare.

Arhitectura tradițională: desemnează construcțiile ridicate de meșteri, de oameni specializați în construcții, care și-au preluat cunoștințele pe cale orală, din strămoși, care provin din zona etnografică în care edifică, construiesc în clacă sau primesc onorariu pentru munca lor. Materializarea cunoștințelor lor duc la o arhitectură specifică zonei din care fac parte. Arhitectura tradițională cuprinde și clădiri cu caracter public (de exemplu, biserici).

Arhitectura vernaculară: termenul „vernacular” vine din limba latină, unde „vernaculus” desemna incinta destinată sclavilor, situată în spatele grădinii stăpânului. Iar „vernaculum” însemna tot ceea ce era făcut în casă, în opoziție cu ceea ce era procurat la schimb. Este termenul folosit pentru a desemna construcțiile populare, realizate de persoane a căror activitate principală nu este în domeniul construcțiilor. Se bazează pe o cunoaștere empirică a materialelor, câștigată în timp, prin încercări (și eșecuri) repetate – cunoștințe care sunt transmise din generație în generație, pe cale orală.

Autenticitatea: presupune starea inițială a clădirii, materialul originar, care a îmbătrânit și s-a patinat odată cu trecerea timpului.

Conservarea: presupune menținerea unei clădiri (structuri) în starea existentă, cu stoparea degradărilor. Este o intervenție care nu aduce îmbunătățiri de confort clădirii, care nu transformă o clădire istorică sau o casă țărănească veche într-o clădire locuibilă. Intervenția se pretează la imobile care vor deveni piese de muzeu sau de interes turistic sau sunt ruine păstrate pentru aspectul lor deosebit.

Reabilitarea: însumează toate intervențiile care urmăresc valorificarea și remedierea clădirii (structurii) prin păstrarea semnificației culturale a acesteia. Este intervenția cea mai răspândită, deoarece prin aplicarea acesteia clădirea devine utilizabilă în condiții de confort contemporane. Intervenția își propune să conserve tot ce este valoros pentru clădirea respectivă, să aplice reparațiile necesare la structura istorică și să introducă în structura clădirii amenajările necesare care o fac utilizabilă pentru o funcțiune nouă sau pentru cea originară, dar îmbunătățită (de exemplu, zone de primire, termoizolații, băi, bucătării, acces pentru persoanele cu dizabilități etc.).

Reconstrucția: presupune readucerea clădirii într-un stadiu documentabil dintr-o perioadă anterioară semnificativă și se deosebește de restaurare prin introducerea materialului nou în țesutul clădirii. Este o intervenție aplicabilă clădirilor în stare de colaps sau precolaps, unde structura portantă nu-și mai îndeplinește rolul. Presupune înlocuiri masive de material, dar cu folosirea materialului inițial la maximum, care va fi reașezat în structura reconstruită prin anastiloză (se va pune exact în locul de unde a fost demontat). Restaurarea și reconstrucția presupun, de fapt, o dezasamblare parțială sau integrală, urmată de reconstruire.

Restaurarea: presupune readucerea clădirii (structurii) într-un stadiu documentabil dintr-o perioadă anterioară, originară/principală, prin eliminarea extinderilor (adăugirilor) secundare sau prin reasamblarea componentelor (subansamblurilor) existente, fără a introduce elemente noi. Este o intervenție care „curăță” clădirea de toate extinderile inadecvate, realizate într-o manieră diferită de cea tradițională sau cu caracter de provizorat, și care pune în valoare clădirea într-o formă ce poate fi reconstituită pe baza unor fotografii de arhivă, studii și cercetări realizate pe structura și arhitectura casei. Nu presupune înlocuiri masive de material, amenajări de confort substanțiale sau extinderi moderne. Poate fi aplicată pentru clădiri vernaculare (tradiționale) recente, prevăzute cu bucătării și toalete în case.

Termeni generali

Alterarea: este intervenția care modifică funcțiunea sau aspectul unei așezări/clădiri.

Cadrul: este anturajul în care locul/așezarea/construcția este perceput împreună cu contextul local, înglobează relațiile istorice și contemporane cu peisajul înconjurător.

Coeficientul de utilizare a terenului (CUT): raportul dintre suprafața construită desfășurată (suprafața desfășurată a tuturor planșeelor) și suprafața parcelei. Nu se iau în calculul suprafeței construite desfășurate: suprafața subsolurilor cu înălțimea liberă de până la 1,80 m, suprafața subsolurilor cu destinație strictă pentru gararea autovehiculelor, spațiile tehnice sau spațiile destinate protecției civile, suprafața balcoanelor, a logiilor, a teraselor deschise și neacoperite, a teraselor și a copertinelor necirculabile, precum și a podurilor neamenajabile, aleile de acces pietonal/carosabil din incintă, scările exterioare, trotuarele de protecție (Legea 350/2001).

Construcțiile anexe: construcții distincte, de regulă având dimensiuni reduse și un singur nivel suprateran, care deservesc funcțiunea de locuire. Din categoria construcțiilor anexe fac parte: garajele individuale, depozitele pentru unelte de grădinărit, șoproanele, terasele acoperite, foișoarele, pergolele, bucătăriile de vară. Realizarea construcțiilor anexe se autorizează în aceleași condiții în care se autorizează corpurile principale de clădire.

Contextul: este orice relație relevantă din punct de vedere arhitectural între o așezare/obiect și alte așezări/obiecte.

Degradarea: este o schimbare de stare în mai rău; se referă în mod particular la lipsa lucrărilor corecte/constante de întreținere și/sau la efectele unor intervenții inadecvate asupra unei așezări/construcții sau asupra valorilor patrimoniale.

Demisolul (prescurtat D): nivel construit al clădirii având pardoseala situată sub nivelul terenului (carosabilului) înconjurător cu maximum jumătate din înălțimea liberă a acestuia și prevăzut cu ferestre în pereții de închidere perimetrală. Demisolul se consideră nivel suprateran al construcției. Atunci când pardoseala este situată sub nivelul terenului (carosabilului) înconjurător cu mai mult de jumătate din înălțimea liberă, se consideră subsol și se include în numărul de niveluri subterane ale construcției (Normativ de siguranță la foc a construcțiilor, indicativ P118-99).

Desemnarea/clasarea: presupune identificarea valorilor patrimoniale ale unei așezări/obiect, conferindu-le statut formal prin legi sau reglementări menite să mențină valorile respective.

Discernământul bazat pe valoare: este o evaluare ce reflectă valorile persoanei sau ale grupului de oameni ce evaluează.

Echiparea edilitară: ansamblul format din construcții, instalații și amenajări care asigură, în teritoriul localităților, funcționarea permanentă a clădirilor indiferent de poziția acestora față de sursele de apă, energie, trasee majore de transport rutier, feroviar, aerian sau naval, cu respectarea protecției mediului ambiant (G.M-007 – 2000).

Integritatea: presupune plenitudine și sinceritate, se referă la păstrarea întreagă sau intactă a elementelor de patrimoniu natural și/sau cultural și a atributelor acestora. Vine în completarea criteriului de autenticitate.

Intervenția: este o acțiune care are efect fizic în structura unei așezări/construcții.

Înnoirea: presupune desfacerea și înlocuirea comprehensivă a unui element sau loc, în cazul structurilor încorporând în mod natural toate elementele.

Întreținerea: este o muncă de rutină perpetuă, necesară pentru a păstra starea de sănătate a unei construcții și/sau structuri sau țesutul unei așezări în stare bună.

Locul/așezarea: poate fi orice element, la orice scară, al mediului istoric, care dispune de identitate distinctă percepută de comunitate.

Locul semnificativ: este o așezare ce dispune de valori patrimoniale.

Mansarda (prescurtat M): spațiu funcțional amenajat integral în volumul podului construcției. Se include în numărul de niveluri supraterane. (Normativ de siguranță la foc a construcțiilor, indicativ P118-99). În sensul prezentului regulament, se consideră mansarde acele spații care respectă următoarele condiții suplimentare:

- Podul construcției va forma un unghi maxim de 45° cu planul orizontal.
- podul construcției nu va depăși, în proiecție orizontală, conturul exterior al ultimului nivel plin (inclusiv balcoane sau cursive) cu mai mult de 1 m. La calculul coeficientului de utilizare a terenului, mansarda va contribui cu cel mult 60 % din suprafața desfășurată a ultimului nivel plin.

Material natural de construcție: este orice material ce provine din mediul natural imediat învecinat așezării, poate fi exploatat manual, satisface cerințele de anduranță, confort și prelucrabilitate.

Mediul istoric: înglobează aspectele de mediu rezultate de-a lungul timpului din interacțiunea omului cu așezarea, incluzând toate elementele palpabile (vizibile sau acoperite) ale activităților umane din trecut, care au modelat vegetația.

Obiectul: este orice lucru (încă) nefixat (mobil) sau neîncorporat în structura unei așezări, dar care, istoric vorbind, poate fi asociat cu așezarea.

Parcela: suprafața de teren ale cărei limite sunt sau nu materializate pe teren, proprietatea unuia sau mai multor proprietari, aparținând domeniului public sau privat, și care are un număr cadastral ce se înscrie în registrul de publicitate funciară. Împreună cu construcțiile sau amenajările executate pe suprafața sa, parcela reprezintă un bun imobil (G.M-007 – 2000).

Patrimoniul: înglobează toate resursele moștenite pe care comunitatea le apreciază din alte motive decât cel strict utilitar.

Patrimoniul cultural: însumează bunurile moștenite identificate și apreciate de comunitate ca fiind reflexia și expresia cunoștințelor, a credințelor și a tradițiilor, respectiv a modului de interpretare a credințelor și a tradițiilor altora.

Patrimoniul natural: însumează habitatul și speciile moștenite, geologia și morfologia ecosistemelor, inclusiv a celor acvatice și subacvatice, cărora comunitatea le conferă valoare.

Pazia: Scândură (ornamentală) așezată vertical la capătul din afară al căpriorilor unui acoperiș cu streașină, pentru a ascunde capetele acestora.

Peisajul: este constituit din mulțimea trăsăturilor, a caracterelor, a formelor unui teritoriu, ale unei regiuni, ale unui ținut.

Peisajul antropic: se caracterizează prin lipsa aproape totală a elementelor naturale din cadrul componentelor peisajului, fapt relevant in fizionomia acestuia. Locul acestora este luat de componentele antropice ale unui mediu construit, rezultat în urma unei activități umane intense într-un areal bine delimitat.

Peisajul cultural: este un termen ce reunește diverse manifestări ale interacțiunii om-natură reprezentative pentru gradul de evoluție a societății umane sub influența constrângerilor de ordin fizic, a oportunităților habitatului natural și a factorilor: social, economic și cultural.

Poluarea istorică: înseamnă afectarea calității mediului dintr-un anume areal ca urmare a unor activități umane, industriale, realizate în timpul unei perioade îndelungate de timp (de la zeci, sute la mii de ani).

Procentul de ocupare a terenului (POT): raportul dintre suprafața construită (amprenta la sol a clădirii) și suprafața parcelei. Suprafața construită este suprafața construită la nivelul solului, cu excepția teraselor descoperite ale parterului care depășesc planul fațadei, a platformelor, a scărilor de acces. Proiecția la sol a balcoanelor a căror cotă de nivel este sub 3,00 m de la nivelul solului amenajat și a logiilor închise ale etajelor se include în suprafața construită (Legea 350/2001). Excepții de calcul ale indicatorilor urbanistici POT și CUT:

- dacă o construcție nouă este edificată pe un teren care conține o clădire care nu este destinată demolării, indicatorii urbanistici (POT și CUT) se calculează prin adăugarea suprafeței planșeelor existente la cele ale construcțiilor noi;
- dacă o construcție este edificată pe o parte de teren dezmembrată dintr-un teren deja construit, indicii urbanistici se calculează în raport cu ansamblul terenului inițial, adăugându-se suprafața planșeelor existente la cele ale noii construcții (Legea 350/2001).

Proporționalitatea: presupune calitatea de a fi în relație corectă în dimensiune, grad sau orice altă caracteristică măsurabilă cu un alt obiect.

Public: înseamnă a fi, a face, a fi preocupat, a acționa etc. pentru oameni în calitate de comunitate.

Reparația: presupune o lucrare mai complexă decât întreținerea, prin care sunt remediate defectele cauzate de degradare, vătămare sau exploatare, și care permite adaptări minore, cu scopul de a obține un rezultat sustenabil, dar nu implică lucrări de restaurare sau alterare/modificare.

Reversibilitatea: presupune o intervenție ce poate fi îndepărtată oricând pentru a se reveni la starea inițială.

Schimbarea naturală: este schimbarea ce are loc în cadrul mediului istoric fără intervenție umană, lucru care însă, în unele cazuri, necesită raspunsuri administrative (întreținere specială sau înnoire periodică) pentru a susține permanent semnificația acestui mediu.

Semnificația (unui loc): însumează valorile naturale și culturale patrimoniale ale unui loc, adeseori formulate într-un statut sau o declarație.

Structura: este substanța materială ce alcătuiește o așezare: geologia, depunerile arheologice, rețelele construite, clădirile și flora.

Structura portantă: este ansamblul elementelor de construcție solidarizate între ele care țin în picioare o clădire, preiau toate sarcinile la care este supusă clădirea și îi asigură sprijinirea și transmiterea sarcinilor la sol. Principalele subansambluri ale unei structuri tradiționale sunt: fundațiile, bolțile, planșeele, pereții portanți și șarpanta sau acoperișul.

Suprafața construită (SC) (amprenta la sol a clădirii): suprafața construită la nivelul solului, cu excepția teraselor descoperite ale parterului care depășesc planul fațadei, a platformelor, a scărilor de acces. Proiecția la sol a balcoanelor a căror cotă de nivel este sub 3,00 m de la nivelul solului amenajat și a logiilor închise ale etajelor se include în suprafața construită (Legea 350/2001).

Sustenabilitatea: presupune capabilitatea de a armoniza fără compromisuri necesitățile actuale cu cele de viitor.

A susține: presupune a întreține, a nutri și a afirma o validitate.

Valoarea: este un aspect ce punctează meritul sau importanța; în cazul nostru, este atribuit de către oameni calităților unei așezări.

Valoarea comună: este calitatea ce derivă din semnificația pe care un loc îl are în conștiința oamenilor care relaționează cu acesta sau a acelora care au o memorie a locului sau au trăit o experiență colectivă în acel loc.

Valoarea estetică: este calitatea ce derivă din modul în care oamenii percep stimulii senzoriali și intelectuali ai unui loc/așezare.

Valoarea evidentă (intrinsecă): este calitatea ce derivă din potențialul unui loc de a pune în valoare mărturiile activităților umane din trecut.

Valoarea istorică: este calitatea ce derivă din modul în care oamenii, evenimentele și aspectele vieții cotidiene din trecut se leagă prin intermediul unui loc (al unei așezări) de prezent.

Zona de protecție: este un teritoriu de interes special natural (cu specii rare de plante sau animale, formațiuni geologice rare sau forme de relief deosebite) sau construit (arhitectural sau istoric), care cuprinde o suprafață de teren cu o anumită densitate de elemente sau construcții de interes, fie că acestea se află subteran (rezervații sau situri arheologice) sau la suprafața solului (centrul istoric sau zona istorică a unor localități, un ansamblu urban etc.). Delimitarea zonei protejate se face de către Consiliul Local și urmărește păstrarea zonei protejate cât mai mult și cât mai bine posibil, controlul intervențiilor de orice fel – defrișări, distrugeri, reparații, modificări, demolări, construcții noi, săpături care să afecteze subsolul, etc. – și punerea în valoare a zonei protejate pentru îmbunătățirea calității mediului și a vieții locuitorilor, pentru turism nedistructiv.

CREDITE IMAGINI

Imaginile 1, 2, pagina 2 - ©Prin Banat
Imaginile 3 – 5, pagina 2 - ©Dan Purice
Imaginile 1, 2, 4, 5, 6, 8, pagina 7 - ©Teodor-Octavian Gheorghiu
Imaginea 7, pagina 7 - ©Dan Purice
Imaginile 1 – 7, pagina 8 - ©Teodor-Octavian Gheorghiu
Imaginile 1 – 6, pagina 9 - ©Teodor-Octavian Gheorghiu
Imaginile 1 – 5, pagina 10 - ©Teodor-Octavian Gheorghiu
Imaginea 2, pagina 11 - ©Google Maps
Imaginea 3, pagina 11 - ©Teodor-Octavian Gheorghiu
Imaginile 1, 4, 7, pagina 12 - ©Google Maps
Imaginile 2, 3, pagina 12 - ©Teodor-Octavian Gheorghiu
Imaginile 1, 2, 3, 5, 9, 10, 11, 12, 13, pagina 14 - ©Google Maps
Imaginea 6, pagina 14 - ©Teodor-Octavian Gheorghiu
Imaginile 1, 2, 4, 6, 7, 8, 9, 10, pagina 15 - ©Google Maps
Imaginile 3, 5, pagina 14 - ©Teodor-Octavian Gheorghiu
Imaginile 2, 4, 7, 8, 9, pagina 15 - ©Google Maps
Imaginile 3, 5, pagina 15 - ©Teodor-Octavian Gheorghiu
Imaginile 3, 5, pagina 16 - ©Google Maps
Imaginea 4, pagina 16 - ©Teodor-Octavian Gheorghiu
Imaginea 1, pagina 18 - ©Reiulf Ramstad Architects
Imaginile 2, 4, pagina 18 - ©Stéphane Chalmeau, Historial de la Vendée Museum
Imaginea 3, pagina 18 - ©Pivnița Bunicii, Saschiz
Imaginea 3, pagina 19 - ©Dualchas Architects
Imaginea 4, pagina 19 - ©Teodor-Octavian Gheorghiu
Imaginile 5, 6, pagina 19 - ©Google Maps
Imaginea 1, pagina 20 - ©Asociația MONUMENTUM
Imaginea 3, pagina 20 - ©Monovolum Architecture + Design
Imaginile 1, 2, pagina 23 - ©Teodor-Octavian Gheorghiu
Imaginea 3, pagina 23 - ©Google Maps
Imaginea 1, pagina 24 - ©Kühnlein Architektur
Imaginea 2, pagina 24 - ©Tierney Haines Architects
Imaginile 1 – 4, pagina 25 - ©Viscri 125
Imaginile 1, 4, pagina 26 - ©Viscri 125
Imaginea 2, pagina 26 - ©Henri Cleinge, Bord-du-Lac House
Imaginea 3, pagina 26 - ©Asociația MONUMENTUM
Imaginea 5, pagina 26 - ©Copșa Mare Guesthouse
Imaginea 5, pagina 27 - ©Pivnița Bunicii, Saschiz
Imaginea 1, pagina 28 - ©Ovidiu Micsik, CERC Boldești-Scăeni
Imaginea 2, pagina 28 - ©Hugh Strange Architects
Imaginile 3, 4, pagina 28 - ©The Last Straw - Building with Hempcrete (Hemp-Lime)
Imaginile 1, 2, 3, 4, 5, pagina 29 - ©Teodor-Octavian Gheorghiu
Imaginea 2, pagina 30 - ©Teodor-Octavian Gheorghiu
Imaginile 4, 5, pagina 30 - ©Cosmin Dragomir, CERC Boldești-Scăeni
Imaginile 7, 8, pagina 30 - ©Arhigest, Casă din pământ în Lelese
Imaginea 1, pagina 31 - ©Cosmin Dragomir, CERC Boldești-Scăeni
Imaginea 2, pagina 31 - ©Vertical Adventure, Casă din pământ în Lelese
Imaginea 3, pagina 31 - ©Architecten bureau Benoît Viaene
Imaginea 4, pagina 31 - ©McLean Quinlan Architects
Imaginea 5, pagina 31 - ©Arhigest, Casă din pământ în Lelese
Imaginea 1, pagina 32 - ©Siceram Sighișoara
Imaginea 2, pagina 32 - © terran.ro
Imaginea 3, pagina 32 - ©acoperiscase.ro
Imaginile 4, 5, pagina 32 - ©Asociația MONUMENTUM
Imaginea 6, pagina 32 - ©misiuneacasa.ro
Imaginea 7, pagina 32 - ©afla-cum.ro
Imaginea 8, pagina 32 - ©Arhigest, Casă din pământ în Lelese
Imaginea 10, pagina 32 - ©bramac.ro
Imaginea 12, pagina 32 - ©velux.ro, Casa Moza
Imaginea 1, pagina 33 - ©Enflo Arkitektur + DEVE Architects
Imaginea 2, pagina 33 - ©Lard Buuman
Imaginea 3, pagina 33 - ©CC Arquitectos
Imaginea 4, pagina 33 -©Mark Weinberg, Louise Hill Design + Lloyd Architects
Imaginea 3, pagina 34 - ©CC Arquitectos
Imaginea 4, pagina 34 - ©Asociația MONUMENTUM
Imaginea 5, pagina 34 - ©Herzog & De Meuron
Imaginea 6, pagina 34 - ©Architectural Timber & Millwork, Inc.Tie Rod Trusses
Imaginea 7, pagina 34 - ©Ryuji Fujimura
Imaginile 1, 2, pagina 35 - ©VÉCSEY & SCHMIDT ARCHITEKTEN
Imaginea 3, pagina 35 - © designaddicts.com.au
Imaginea 4, pagina 35 - ©Asociația MONUMENTUM
Imaginile 3, 5, 6, 11, pagina 37 - ©Google Maps
Imaginile 7, 12, 13, 15, pagina 37 - ©Google Maps
Imaginea 1, pagina 38 - ©Asociația MONUMENTUM
imaginea 2, pagina 38 - ©Paul Riddle
Imaginea 3, pagina 38 - ©Tropical Space, Terminary House
Imaginea 4, pagina 38 - ©HGA Architects and Engineers
Imaginea 1, pagina 39 - ©Nigel Rigden
Imaginea 5, pagina 40 - ©piatra-artificiala.blogspot.ro
Imaginea 4, pagina 41 - ©Teodor-Octavian Gheorghiu
Imaginile 5, 6, pagina 41 - ©Arhigest, Casă din pământ în Lelese
Imaginile 2, 3, pagina 42 - ©Google Maps
Imaginea 3, pagina 43 - ©Roxana Pătrulescu
Imaginile 4 – 6, pagina 43 - ©Google Maps
Imaginea 4, pagina 45 - ©Google Maps
Imaginea 5, pagina 45 - ©Charles Liddell
Imaginea 6, pagina 46 - ©Baca Architects

BIBLIOGRAFIE

Gheorghiu, T.-O., *Locuirea tradițională rurală din zona Banat-Crișana (Elemente de istorie și morfologie; protecție și integrare)*, Editura *Eurobit*, Timișoara, 2008

Miron, C., *Materiale neconvenționale locale pentru energie sustenabilă*, INCD URBAN INCERC Iași, http://documents.tips/documents/neconventionale.html.

Munteanu, R., *Ghid de construire în zona de dezvoltare durabilă a Parcului Național „Piatra Craiului”*, Editura *Arhiterra*, București, 2013

Roth, E., *Die planmabig angelegten Siedlungen im Deutsch-Banater Militargrenzbezirk 1765 – 1821*, R. Oldenbourg Verlag, München, 1988

Săcară, N., *Valori ale arhitecturii populare românești*, Editura *Facla*, Timișoara, 1987

NOTĂ: Toate imaginile nespecificate mai sus sunt proprietatea echipei ©Alexandra-Maria Garomfir, ©Loredana Gaiță, ©Vladimir Obradovici, ©Grupul Rural al OAR

Arhitectura este știința și arta de a realiza construcții trainice, folositoare, sănătoase și armonioase. Arhitectura se face pentru oameni și mediul lor, prin clădiri sau construcții alcătuite cu cap. Rostul ei este să ne facă viața mai frumoasă, mai sănătoasă și să ne aducă aminte cine suntem atunci când uităm.

Arhitectul este cel care se ocupă cu arhitectura. El își imaginează casele și desenează (alături de echipele de ingineri) schițele / planșele după care se construiesc clădirile. El ține cont de posibilitățile și de nevoile celui care îl cheamă/angajează, de legile în vigoare și de felul în care se fac casele trainice, sănătoase și frumoase.

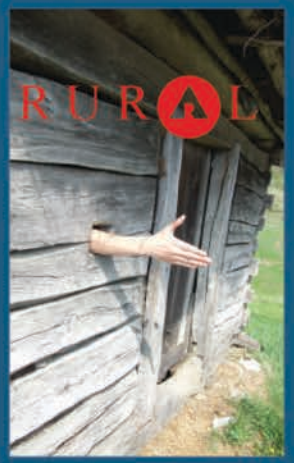

Obiectivele generale ale PROGRAMULUI RURAL al Ordinului Arhitecților din România

- creşterea calităţii practicii profesionale în mediul rural
- conștientizarea nevoii de protejare/promovare a zonelor cu specific local valoros
- folosirea arhitecturii (cu toate domeniile conexe) ca pârghie în dezvoltarea economică a mediului rural pe baze ecologice / responsabile
- elaborarea documentelor ce vor reglementa intervențiile în mediul rural (cu sau fără finanțare europeană)

Realizat cu sprijinul:

ACEST GHID SE DISTRIBUIE GRATUIT!

Ghidul poate fi accesat și descărcat de pe site-ul OAR:
http://www.oar.archi/despre-oar/publicatii-si-documente-oar